BAPTISTÆ MANTVANI CARMELITÆ THEOLOGI ADOLESCENTIA, SEV Bucolica, breuibus Iodaci Badij commentarijs illustrata.

His accesserunt Ioannis Murmellij in singulas Eclogas argumẽt, cũ annotatiũculis eiusdẽ in loca aliquot obscuriora.

Accessit & index non illa vetus, & indigestus, sed nouus emendatior, ac locupletior multò, opera Barthol. Laurētij

LONDINI

Apud Thomam Marsh.

1580.

Cum priuilegio Regiæ Maiestatis.

Index vocabulorum ac rerũ

DE QVIBVS PER HÆC BA-

dianæ in Baptist. Mantuani Eclogas cõmentaria mentio fit copiosior solito, & fidelius iuxta seriem Alphaleti digestus,

Bditus 14
Abdua 83.85
Abel. 60
Abraham. ibid
Ac 7
Accipiter 3.54
Acernus 15
Aries 31
Acta 47
Actæon 15
Ad. 85
Adam 38.60
Adigere 54
Aditus 64
Admeti oues quis aliquando pauerit 84
Adorare 50
Adria 74.84
Adriani incpta sentẽtia. 44
Adulator 48
Adulta seges 4
Adulter 48
Aedes 9
Aegerei 57
Aegon 67
Aegyptus 33
Aegypti numina 79
Aeneæ Siluii assertio. 9
Aenobarbus 44
Aeolus 70
Aer 19
Aerarium 43
Aes 47
Aesopi patina 44
Aesopi astutia. 57
Aestimo 20
Agnati. 9
Agrestis vua 5
Agretii, alias per e scribitur sentimentum 42
Ahenus 82.16
Ahena 77
Alauda 59
Albion. 57
Alcides 35
Alchimia vel alkimia 54
Alea 63
Alexis 26
Alga 85
Aliger 76
Alius 36
Alme 13
Alter 36
Altum 90
Aluens 93
Amator 7

Am.

Ambages 5. 6. 17.
Ambigo 16.
Ambire diuos 37.
Amens
Amicus 22.
Amita 92.
Amor 3.
Amphion 92.
Amphitrionides 33.
ἀμὼμητος 12.
Amyntichus 12.
Anas 69.
ἄνεμος 23.
Angina 73.
Annosus 70.
Anser 65.
Antæus 35.
Ante 21.
Antenna 67.
Antiquum 3.
Antonij Campani excellentia 54.
Aones 143.
Apella 20.
Appendix 13.
Apollo 69.
Aratis 32.
Area 86.
Argus 85.
Aristeus 34.
ἄρκυς 19.
Arma 45.
Arnus 72.
Arnigolæ
Arregopi
ἀρτοπτοιὸς
ἀρτοπώλιδι
Artocrea
Arx
Asylus
Aspasltus
Assentator
Assyria
Astræa
Astus 54.
Athenæ
Athos
Atrides
Attitus
Auarus
Aucupium
Auctus
Auctor
Auctor
Augustus
Aulcolus
Auster

B. Babylonia
Baccatus
Bacchus
Bacillum
Balare
Baldus
Baleares
βάλλω

At
Atr
Aua
Aue
Aue
Aue

Barathrum 64
Bardi & Bardus 59
Bardocucullus ibid.
Bardocucullatus ibidem
Batrachos 86
Belides 34
Belus ibidem
Benacus 13 14
Biblis 4
Bifidus 38
Bilis 60
Bilustris 31
Binium Pythagoricum 59
Boare 82
Bombyces 44
Bombycinus ibidē
Boreas 38,40
Brucus 72
Bruma 41,72
Bryseis 52
Bufo 52
Bustum 24
Buxus. 15
CAcabus 77
Cacumen 61
Cacus 37
Caduceus 40
Cadus 73
Cæcias 36
Cain 60
Calais 39
Calamitas 9
Calces 15
Caldaria 77
Caligo 54
Callus 19
Calices 5
Calypso 27
Camaldula 65
Campe 72
Campestris 66
Candidus 67
Canicula 33
Canis ibidem
Canis & cati natura 7
Cantharus 66
Capellę 71
Caprea 85
Capreolus 79
Carbo 18
Cardiacus 78
Cardinalis 43
Cardo 6,12
Carex 77
Carmelus 68
Carmelitæ 80
Carpere 53
Carthusis 69
Casa 19
Cassis 29
Cessiopeia. 69
Castor 34
Castrare. 68
Catella 52
Catones 18
Catuli 54
Catulli inepta sentētia. 44
Catus 7

Caula

Caula 28
Causari 10
Centauri 75
Ceraunia 32
Cercopitheeus 53
Ceres 70
Chaones 74
Charybdis 35.38
Chryseis 35
Cicendulæ 11
Cicones 35
Cicula 48
Ciere 27
Cimex 67
Cinaras 33
Circe 26
Circus 45
Cithara 43
Clarum 91
Clauiculus 16
Clauus 46
Clitumnus 84
Cloacæ 68
Coarctare 56
Codrus 45
Cænacula 39
Cogere 28
Coinquinare 44
Coitus 14
Colluere 77
Compilo 57
Compita 11
Componere 80
Conor 26
Concinnus 40
Concitare
Condere
Confidere
Consulere
Consulti
Conuitia
Cordum
Cornicis omen 73
Corui omen ibidem
Coryli 73
Cos 76
Cosmas medices
Cosmus
Crassi cuiusdam nō crassum dictum
Creta 54
Crinale 36
Crocodilus 37
Crudus 43
Crumena 43
Cucullus 56
Cuium 68
Culmen 47
Cura
Curare
Cymbia
Cyprus 65
Dæmon 6
Dan 88
Danaus 35
Dauid 37
Deos vtriusq; sexus fictos esse 42

Deducere 67
Deglabrare 38
Deianira 35
Delphin 75
Demens 90
Demoliri 19
Demum 13
Dentale 10
Deplumare 57
Deucalion 58
Diana 6
Dibapha 44
Dies genialis 10
Discrimina 20
Dissimulare 31
Diuus 19
Dolia duo in foribus Iouis 13
Domina 23
Domitij cuiusdã superbia 42
δορκὰς 92
Dryades 24
Dryas 24.70
Drys 24
Dumeta 29.63
E Bosos 56
Effœminatum 34
εἰρειμ 13
Elysij campi 24
Enucleare 5
Epicœdion. 23
Epicuri sententia 19
Epitaphion 19
Ebrus 60
ερεβεννος ibidem
Eremus 95
Eridanus 12.32
Erynnis 17.26
Eriphyle 34
Et 29
Euentus, & Euenta. 21
Eurotas 86
Eurus 78
Eurydice 36
Examen 73
Excandescentia 57
Excubare 23
Exertus 78
Exhaustus 30
Exilis 37
Exossare 5
Extare 91
Extemplo 65
Extimo 20
Fabella exorta nobilitatis 49
Fabula institutarum mercedum 47
Facio 60
Facul 31
Facula 56
Fax 87
Fagineus 82
Fagus 64
Falco 72
Farrago 43
Fastores 52
Fasces 52

Fas-

Fascinare 7
Fasti 73
Fastidia 38
Fata 21.16
Fatalis 21
Fatum 16
Faustus 3
Faxo 42
Feralis 30
Ferre 9.40
Fides 48
Fines 56
Fiscella 5
Fiscina ibidem
Fistulicen 59
Flaccus 28
Fluentini 71
Fluuius 67
Fœniseca 52
Fœnus 53
Fœta 73
Fœtare 12
Fœtura 50.71
Formago 77
Formica 41
Formicarum fabula ibid.
Fortuna 48
Fortunatus 3
Fossa frons 30
Frigidior 30
Fuci 98
Fulica 36.53.56
Fuligo 65
Fulminare 57.34
Funda 35
G Alathea 31.35
G Galbula 58.70
Galla 6
Galerus 81
Ganea 47
Garganus 68
Gelida 3
Gemelli 71
Gener 10
Genius 55
Genethliaci 41
Geryon 35
Gestire 70
Goliath 37
Gorgones ibidem
Grando 20.57
Graris 41
Gregorij Tifernatis excellentia 39
γρεγορεω ibidem
Gurges 93
Gynæceum 75
H Amadriades 65
H Hercules 19
Harpyę 38
Hebrus 26
Hecubæ somnium 60
Hedera 27
Helena 35
Helias 64
Helisæus ibidem
Herculea 37.41
Hernica 33

Heroicum carmen cui de-
betur 40
Hie 9.60
Hilarare 13
Hippodamia 35
Hippolytus ibidem
Hippos 35
Hireus siue cornibus 49
Hispidus 67
Histrio 47
Humor 14
Hyena 37
Hydra 25
Hyems 49
Hymen 6
Hymenæus ibidem
Hypermestra 35

IAcchus 11
Iactura 69
Iberi 40
Ibis 68
Ida duplex 60
Ierichus 88
Ignis 4
Ilaros 13
Iliaca 61
Illac 11
Illætabilis 13
Illepidi 48
Immaturus 27
Impendere 20
Imperiosus 53
Implumis 40
Improbus 33
Improuidus 48
Incalescere 20
Incestare 39
Inconsultus 22.91
Indefessus 50.93
Indiga 41
Indocilis 48
Indoctus Ibidem
Inepti Ibidem
Iners 4.29
Infestus 13
Influxus 76
Ingemere 4
Insomnia 26
Insomnis ibidem
Instar 9.58
Instauro 86
Instita 16
Insulti 48
Interuallum 71
Ior 88
Iordanes ibidem
Irretire 54
Iste 6
Iudæa 82
Iunonis auis 38
Iurgia 21
Iurisconsultus 21
Iuuentus 53

KArdia 73
Kertos 15
Kopos ibidem

Kosmos 41
Kosmeo ibidem
Kreas 63

L Acertus 14
Lacteus 64
Lętamen 48
Lęti 41. Læuus 77
Lamia 72
Lamiæ 72
Lampyrides 10
Lanitium, vel lanicium 40
Lanij 52
Lappæ 73
Larius 14 77
Laruæ 72
Latus clauus 8
Lauernę 69
Lauinia 35
Laureta 68
Laxatus 46
Lego 35
Lena 32
Leno 48
Lepor 33
Leucosia 15
Leuitas 31
Leuis 22
Libra 17
Librum ibidem
Libethrides 32
Libethris 70
Liber 65
Libs 47
Ligo 82
Limbus 16
Linguosus
Liquitur
Litus
Liuens 18
Liuor 19
Lixæ
Lolium
Loth
Lucullus
Ludere
Lumina
Luna
Lupæ
Lupanar
Lupus vbi nullus
Luscus
Lustra 61.95
Lux
Lyæus 11.72
Lycaon
Lycori
Lycos
Lygia
Lympha
Lymphaticus
Lympidus 89
Lynter 13
Luo

M Acra 84.85
Macri ibidem.
Maga
Magalia 21.30.87
Magi

Magis 93
Magus 33.61
Maius 41
Malis auibus 49
Malus punica 80
Manica 6
Mantes 67
Manto 90
Mantuus 52
Manubria 46
Manus 62
Mapalia 22.40.87
Maria cui visa 59
Mariſca 72. Marius 18
Martialis ſentimentum. 44
Martius 42
Maſculus 45
Matertera 85
Matronæ Herculi viſæ 60.
Medea 34
Medicorum licentia 54
Mediterare 31
Meduſa 37
Melampodion 67.
Melampus ibidem
μελον ibidem
Meloras 50
Mercari 70
Mergus ibidem
Meſſis ibidem
Meuaniæ 84
Midas 47
Miles 20.68
Milium 75
Milui 69
Mimus 47
Mincius alij Mintius ſcribunt 83.13
Minotaurus 35.33
μνεια 31
Modus 33.77
Mœror 20.63
Molorchus 78
Monoſyllabarum priuilegium 31
Mos varia 21
Moyſes 61
Mox. 14
Mugire 81
Mulcta 11
Mulctrale 40
Mulctra ibidem
Mulctralia 40
Multoties 11
Mundus 44
Murex 8.50.
Myrmix 92.89
Myrrha 34

NAaman 88
Naiades 39
Napeæ 24.64
Narciſſus 15
Nates 38
Nauci 67
Neæra 94.35
Nemea 69
Nemus Aegeriæ 56
Neoptolemus 42

Nepa 92
Nereides 24
Neronis sumptuositas 43.
Nerui 80
Neruosus 63
Neu 79
Neue 41.79
Nicolaitæ 74
Nihil 39
Niredulę 10
Noctuæ vbi vbi plurimę, vel nullæ 57
Nodus Herculis 43
Nomius quis dictus 61
Noster 12
Nugæ 46.34
Nugari 29
Num 26
Numantia 37
Numerus 61
Numina ruris 67
Nutrix 69
Nurus 71
Nymphæ 71

O Bba 13 78
Obductus 30
Obmissus, & Omissus 11
Otiosus 80
Odire 23
Oenomaus 35
Oenone 61
Oenophilus. 12.77
Oenophorum 11
Oestrum 14.73
Ogdoas 74
οἶνος 40
Olympica 48
Olympus 89
Omasum 53
Omen 12.37
Opperotalus 68
ὀγοὼ ibidem
Operæ 87
Operior 60
Ophiusa 56
Opulescere 77
Ora 29.62
Orare 50. Orcus 24
Ordo potuum 78
Oreades 241.64
ὄρεγομαι 4
Orexis ibidem
Orgia 14
Orithya 39
ὄρος 79
Orpheus 34.84
Ossa 33.51
Ostentum 16
Ouidij opinio 50

P Adus 32.85
Palestra 5
Palmes 69
Palustris 63
Pampineus 39
Pan 75
Pannosus 28.42
Papyrus 67.18

Par 79
Paradisus 67
Paranymphus 76
Parasceue 18
Parcere 44
Paris 69
Parnasus, aut Parnassus 28
Parthenope 15
Participia an cõparẽtur. 52
Parturire 29.58
Pasiphae 34
Pastillus 67
Pastinum 52
Pastor 84
Pastu 5.78
Patina Aesopi 42
Patulus 11
Paulisper 48
Pauperies 8
Peculia 73
Pecunia 46
Pedegressim 56
Pedes 43
Pedica 6
Pedum 77.81
Pegasus 65
Penates 49
Pensum 79
Penula 40
Peragere 51
Perna 7
Perniciter 14
Pero 81
Perseus 36
Pessum ire
Petaso 72
Petulci 48
Pera 6
Phædra 34
Phagin 64
Pharetra 28
Philomelæ, seu philomenę etymologia 5
Philtra 27
Phyllirides 63
Phineus 38
Phlegeton 24.26
Phocis 80
Phœbus 75
Phœnices 81
Phorcynides 38
Phyllinus 32
Phillis 39
Piacula 73
Piceus 64
Pietas 56
Pierides 24
Pierius liquor 20
Pignora 52
Pila 52
Pilare 54
Pileolum 42
Pithecos 51
Plotans 51
Pollux 57.60
Poio 57
Polenta 49

Poo-

Polo 31
Polymnia 32
Pondo 22
Popina 68
Podulare 31
Populari ibidem
Populus 79
Populus cui sacra 60
Post. 21
Posthabere 21
Pous 63
Pręcox 27
Præcordia 7.38
Præstigiæ 7
Prima lux, & prim^a dies 12
Prodigus 60
Propago 82
Propter 13
Proserpine 35
Prospicere 15
Prostituere 53
Proximare 11
Pruina 44
Pubes 69
Pubescere 86
Pueri 35
Puerpera 71
Pulex 63
Plus 55
Purpurare 38
Pyramis. 51
Pyrolampes 10
Pyrrha 57
Pyrrhus 44
Pythagoras 45
Pythiusa 55
QVàm 25
Quàndo 48.56
Quæstio de magnorum aduentu 57
Quærulus 32
Quo 21
RAbula 56
Ranarum fabula 49
Rebecca 55
Refert. 24
Referre 27
Regius 22
Reor. 18
Resipiscere 21
Restauro 93
Rhodope 32
Rima, 7. Rimula 38
Romanus 32
Romphæ, seu Rõphea 37
Romuli fabula 44
Rostrum 5
Rubigo 68
Rulla 10 11
SAmbucus 75
Sacrum offerre 28
Salax 32
Sales 40
Salignus 30.88
Salomon 36
Saltidicus 33
Saltus. 22
Saluia 85

Sam-

Samson.	37	Setosus	70
Sarcinula	66	Sic	60
Sarmenta	24	Simiarum	49
Satan	27	Simulare	31
Saxa	78	Sina	29.65
Scidi à Scindo	24	Sion	37
Scipio	59	Sirenes	15
Scipionis dictum	80	Sirius	32
Scomma	50	Situosus	70
Scrutari nidos	5	Sirus	60
Scurrilitas	47	Socer	10
Scylla	25.34.38	Socrus	ibidem
Secare	30	Sodalitium	72
Secundare	38	Sogona, alias Sagona	30
Securis	52	Solifossor	52
Securus	19	Soliuagus	25
Secus	7	Solstitia duo	47.80
Segnis	47.93	Solum	4
Semiramis	34	Solymi	86
Sensim	56	Sonipes	57
Senectus.	69	Sopitus	30.40.38
Sentes	9.73	Sopor	4
Sepes	38	Soracte	68
Sepire	85	Sortiri digitis	5
Septenarii mysterium	55	Specimen	26
Septiforis	32	Spectacula	43
Sepulchrum leue	24	Spelæa	68
Seres	44	Spicatus	11.80
Serica	Ibidem	Spineta	81.93
Sero	66	Squarrosus	43
Serra	47	Sterno	4
Seruii error.	44	Stimulus	52
Seruitium	30	Stipites	74
Serus	12	Stiria.	49

Stiua

Stiua 10
Stratus 4
Striare 36
Striges 30
Strix 68
Strophades 38
Stygius 38,64
Styx. 29
Succida 72 68
Sulfuris arx 41
Super 5
Supini posterioris constructio 4
Supra. 5
Surculus 23
Sularion 31
Suspicere 60
Susurrus 17.79.74
Susurri magici 17
Syluanus 24
Sylueſtris 26
Syrtes 6

T Abeſcere 30
Tantalus. 10
Tarpeia 34
Taxus 83
Teges 78
Telum 28
Tempe 32
Tentans 30
Tentare 36
Tentare fugam 59
Teſtes 10
Tethys. 70
Tetricus 18
Thalaſſio 6
Theſeus 35.37.
Theſtylis 36
Thomæ Aquinati quid cõtigerit. 88
Tiberias 88
Tiberis 32.87
Tibia. 18
Tibicen 59
Tityrus 12. 26.79.
Titan 74
Tmeſis 12
Tonans 66
Tonius 18
Tragica vox 38
Tricornis 93
Triuia 6
Triuialis 36,46
Troia 84
Tumulus 26
Turgidus 6
Tyndarus 34

V Allæ documentum 42
Valſaſinus 66
Vates 89
Ve 79
Vecordia 87
Vecors 30.54
Vellera. 92
Vena 55
Ventriculus 80
Ventroſus, 95
Venus 28

Venus 36
Ver 75
Vernus 75
Veribus, & Verubus 81
Verna 33
Verona 77.84
Vertex 19
Vestigare 56
Vices 78
Victus 40
Videns 11
Villa 58.68
Vimen 5
Vimina 75
Vindemia 56
Vineta 11
Vipera 93
Virus 38.92
Via 86
Vita fungi 38
Vitis 52
Vitta 64
Vitula facere 57
Vligo 81
Vlua 67
Vmber 31.60.66
Vmbria pars Thusciæ 81
Vredi cadauera mos vnde 23
Vrna 24
Vt 74
Vtres 11
Vuidus 80

X Enophon 65
Xerxes. 57

Z Elus Heliæ 81
Zetus 38

FINIS.

BAPTISTA MANTVANVS
CARMELITA PARIDI CAE-
RESARIO. S.P.D.

AVdi, o Pari, ænigma perplexum, quod Oedipus ipse non solueret. Ego quinquagenarius, & iam consenescens, adolescentiam meam reperi, & habeo adolescentiam simul, & senectam. Sed ne longa ambage te teneam, nodū hūc dissoluo. Anno præterito, quum Florentia rediens, Bononiam peruenissem, intellexi apud quendā literatū virū esse quendam libellum meum, quē olim ante religionem, dum in gymnasio Paduano philosophari inciperē, ludens excuderam, & ab illa ętate adolescentiam vocaueram. Carmen est Bucolicum in octo Eclogas diuisū quod iam diu tanquā abortiuum putabā abolitum. Vbi id resciui, Saturnina fame repētè sum percitus, & cogitaui quonā pacto possē proli meæ inferre pernicię. Iuuantibus ergo amicis, libellū mihi vendicaui, vt perderē quem suspicabar erratis nō posse non scatere. At vbi intellexi, & alia quædā exemplaria supersse, visum est præstare hoc, quod vendicarā emendare, emendatūque edere, vt eius editione, cætera, quę continent multa nimis iuuenilia deleantur. Hoc igitur sic castigatū duabus alijs Eclogis, quas in religione lusi, in calce subiunctis, tibi, o Pari iuuenis antiquæ nobilitatis, & studiorum, ac omnium bonarum artium amantissime, nostræq; vrbis decus egregium, libentissimè dono, vt quando tetricis illis philosophiæ ac theologiæ lucubrationibus, quibus assiduè vacas, fatigatus fueris, habeas iucundulam hanc lectiunculam, qua, tanquam ludo quodam blandulo, sed liberali lassum legendo reparetur ingenium. Omnes autem, penes quos immatura illa sunt exemplaria, quæ dixi togatos volo, vtsi quid vnquā fuit eis dulce meū, cōfestim exurant, nec vllo pacto supersse permittāt. Ac-

cipe ergo Pari suauissime libellũ & auctorem, & ambobus tãquam rebus tuis tuo deinceps vtaris arbitrio. Vale. Calendis Septemb. Anno. M. CCCC.XCVIII.

ANNOTATIVNCVLÆ ALIquot in subsequentem librum ex *epistola quadam Ioãnis Murmelij*, ad Paulum Ruremundensem.

SED vt (inquit) ex ordine à te quæsitis respõdeã, hæc accipe: In tertia ecloga, q̃ Thracius Hebrus Orphea fleuisse dicitur, rectè ais, id tibi ex quarto Georgicon Virgilij non constare, quũ ibi non Orphea, sed eius vxorem Euridicen Hebrus fleuisse dicatur. Adducendum itaq; fuit testimonium Ouidij, in secundo Metamorphoseos ita scribentis.

Te mœstæ volucres Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices tua carmina sæpe secutæ
Fleuerunt siluæ, positis te frondibus arbos
Tonsa comas luxit, lachrymis quoq; flumina dicunt.

Increuisse suis.

Hic enim per flumina, Thraciæ fluuij, & cùm primus Hebrus, quod sequentia indicant, significatur.

Venio ad patinã Aesopi, cuius mentio fit [illegible] quinta ecloga. Qualis autem ea fuerit, docet Plinius in decimo naturalis histeriæ, capite decimo quinto, his verbis: Maxima tamen insignis est in hac memoria Clodij Aesopi tragici histrionis patina, sexcentis sestertijs taxata, in qua posuit aues cantu aliquo, aut humano sermone vocales, nummis sex singulas coemptas, nulla alia inductus suauitate, nisi vt in ijs imitationem hominis manderet, ne questus quidem suos reueritus, illos opimos, & voce meritos, dignos prorsus filio, a quo diximus deuoratas margaritas. Non fit tamen (vt verum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis, nisi

nis niſi quod minus eſt, ſummas rerum naturæ opes, quàm hominum linguas canaſſe hactenus. Plinius, tertio loco quæſitum eſt, ſuper illud ſextæ Eclogæ. Nec nemus Aegeria ſonipes, nec vir bonus vrbem: Cur Aegeria nemus, quod ab Aricia non procul abeſt, equi defugiant. Huius rei cauſam apud Græcos Callimachus (teſte Seruio) tradidit, apud noſtros uero Ouidius in 3. Faſtorum inquit.

Vallis Aricina ſylua præcinctus opaca,
Eſt locus antiqua relligione ſacer.
Hic latet Hyppolitus loris diſtractus equorum,
Vnde nemus, nullis illud additur equis.

Et ante Ouidium, Maro in ſeptimo Aeneidos:

Vnde etiam templo Triuiæ, luciſque ſacratis:
Cornipedes arcentur equi, quod littore currum
Et Iuuenum monſtris pauidi effudere marinis.

Praterea cognoſcere cupis, quem accipiendum cenſeam per Nurſinum ſenem in octaua eeloga, cuius fato iuga inclyta dicũtur. Senex hic, diuus pater Benedictus intelligendus eſt, qui in Nurſia, ad ciuitate Piceni, uel Prouinciæ ortus, monaſterium condidit primum in monte aliquo regionis illius, deinde cum religionis fratribus in Caſſinium montem migrauit, ibiq; Apollinis phano in diui Ioannis Baptiſtæ ſacellum commutato, virtutibus, miraculiſq; claruit, & tandem vita defunctus, ibiq; in ſacello prædicto ſepultus, iuga illa montana, immortali nominis ſui memoria illuſtrauit. Poſtremò rogas, quonam modo defendatur latinitas orationis illius in Ecloga nona. Hæc armenta quibus caput à tellure leuatur Altius, & cui ſit longa internodia cruum Miraris, enim antecedenti pluralis numeri ſubiectum alterum pluralis numeri, alterum ſingularis relatiuum. Scito igitur figura tam eſſe poetæ locutionẽ. Teſte namq; Priſciano, libro decimo ſeptimo, diuerſi interdum numeri conſtruuntur. Saluſtius in Catilinario: Interea ſeruitia repudiabat, cuius initio ad eum magna copia concurrebant. Cuius enim ſingulare, ad rem retulit, id eſt, cuius rei ſeruitiorum, Tibullus: vos quoq; abeſſe

procul iubeo, discedite ab aris, cui tulit hesterna gaudia nocte Venus. Cui, subintellige turbæ, vel multitudini. Ita & hic, cui gregi armentorum, vel armento. Hactenus Murmelius.

ADELON.

Totum hoc poema constat dramatico genere. Nam auctor nusquam loquitur, nisi pastorali persona assumpta, quam, vt inquit Badius, interdum sub Candidi nomine assumit. &c. Convendit idem Badius pastorale decorum, sermonisque Bucolici tenuitatem hic magis anxiè obseruatam, quàm in Maronе. Qualitas carminis, hexametra Bucolica
stylus gracilis, bucolicæ congruens,
persona ferè argumenti nomen sortiuntur.

Baptistæ.

MANTVANI,

carmelitæ Theologi, adolescentia, in decem Eclogas Diuisa.

Ad Paridem Cæresarium.

ECLOGA PRIMA, DE HONESTO amore, & fœlici exitu, inscripta, Faustus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Antiquos repeti vult Fortunatus amores,
Obsequitur Faustus, referens connubia læta.

COLLOQVTORES.
FORTVNATVS, ET FAVSTVS.

Auste, precor, gelida quando pecus omne sub vmbra.
Ruminat, antiquos paulum recitemus amores:
Ne, si forte sopor nos occupet, vlla ferarum
Quæ modò per segetes tacitè insidiantur, adultas,
Sæuiat in pecudes: melior vigilantia somno.

Fauste, precor, &c. Hæc prima Ecloga de honesto amore, fœliciqúe eius exitu inscribitur, non sine ratione Nam licèt nondum religionem professus, hæc veluti ingenij sui præludia composuerat ad poesim haud dubiè natus auctor, tamen quia ne tunc quidem quidquam inhonestum, aut concipere, aut edere voluisset, nunc cùm recognosceret, si offendisset, nimirũ reiecisset. Proinde,

ne ſi de amoribus titulum quiſpiam ſeuerus, religioſus ſectitans aufugeret, inſcripſit de amore honeſto, quo re vera nihil eſt homine dignius. Hic autem amor honeſtus deſcribitur, quia affectione matrimoniali initus. Additur autem, & fœlici eius exitu, vt eos qui amare volet, ab honeſtũ amorem inuitet; quippe cuius fœlix eſt exitus. Nam de lubricis & inhoneſtis ferè dicitur à compatriota eius in conſimili opere: Et quiſquis amores, Aut metuit dulceis, aut experietur amaros. Perſonæ, vt in præambulis diximus, etiam hic ab offitio, & reb' denominantur, Fauſtus, & Fortunatus. Nam vtranque in bonum ſonat: vt, Fortunate ſenex, &c. Et, O fortunatos nimium, bona ſi ſua nôrint, Agricolas. Et rurſus, O fortunati, quorum iam mœnia ſurgunt. Præterea, Fortunatus & ille, deos qui nouit agreſtes. Fauſtus autem, ſi ad vocem alludere lubet, videtur quaſi fatis aut fauore auctus, aut fauore ſtans. Ordo, quẽ non vbique, quia opus non erit, repetemus, hic eſt: O Fauſte, quando i. quandoquidem, omne pecus ruminat, i. remandit prius in vẽtrem immiſſa, ſub vmbra gelida, i temperie frigida. Perſius autem dicit: Et paruula pecus omne ſub vimo eſt. Ergo precor, recitemus amores antiquos, i. honeſtos, quales erant antiquis. Vnde Phauorinus apud Gellium, libro primo capite decimo, ad iuuenẽ nimis antiquè loquentem. Sed antiquitatẽ tibi placere ais, quòd honeſta, bona, & ſobria, & modeſta ſit. Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præſentibus. Antiquum etiam ſolet accipi pro charo, quòd amici & vina, & cætera id genus, vt quæque veterrima, ita chariſſima nobis eſſe ſoleant. Vnde Macrob in prim. Saturnalium. Hinc eſt quod mihi quoque inſtitutione tua nihil antiquius æſtimatur &c. Veruntamen hic potiùs accepero pro honeſtis, & antiquis congruentibus. Id autem epitheton decenter additur, quod ſine eo Seruius velit amores lubricos dici.

Fortunatus.

Fauſtus.

Antiquũ

Amor.

Nam

Nam qui honestatis, & religionis est, numero vnitatis efferri solet. Veruntamen amores etiam honestos dici testatur Cicero in officijs, sic dicens. Faciem honesti vides, quæ si oculis cerneretur, mirabiles amores (vt ait Plato) excitaret sapientiæ. Recitemus ergo amores antiquos. Ne si for. è sopor, id est, profundus somnus, nos occupet, videlicet oscitantèis, vlla, id est, quæuis ferarum, quæ insidiantur modò tacitè per segetes adultas, id est maturas, sæuiat in pecudes, quod docet Maro in Culice. Vigilantia scilicet est, melior somno, Generale Adagiũ quo sententiam confirmat.

Faust. Hic locus, hæc eadem, sub qua requiescimus, arbor,
Scit, quibus ingemui curis, quibus ignibus arsi,
Ante duos, vel (ni memini malè) quatuor annos.
Sed tibi, quando vacat, quando est iucunda relatu,
Historiam, prima repetens ab origine pandam.
Hic ego dum sequerer primis armenta sub annis,
Veste solo strata, sedi, iacuiq; supinus,
Cum gemitu, & lachrymis, mea tristia fata reuoluens,
Nulla quies mihi dulcis erat, nullus labor, ægro
Pectore, sensus iners, & mens torpore sepulta.
Vt stomachus languentis erat, quem nulla ciborum
Blandimenta mouent, quem nulla inuitat orexis.
Carminis occiderat studium. Nam nulla sonabat
Fistula disparibus calamis, odiosus & arcus,
Funda odiosa, canes odiosi, odiosa volucrum
Præda: nucum calices cultro enucleare molestum:
Texere fiscellam iunco, vel vimine piscem
Fallere, scrutari nidos, certare palestra,
Sortiri digitis, res iniucunda, voluptas
Magna prius, tanti dum mens erit inscia morbi,
Colligere agrestes vuas, & fraga perosus.

Hic locus sermo est, vt dixi merè pastoralis, & ita aptus ac proprius. Scit quibus ingemui curis, Testimonio

rem firmat,& ad tela Cupidinis alludit,qui altera manu tela,altera geſtat flammas, vnde Maro Mantuanus. At regina graui iamdudum ſaucia cura, Vulnus alit venis & cęco carpitur igni. Nam vulnus telo fit, vnde ſaucia curis dicta. Nã cura ſecundũ Seruiũ dicitur, quod cor vrat. Quocirca hic bene dicit: Ingemui, id eſt intus, & in præcordijs,vel multùm ingemui curis,quia res eſt ſolicitiplena timoris amor. Quibus ignibus: quaſi dicat, flagrantiſſimis, aut cæcis,vt ille. Et cæco carpitur igni, Ignis autẽ aliquando amor dicitur vt. Si quos aut Pil-
Ignis. lydis ignes, aut Alconis habes laudes. Aliquãdo amatus vt: At mihi ſeſe offert vltrò meus ignis Amyntas.

Vel ni memini malè,quod factũ non cenſet,quia me-minerunt omnia amantes. Quãdo,id eſt, quandoquidẽ. Iucunda relatu,id eſt,dum refertur, & recenſetur, vel vt referatur. Et autem poſterius ſupinum, quod eo modò cum nominibus adiectiuis conſtrui docet Valla. Prima repetens ab origine. Maronianum eſt. Sub primis annis quia primus furor amorum grauiſſimus eſt, cũ inexperta exerceat pectora. Veſte ſolo,id eſt,per terram. Strata id eſt,extenſa. Dicitur etiam ſolum ſterni floribus. Sedi, id eſt,reſedi defeſſus. Dum ſequerer: id eſt,ſequi deberem. Iacuiq; ſupinus,quod amentis eſt. Senſus iners,id eſt,ſine arte, & induſtria. Mens erit ſepulta,id eſt,hebetata torpere ex lãguore orto,vt ſtomachus lãguẽtis erat: quem, ſcilicet ſtomachum. Nulla inuitat orexis, id eſt, nullus appetitus,aut nullus vomitus, ſiue ructatio. O-
Orexis. rexis enim Græcũ eſt,& idẽ eſt,quod appetitus. Ex vomitu autem appetitus noſcitur, vnde etiam apud Plinium in epiſtola pro vomitu accipitur. Erant autẽ, qui Latinè oris exitum interpretantur. Nam os oris primã producit, hoc autem corripitur, vt hîc, & a Iuuenale Satyra ſexta. Rabidam facturus orexim,& Sta. 11. hinc ſurgit orexis, hinc ſtomacho bilis, Carminis occiderat ſtudiũ:

com-

cõmemorat ferè, quæ pastorem oblectare solent, & primùm fistulam, de qua Aeneidos tertio, de Polyphemo loquens, ait Maro. Solaméq; mali de collo fistula pendet. Disparibus calamis, emphaticos quidem dicit, nec etiã artificiosissima, vt est disparibus calamis compacta, vt in Buc. Maronis. Est mihi disparibus septem compacta cicutis, Fistula, & alibi, aut vnquam tibi fistula cera iuncta fuit? Nam vt alibi dicit: Pan primus calamos cera coniungere plures instituit. Odiosus & arcus. Plus est quàm si eius studium occideret. Id autem pastorale studiũ est, vnde illud, & figere ceruos. Etiam de venatu intelligere potest. Funda odiosa, qua se pubes rustica ad futuram militiam exercere solebat. Nucum calices, id est, testas. Enucleare, id est, nucleis euacuare, & nucleos extrahere, sicut exossare. Texere fiscellã, id est, vas viminẽũ. Maro in Alexi. Quin tu aliquid potius, quorũ nũc indiget vsus, Viminibꝰ, molliq; paras intexere iunco. Et in fine Bucol. Dũ sedet, & gracili fiscellã texit hibisco. Est autèm diminutiuũ à fiscina, de qua Georgicorũ primo. Nunc facili rubea texatur fiscina virga. Vel vimine, id est, tenui pertica, seu virga. Scrutare nidos, Maro: Parta meæ Veneri sunt munera, Namq; notaui ipse locũ, aerię quò cõgressere palũbes. Certare palæstra, cursu, & lucta. Sortiti digitis, id est, micare, qui Italorũ est ludus Erigit autem micantium vterq; quot vult digitos, & diuinat, quot sint ambobus erecti, & qui prior enũciat, depositũ sortitur. Agrestes vuas, labruscas, & fraga humi nascẽtia. Virg. Qui legitis flores, & humi nascẽtia fraga.

Enucleare
Exossare
Fiscella.

Mœrebam, vt pastu rediens philomela, cibumq;
Ore ferens natis, vacuo sua pignora nido
Cùm sublata videt, rostro cadit esca remisso,
Cor stupet, & contrà nidos super arboris alta
Fronde sedet, plorans infœliceis hymeneos,
Seu veluti amisso partu formosa iuuenca,

Quo

Quæ postquam latos altis mugitibus agros
Compleuit, residens pallenti sola sub vmbra,
Gramina non carpit, nec fluminis attrahit vndam.
Sed quid circuitu pario tibi tædia longo?
Dum sequor ambages, & verba, & tempora perdo,
Summa hæc vitales auras inuitus agebam.
Quòd si fortè volens cognoscere singula, dicas,
Fauste, quis in Syrteis auster te impegerat istas?
Me mea (verùm etenim tibi Fortunate fatebor)
Me mea Galla suo sic circumuenerat ore.
Vt captam pedicis circundat aranea muscam.
Namq; erat ore rubens, & pleno turgida vultu,
Et quamuis oculo pene esset inutilis vno:
Cùm tamen illius faciem mirabar, & annos,
Dicebam Triuiæ formam nihil esse Dianæ.

Pastu. Mœrebam. &c. Similitudinem affert, qua res sit clarior sed rustico non impertinentem. Pastu, nomẽ est, vt sit è pastu seu pastura. Nam posteriora supina non ponũt periti cum verbis de loco, quod tamen imperitorũ præcipit manus. O re ferens, Virgil. de apibus: Ore ferunt dulcem natis immitibus escam.

Philomelæ. Philomela discitur luscinia, ea autem querula fingitur propter amissam linguam, vt in Buc. Virgil. dici solet: Quas illi philomela dapes. Legunt autem alij philomella, nõ simplici. I. quia melos primam corripit, vt sit amatrix dulcis cãtus. Nihil enim artificiosius canit, vt auctor est Plinius, dicens: Est luscinijs diebus, atque noctibus continuis quindecim cantus, densante se frondiũ germine. Mira profectò res est, quòd tanta vox in tantulo corpusculo sit, tam pertinax spiritus, & musicæ perfectæ modulatus sonus. Cantant inter se, & victa morte quiescit, prius vita, quàm cantu deficiens. Audit disciplinam attentè & corrigit: propter hæc paria illis, ac seruis pretia erant. In Stesichori poetæ adhuc infantis cecinit. &c.

Alij ve-

lij verò Philomena per .n. legunt sic. Rostro remisso, id est, non amplius escam tenente. Negāt autem rostrū ici nisi sit incuruum. Super arboris altæ frōde, antiquè t Maro: fronde super viridi, & gemina super arbore si- unt. Nam nunc, super frondem, dicimus. Volunt præ- erea, super, dici, vbi res contingitur: supra, vbi distantia st, Plorans, id est, conquerens. Hymenæos, id est, nup- ias, in quib⁹ Hymenæus à Græcis inuocari solet, vt Tha assio à Latinis. quod in epithalamijs, id est, carminib. uptialibus videre est. Vt autē docent Donatus, & Ser- uius, Hymenęum quidam Liberi, & Veneris filium di- unt esse, qui primus certas nuptias instituerit, ideoq; per laudem cātari in virginalibus nuptijs ob huiusmodi mę- ritum. Alij virum fortem Atticum, qui raptas prædoni- bus virgines oppressis latronibus, patrię restituerit. Hic etiam inquit Seruius, apud Romanos Thalassio inuoca- tur, Cum enim in raptu Sabinarum plebeius quidam raptam pulcherrimā duceret, ne ei auferretur alijs, Tha- lassionis cuiusdam nobilis esse simulauit, cuius nomine fuit puellę tuta virginitas. De qua re Liuius. lib. 1. deca dos primæ certus est auctor. Plura tamen, & quædā his diuersa apud Plutarchum legas. Alij, inquit Donatus quod Hymen dicatur membrana quædam, qua est mu- nita virginitas, quæ primo distrumpitur coitu, Himenęū dictum putant. Alij hymnum vocari virginalium nuptia- rum. Ergo sic accipe hymenæū in nuptijs, quemadmodū in funere vel in sacris hymnum. Ter. in Adelph. Ve- rùm hoc mihi mora est, tibicina, & hymenæū qui canat? hæc ille. Hic autē accipitur pro coniunctione quasi nup- tiali, Seu veluti: alia similitudo rusticis cōgrua. Grami- na non carpit, Sic Maro: Vlla neque amnem libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Dum sequor ambages. i. dubios, & longos verborum circuitus, & in- uolucra, ab ambigo, quod est circumago. Maro, Non

hic

Hic te carmine ficto. Siue per ambages, aut longa exor
tenebo. Vitales auras, sic Æneid. 1. Si vescitur aura
thetea, nec adhuc crudelib⁹ occubat vmbris: Quis aus
quiuis ventos importunus. Maro, Dare classibus austro
est autem meridionalis, tẽpore corrumpens, vnde amo
ribus quadrat. Maro: Eheu, quid volui misero mihi? pe
ditus austrũ floribus, & liquidis immisi fontibus apro
Corrumpẽtem obsonia docet Iuuenalis. Et properat, ve
lut vrgeat auster. Syrtes, sunt loca arenosa, habẽtia va
breuia, in quæ si inciderint naues, euelli nequcũt, de q
bus Maro Æneid. 1 In brauia, & Syrteis vrget. Sunt au
tem in Getulia. Aeneid. 6. Hunc ego Getulis agerem
Syrtibus exul. Hinc metaphoricôs aut allegoricôs pr
inextricabilibus amorum nexibus. Nam qui amãt quo
obtinere nequeunt, lupum auribus tenent, cùm neq; te
nere, neq; dimittere cõpotes sint. Impegerat, ab impin
go, nam pango etiam pegi facit. Istas, tuas, & viles. Per
Galla. tinet enim iste ad secundam personam, & ad cõtemptũ
Maro: Aut quid petis istis? Me mea Galla, In Iuuenale
Pedica. etiam tenuis clientis vxor. Galla mea est inquit. Prof
Galla caput. &c, Suo ore, formositate oris. Pedicis, la
Manica queis, & vinculis pedũ, sicut manicæ sunt manuum vin
cula Geor. 1. Tũ gruibus pedicas, & retia ponere ceruis,
Turgida Auritosq; sequi lepores, tum figere damas. Et Aeneid. 2.
manicas, atq; acta leuari Vincla iubet Priamus. Est e
tiam manica, manuũ, & brachiorum tegumentum. Idem
Et tunicæ manicas & habẽt redimicula mitrę. Et pleno
turgida vultu, Terent. Succi plena, sed id vrbaniùs. Nam
turgida. id est, inflata non suo pingui, nõ nisi rustico pla
ceat, vt lusca, id est, altero oculo capta, sed dicit penè, vt
non merè luscam, sed pætam, id est, tremulis oculis pu
tes. Nã & Venus pęta dicitur. Dianæ Triuiæ, id est, tres
Peta. vias habẽtis: in cœlo, vbi Luna dicitur: in syluis, vbi Dia
Triuia. na venatrix, & apud inferos, vbi Proserpina, quod fingi
tur, qui

, quia Lunę lumen nunc ſuperis, nunc inferis, nunc
bis conſpicitur. Legi poſſet, ducebam, id eſt, iudica-
in animo meo: Nihil eſſe videlicet ad hanc noſtrã,
t. *Ludit amor ſenſus, oculos præſtringit, & aufert*
Libertatem animi, & mira nos faſcinat arte.
Credo aliquis dæmon ſubiens præcordia flammam
Concitet, & raptam tollat de cardine mentem,
Nec Deus (vt perhibent) amor eſt, ſed amaror, & error.
udit amor ſenſus, interloquitur Fortunatus: ne durior
perpetuus tenor vni'. Ludit, eludit. Oculos præſtrin-
it, Vnde preſtigiæ & præſtigiatores, qui Mercurium
rincipẽ habent. Faſcinat, illigat quaſi faſce quodã in- Faſcinat
ãtamẽto. Maro, neſcio quis teneros oculus mihi faſ-
inat agnos. Aliquis dæmõ, id eſt, vaſer ſpiritus. Præcor- Præcordia
dia, .i. mẽbranulas cor cingentes, in quibus ſũt affecti-
ones, ſeu paſſiones animorum. Concitet à concito fre-
uentatiuo, id eſt, prouocet aut commoueat. De cardis
de ſtabilitate, & firmitudine ſua. Nec de', Maro: nũc
cio quid ſit amor, duris in cotibus illum Iſmarus, aut
Rhodope, aut extremi Garamantes. Nec noſtri generis
uerum, nec ſanguinis edunt. Amaror, amarities, ama-
ritas, & amaritũdo, ab amaro dicitur.
Fauſt. Adde, quod optatis nec ſpes erat vlla potiri, Amaro.
Quamuis illa meo miſerata faueret amori,
Monſtraretq; ſuos occultis ac nutibus igneis.
Nam quocunque iſſet ſemper comes aſpera, ſemper
Nupta ſequebatur ſoror, & duriſſima mater.
Sicq; repugnabat votis contraria vota.
Non ſecus ac muri catus ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obſeruat acutis.
Adde. &c. Docet quomodo in Syrteis incidiſſe ꝓbetur.
Non ſecus, id eſt, non aliter ac .i. quàm ſcilicet repugnat
catus, id eſt, felis, animal reuera cautũ, id eſt vafrũ & cal-
lidũ, & corripit cat' primã, vnde per t ſimplex ſcribitur.

Hora

Horatius 1. carminum. Voce formasti catus, & decore. Veruntamen multi pro animali per. tt. duplex scribendū putant. Perna, à pede dicitur secūdum Varronem, quasi sit pes porcinus cum carne, præcipuè priores pernas vocant, posteriores verò petalones. Rimas, id est, fissuras, è quibus mus exiliat.

For. *Qui satur est, pleno laudat ieiunia ventre,*
Et quem nulla premit sitis, est sitientibus asper.

Iterum interloquitur Fortunatus, cuius dictum si ad durissimā matrem respicit, sensus est: matrem iam saturatam amoribus, non ignoscere filię amare incipiēti: Si ad catū illū muideri muri, aut sorici famelico cū satur sit, quia tūc præcipuè venatui intēdit, cū cōtra faciat canis.

Faust. *Tempus erat curua segetes incidere falce,*
Et latè albebant flauentibus hordea culmis:
Affuit (vt mos est) natis comitata duobus,
Collectura parens, quæ præterit horrea messor.
Ignorabat enim, vel dissimulat at amorem.
Dissimulasse puto quoniam data munera natæ.
Nouerat, exiguum leporem geminasq; palumbes.

For. *Pauperies inimica bonis est moribus, omne*
Labitur in vitium, culpæ scelerumq; ministra est.

Faust. *Farra legens, ibat mea per vestigia virgo,*
Nuda pedem discincta sinum, spoliata lacertos,
Vt decet æstatem, quæ solibus ardet iniquis,
Tecta caput fronde intorta, quia sole perusta
Fusca fit, & voto facies non seruit amantum.
Iam tergo vicina meo lateriq; propinqua,
Sponte mea dilapsa, manu frumenta legebat.
Nec celare suas, nec vincere fœmina curat,
Nec differre potest, tantum leuitatis in illa est.

For. *Quisquis amat, leuis est nec fœmina sola, sed ipse*
Quos sapere, & præstare aliis mortalibus aiunt,
Quos pereo latus fulgenti murice clauus,

Quos

Quos vidi elatos regali incedere passu.
Tu quoq; sic affectus eras dementior illa,
Forsitan & lenior, virgo data farra legebat,
At farra dabus, dic, quæ dementia maior?
Perge, opus est verbis aliquando arcere soporem.

Tempus erat curua segetes incidere, Grecè & duriter, vt rustico comperit. Nam Latinè dicas, tempus incidédi, auctoribus Seruio, & Valla. Virg. tamen Aneidos. 2. dixit: Sed si tantus amor casus cognoscere nostros.

Collectura parens, Hic locus videtur sumptus ex Ruth. Pauperies inimica bonis est moribus, id est Rusticis visum, quibus nondũ intellecta deorũ munera, aut quia indigentem difficile est bene operari, aut reuera, quia per paupertatẽ cogũtur mulierculæ munera accipere, quæ diuitibus essẽt respuenda. Omne labitur in vitium. Sic Comicus: Inopia, & cognatorũ negligẽtia coacta. Et post, ita vt ingenium est omnium hominum proclive à labore ad libidinem. Est quidem hæc sententia rustico digna. Nam neque paupertas vitiũ est, neque in vitiũ impellit, si eam ferre nouerimus, quin munus deorũ à Lucano rectè dicitur, sed nondum intellectum. Verùm quia proclives sumus ad libidinem, nostro, nõ paupertatis vitio sæpe peccam⁹, vnde prouerb. 30. aut egestate furer, & periurem nomen domini. Et tamen idem dixit: Paupertas & honestas a Deo sunt. Dicimus ergo paupertatem in spiritu sanctã, sed difficile eius vsum. Pauperies propriè accipitur pro damno, vt si quadrupedis pauperiem fecisse dicatur. Nuda pedem, Græcæ Poeticæ locutiones sunt. Maro Aneid. 1. Nuda genu, nodoque sinus collecta fluente. Sũt autem oratoribus vitãdę. Sponte mea, Sic & Booz ipsi Ruth fieri præcepit. Latus clauus, vestis est senatorum Romanorum. Murex, conchilij genus, cui⁹ sanguine fit purpureus color. Dic, quę dementia, In pręsa potius dixero, vtra vel vtrius:

Faust.

Faust. *Continuò aſpiciens ægrè tulit aſpera mater.*
Et clamans, quò, dixit, abis? cur deſeris agmen?
Gallia veni. Námq; hic alnos prope mitior vmbra,
Hic tremulas inter frondeis immurmurat aura.
O inuiſa meis vox auribus, ite precabar,
Ite (malùm) venti celeres, diſpergite vocem
Si quis paſtor oues ad pinguia paſcua ducat,
Et vetet adductas præſens deſerpere gramen,
Vel ſi iam paſtas potum compeſcat ad amnem,
Et ſitibundo ori ſalientem deneget vndam,
Nonne importunus naturæ inimicus, & excors?
Illa mihi vox ipſa Iouis violentior ira,
Cùm tonat, & pluuijs terris iraſcitur aer.
Non potui, & volui frontem non flectere, virgo
Demiſſi in cilium de ſubuelaminis ora
Me aſpiciens, motis blandè ſubriſis ocellis.
Id cernens iterum, natam vocat improba mater.
Galla operi magis intendens, audire recuſat.
Vt pede, ſic animo ſequitur, tum prouidus ipſe
(Namq; dolos inſpirat amor, fraudesque miniſtrat)
Nunc cantu, nunc ſolicitans clamore metentes,
Vel amenta dabam ſceleri, quo credere poſſent,
Et ſoror & mater, non audiuiſſe puellam,
Falcè repellebam ſentes, ne crura ſequentis
Leuia, ne teneras auſint offendere plantas.
For. *Quiſquis amat, ſeruit, ſequitur captiuus amantem,*
Fert domita ceruice iugum, fert verbera tergo
Dulcia fert ſtimulos, trahit & bouis inſtar, aratrum.

Continuò aſpiciens, &c. Recitat argumentum amorum ſuorum. Si quis paſtor, indicat ſimilitudine, quã incõmoda fuerat matris reclamatio. Nã ſicut paſtor ouibus eſſet importunus, ſi eas à præſentibus herbis, aut fluminibus, cũ famerent, aut ſitirent, arceat, quæ tantali pœna dicitur; ita importuna viſa eſt mater, quę præſẽtia puellæ ver-

levetabat frui. Iouis violentior ira. Amatoriè dictum, Audire recuſat, id eſt, hic, vt videtur diſſimulat. Velamẽta dabam ſceleri, id eſt, fraudi, quæ non ſemper ſcelerata eſt. Nam eſt in puella non audiẽti monitis maternis. Sentes, id eſt, ſpinas & vepres. Crura ſequentis, ſcilicet virginis. Leuia, non aſpera, nec piloſa, Teneras plantas: Maro: Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas. Quiſquis amat, ſeruit, ideo Ouidius. Dum licet iniuſto ſubtrahe colla iugo. Fert, id eſt, patitur verba, ſatyricus: Solea puer obiurgabere turba Bouis inſtar, id eſt, in ſtatũ, & in morem, & Valla non approbat: vult enim inſtar, ad æquiparationẽ, nõ ad ſimilitudinẽ pertinere.

Sentes.

Fert.

Inſtar.

Fauſt. Tu quoque vt hic video, non es ignarus amorum.
For. Id commune malum, ſemel inſanuimus omnes.
Fauſt. Hoc animi tam triſte bonum, tam dulce venenum,
Quotidie crudele magis creſcebat in horas
Vt calor, in nonam dum lux attollitur horam,
Pallebam attonito ſimilis, lymphaticus, amens,
Immemor, inſomnis, nec erat ardua morbi
Noſſe genus, frons eſt animi mutabilis index.
Vt pater aduertit, mitem ſe præbuit vltra
Conſuetum, quod & ipſe ſuos expertus amorum
Sciret onus, blandoque loquens humaniter ore,
Dic, inquit, dic Fauſte, quid hoc, quod pectore voluis?
Infelix puer, hæc facies teſtatur amorem,
Dic mihi, ne pudeat curas aperire parenti.
For. Sit licèt in natos facies auſtera parentum
Aequa tamen ſemper mens eſt, & amica voluntas.
Fauſt. Vt facilem pater affectum præ ſe tulit, vltrò
Rem confeſſus, opem petij, promiſit & antè,
Quàm brumale gelu borealibus arua pruinis
Spargerit, agnati vnanimes cum patre puellam
Deſpondere mihi, nec adhuc ſine teſtibus illi
Congrediebar, eram medio ſitibundus in amno

Tantalus: ô quoties, missō cum bobus aratro,
Vt vacuis aliquando esset sola aedibus, ibam.

Tu quoque, Aeneas Syluius, qui & Papa Pius, asserit neminē ad trigesimum peruenire ętatis annū qui nō sēserit aliquando amoris ignem, Vnde prouerbialiter dicitur hîc, semel insaniuimus omnes. Quod Maro in Geor. lib. 4. sic dicit, Omne adeò genus in terris hominūque, ferarūque. Et genus æquoreū, pecudes, pictęque volucres in furias, ignēque ruunt, amor omnibus idem. &c. Hic, id est, ex his à te dictis. Limphaticus. i. furore percitus, vt hi qui limphas, id est, nymphas se vidisse in aquis credunt. Errant autem qui vinū lymphaticū dicūt pro diluto. Amens. id est, sine mente. Terentius. Nā hæc incœptio non amantium, sed amentium est. Frons est animi mutabilis index: Prouerbiale, sed quia cœperūt homines dissimulare, dicit Iuue. Fronti nulla fides, ea dicata fertur verecūdiæ atque pudori. Frons index. Sūt ergo index, & similia, communia. Cic. Hanc vocem stultitię indicem. Vt pater aduertit, id est, resciuit, agnouit, annotauit animaduertendo. Mitem se præbuit talē prędstandum docet Mitio Teren. in Adel. Vltra consuetum, id est, præter consuetudinē quia solent patres esse seueri in mores filiorum, vnde Menedemus Terentianꝰ in Heautō. Cœpi nō humaniter, neque vt decuit animum ægrotū adolescentuli tractare, sed vi, & via pervulgata patrū quotidie accusabā &c: Causa autem quare pater mitior fuit, addit, q. & ipse suos expertus, &c. Vnde & diuum Petrum labi contigit, vt sciret agnoscere Dic mihi, ne pudeat. &c. ex loco Terentiano. Sit licèt in natos &c. Confirmat vt vero simile quod ille dixerat Agnati, id est, affines. Despondere, id est, disponderunt mihi puellā. Nec adhuc sine testibus, id est, arbitris, & præsentibus. Illi, id est, cum illa congrediebar, id est, licèt mihi esset disponsata, tamen non licebat conuenire

eam

eam, nec cum ea loqui, cùm ſola eſſet, quo cuſtoditã eius atteſtatur pudicitiam. Eſt autẽ locutio Virgiliana. Nam Virgilius verba ad certamẽ pertinentia, cum dativo conſtruit, quæ alij cum ablatiuo, mediante cum, vt vt Placidóne etiã pugnabis amori, id eſt, cũ amore. Certat tibi, id eſt tecum. Infœlix puer atque impar congreſſus Achilli. i. cum Achille. Erã medio ſitibundus in amne: Tantalus i. Tantali ſimilis, de quo Horatius primo Sermonum: Tantalus à labris ſitiens fugientia captat Flumina. Quia enim deorum ſecreta reuelauit aut quia Penelopen filiũ dijs epulandũ appoſuit, hac pœna apud inferos damnatus dicitur, vt mento tenus, imo labiorũ tenus habet dulciſſima flumina, quibus dũ ſitim reſtinguere conatur, delabuntur. Et naſo tenus fragrantia poma, itidem dum apprehendere conatur, ſubinterfugiũt. Signantur autem auari, vt auctor eſt Horatius ſubdens ibidem. Quid rides? mutato nomine, de te fabula narratur, congeſtis vndiq; ſaccis, indormis inhiãs, & tãquã parcere ſaccis cogeris, aut pictis tãquam gaudere tabellis. Vt ædibus, i. domibus priuatis, ſcilicet paternis. Vacuis, ſcilicet patre, matre, ſorore, & reliquis familiaribus. Eſſet ſola, ſcilicet domi. Ibam, ſcilicet ad eam. Tantalus

Omnia cauſabar, ſtruam dentale iugumq́;,
Lora iugi, nullam, deerant quæcunque, petebam
E ſoceri lare, ſola tamen deerat mihi virgo.
Non deerant mihi, piſcator, venator, & auceps
Factus eram, & ſolers ſtudia intermiſſa reſumpſi.
Quicquid erat prædæ, quicquid fortuna tuliſſet,
Ad ſoceros ibat, gener officioſus habebar.
Nocte ſemel media ſubeuntem limina furtim,
(Sic etenim pactus fueram cum virgine) furem
Eſſe rati, mouere canes: ego protinus altam
Tranſiliens ſepem, vix ora latrantia fugi.
His tandem ſtudijs hyemem tranſegimus illam.

Ver redijt, iam ſylua viret, iam vinea frondet,
Iam ſpicata Ceres, iam cogitat hordea meſſor,
Splendidulu iam nocte volant lampyrides alis.
Ecce dies genialis adeſt, mihi ducitur vxor.
Sed quid opus multis? nox expectata duobus
Venit & in portum vento ratis acta ſecundo eſt.
Tum Boue mactato, gemina conuiuia luce
Sub patula inſtructis celebrauimus arbore menſis.
Adfuit Oenophilus, multoq; ſolutus Lacho,
Tempeſtiua dedit toti ſpectacula vico
Et cum multifori Tonius, cui tibia buxo.
Tandem poſt epulas & pocula, multicolorem
Ventriculum ſumpſit, buccaſq; inflare rubentes
Incipiens oculos aperit, ciliiq; leuatis,
Multotieſq; altis flatu à fulmonibus hauſto
Vtrem implet, cubito vocem dat tibia preſſo.
Nunc huc, nunc illuc, digito ſaliente, vocauit
Pinguibus à menſis iuuenes ad compita cantu
Saltidico, dulciq; diem certamine clauſit.
Et iam tres hyemes abiere, & proximat aſtas
Quarta dies rapidis, ſi qua eſt bona, præterit horis
Si qua placent, abeunt, inimica tenacius hærent.
For. Fauſte viden', vicina pecus vineta ſubintrat
Iam, ne forte graui mulcta taxemur, eundum eſt.

Omnia caulabar. Pergit quò occeperat, docés Fauſtum amorum ſuorum exitum, optatis videlicet nuptijs. Omnia caulabar, ſcilicet excuſabam, ſeu accuſabam & in excuſationem intermiſſæ operæ adducebam, vt in Mœri: Caulando noſtros in longum ducis amores. Stiuam, id eſt, manicam aratri, qua regitur. Dentale, id eſt, lignũ ad q̃ inducitur vomer, vt dicit Seruius, ad illũ. ij. Geor. Duplici aptantur dentalia dorſo. Rullam, id eſt, partem à ruendo dictã. Lare, id eſt, dom o ſoceri, ſcilicet futuri, quia deſpõſatione facta, non deeram mihi, id eſt, officio meo

Stiua.

Rulia

meo, vt vtilitati meæ. Studia intermiſi. ſ tempore languoris, vt prius dixit. Gener eſt cõiunx filiæ, & dicitur ad ſocerum & ſocrum correlatiuè. Iam Ceres, id eſt, ſeges, aut frumentum. Spicata, id eſt, ſpicas habens. Lampyrides ſunt papiliones quædã, quæ Nitedulę, & Cicindelæ dicuntur, de quibus Sipont, ſic: Cicindula a Græcis Lampyris dicta, quidam Noctilucam, quod noctu luceat. Nitedulamqúe vocant. Non antè matura pabula, aut poſt deſecta conſpicitur, nunc pennarũ hiatu refulgens, nunc compreſſu obumbrata. Huis animalis ſtellantes volatus, maturitatis hordei ſignum ruſticis præbent, mira benignitate naturę Ab hac lichnus penſilis, quem vulgo lampadem vocant, Cicendula appellatur, quæ nocte tota ſeruatur accenſa, & Lampyridos inſtar lucet. Mart de Cicendula, Ancillam tibi ſors dedit lucernæ, rotaſq; ſimul exigat tenebras. Scribitur autem Græcè Lampuris, ſed pro u etiã y. ſcribi a nobis ſolet. Quia ergo hordei maturitatem denotant, bene dicit. Iam cogitat hot dea meſſor. Splendidulis, &c. dies genialis, id eſt, in quo gignẽdis liberis in geniali thoro opera detur. Ratis acta, id eſt res de qua parum ſperabatur optatum ſortita eſt exitum. Gemina luce, ſolis, & tędarum. Sub patula, id eſt, ſemper patente. Oenophilus id eſt vini amator. Oenophorum autem vas magnum, in quo vinum affertur. Iuuenalis: Totum œnophorum ſitiens, Lyæus. Græcè dicitur vinum Iaccho i. Baccho, hoc eſt, vino ſolutus, ſoluit enim curas. Vnde Lyæus à lyo i. ſoluo dicitur, Lyber pater. Tonius, à tonando dictus cantor, cui tibia buxo: Ex buxo enim ferè fiunt nunc fiſtulæ, olim, ex tibijs gruum, vnde & tibiæ dictæ. Multicolorẽ vẽtriculum, id eſt folliculum, quem inflare ſolent varijs panniculis tectum, vulgò muſam cornutam vocant, eo quòd obcuruam fiſtulam annexam habet. Buccas rubentes ex vino. Multoties, ſatis humilè aduerbium, quo idonei abſinere

Patula
Oenophi
lus.
Iaccho.
Lyæus.
Tonius.
Tibia,
Ventricu-
lus.

ſtinere dicuntur. Vtrem, id eſt ſaccum illũ ex corio. Pinguibus à menſis iuuenes ad compita, id eſt, loca, quæ plũres petere ſolẽt in quibus ruſtici choreas, & cæteros ludos exercent. Cantu ſaltidico, id ſaltandi formam dictante. Et proximat, id eſt, proximè appropinquat, aut inſtat. Aeſtas quarta, quia eſtatẽ pro meſſe duxerat, dies rapidis, & cæt. Si qua, id eſt, aliqua dies, id eſt tempeſtas eſt bona, id eſt læta, proſpera, præterit horis rapidis. i. velociter tranſeuntibus. Id enim videtur lætis inimica tenaciùs hærent. Generalis ſententia, qua finem facit, plura tamen, vt videtur, dicturus, ſed à Fortunato ad coercitionem pecoris auocatur. Viden', i videſne? Pecus vicina ſubintrat vineta i. loca vitibus conſita vicina. Eũdũ eſt, id eſt ire nos oportet ad cuſtodiã pecoris. Ne taxemur, id eſt damnemur graui mulcta, id eſt, pœna pro delicto dãda.

Viden.
Vineta
Mulcta.

ECLOGA SECVNda, de inſania amoris, inſcripta, Fortunatus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Quæ Padus exundans tulerit diſpendia, primum
Ioſanum memorat mox Fortunatus Amyntam.

FORTVNATVS, ET FAVSTVS.

VT iam ſerus ades? quid te (iam ſeptima lux eſt)
Detinuit? gregibus ne nocent hæc paſcua veſtris?
For. Fauſte. Padus noſtros qui præterlabitur agros
Creuerat, & turbidũ ripas æquauerat vadũ.
Nos cura gregis omiſſa, priuata coegit
Publicaq; vtilitas, ripem munire diurnis
Nocturniſq; operis, fluui impũ; arcere fluentem.
Fau. Fert Padus exundans mala ſæpius omnia, noſter
Tytirus eſt auctor, qui paſcua dixit, & arua.

For.

For. Forſitan id verum, quando extra tempora, & vltra
Menſuram, atque modum ſubito concreuerit æſtus:
Nunc autem id poſcit tempus. Nam liquitur altis
Nix hyberna iugis, implent caua flumina montes.
Se exonerant, flauioſq; onerant, ſic flumina rurſum,
Se exonerant pelagusq; onerant, hominum quoq; mos eſt,
Que nos cunq; premunt, alieno inpohere tergo.

Cur tam ſerus ades? In hac Ecloga dānabitur amoris in ſania, qua Amyntam paſtorē deperiſſe memorabit Fortunatus. Non enim nomini cōgrueret, vt Fortunatus amores experiretur amaros Amyntas a Marone inducitur paſtor æmulus, vnde dicit: inuidit ſtultus Amyntas. Amyticos autē dicitur vindicatiuus. Talis autē, proximus eſt ad furorem & inſaniā. quū cœptis deſiſtere cogitur. Vtrūq; deduci videtur ab μυνομαι, q. eſt vlciſcor, punio, repugno, Principium colloquutionis eſt de inūdatione Padi, quā Fauſtus accuſat, quo minus affuerit illis dieb cum pecore. Cur tam ſerus, id eſt, tard⁹, ſedvtrunq; ſic accipio, vt ad tempus referatur. Virgilius, Tardi venere ſubulci. Nā lentus, piger, oſcitans etiā mane venire poſſit, ſerus autem veſpere duntaxat etiā ſi celer, & præceps Iam ſeptima lux, ſeptimus dies. Prima tamē lux, & primus dies differunt auctore Valla. Nā prima luce facio q in prima dicit: primo die, q toto ipſo die qui primus eſt. Gregibus ne nocēt. Quaſi dicat, minime: quū ager Mātuanus ſit optimus. Vnde Maro. Et qualem infœlix amiſit Mantua campū. Padus fluuius eſt maximus Italiæ, in quem iuxta Mantuā influit Mincius, vnde de vtroq; dicit Maro, in Tityro: Hic inter flumina nota, Et fontes ſacros, frigus captabis opacum. Noſtros ergo agros, id eſt, Mātuanos. Nos cura gregis obmiſſa, aut omiſſa, vulgares Horatium ſequuti, depoſito. b. dicimus omiſſa, & omiſi, prima breui Nocturniſq; operis. i. operationibus aut operarijs. Nam vtrunque ſignificat hæc opera.

Amyntas

Serus.

Omnia

Noſter

Edrianus

Liquitur.

Fert Padus exundans mala ſæpius omnia, id eſt, portẽta, aut indicia futuræ calamitatis. Noſter. i. noſtras aut compatriota noſter. Tiryus, id eſt, Maro: qui in primo Bucolicorũ per Tityrum intelligitur. Eſt auctor: in fine primi Georgicorũ, poſt cædem Cæſaris, quam tot mala ſequuta ſunt, quia fluuiorum rex Eridanus, cãpoſq; per omnes. Cum ſtabulis armenta tulit. Idem enim eſt Padus, & Eridan? ab Eridano, ſeu Phaetõte, filio Solis, qui in eo ſubmerſus dicitur, denominatus. Idẽ dicit Horatius. i. Carminum de Tiberi. Vidimus flauum Tiberim retortis Littore Hetruſco violenter vndis. Ire deiectum monumenta regis, Templaq; Veſtæ. Qui paſcua dicit, & arua, id eſt, Bucolica, & Georgica. Prudenter Aeneida tacet, vt cuius lectio ad ruſticum non ſpectat: Horatius autem in ſermonibus reticet, quia tunc nondũ erat emiſſa. Forſitan, Bene forſitan. ne potentis fidem priſcorum edere cenſeatur: quæ verò intempeſtiuè fiunt, nihil portendere videntur præter ſe. Nam liquitur, id eſt liqueſcit & defluit. Virgilius Georgicorũ primo. Vere nouo gelidus canis quũ montibus humor liquitur. Mõtes nominatiuus eſt, quia montes implẽt cauæ flumina, id eſt alueos fluminum. Se exonerant. videlicet montes & onerãt flumina, flumina rurſus onus ſuum in mare demittunt. Nam omnia flumina intrant mare, & mare non redundat. Vnde ruſticè dixit, Pelaguſq; onerant. Quæ nos cunq;, Timeſis, id eſt, inciſio eſt pro quocunque nos. Dicitur autem Tmeſis, non Timeſis. Alieno imponere tergo, Vnde de Phariſæis ſaluator Matthæi, vigeſimo tertio, Alligant autem onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autẽ ſuo nolũt ea mouere.

For. Sed iam contractum reuocat ſuus alueus amnem.
Fauſt. Decreſcente Pado, dictu mirabile, noſter
Fortunate lacus maioribus æſtuat vndis.

Vrbs

Vrbs natat, obscura fiunt cellaria fossæ.
Lyntre cados adeunt, labens ad vina minister
Ridet, & ex imis fertur grauis obba lacunis.
Multa, licet nati fuerint melioribus horis
Multa & magna ferunt aliquando incommoda ciues.
For. Commoditas omnis sua fert incommoda secum,
Et sorti appendix est illætabilis omni.
Faust. Hactenus Eridanus: nostros repetamus amores.
Quandoquidem nunc alma Venus mouet omnia, cœlum,
Luce tepet nitida, tellus viret, arua volucres
Cantibus exhilarant vernis, nunc omnia fœtant.
For. Tu tua lusisti, sed nos aliena sequamur.
Namq; tibi noti referam pastoris amores,
Vt docear Veneris nihil esse potentius igne.
Pauper & infesto sub sidere natus Amyntas,
Sex vitulos, totidemq; pareis ætate iuuencas,
Armentiq; patrem ducens in pascua taurum,
Venerat ad Coitum, nitidis vbi Mincius vndis
Aluit herbosos fugiens perniciter agros
Arx noua propter aquas pinnatis ardua muris.
Est Coitus, campo moles fundata palustri,
Hic igitur recubans, vitrei prope fluminis vndam.
Vitis vbi amplectes longis dumeta lacertis,
In vada curuata ripæ supreminet vmbra.
Piscibus insidias tendebat arundine, & hamo.
Messis erat, solis rapidi violentia adustos
Prosciderat campos: finem philomela canendi,
Fecerat, & nequidquam passim morientibus herbis
Pascere oues poterat, neque nox humore cicadas.
Dumq; incumbit aquis, studioq; intendit inani,
Taurus (vt auditum est) primum vexatus ab æstro,
Mox canibus, demum furax à milite syluis
Abditus, ex toto confestim euanuit agro.

Sed iam contractum.) Non interrogatiuè, sed indicatiuè le-

uè legãtur. Suus alueus) id eſt, proprius, aut debitus, aut hypallage, id eſt ſuum amnem. Decreſcente Pado, dictu i. vt dicatur, vel dum dicatur, mirabile. Noſter lacus vicinus vrbi noſtræ Mantuæ, ſcilicet Benacus. Mincius enim ex Benaco fluit. Lintre, id eſt ſcapha, aut alia nauicula. Grauis obba, id eſt lagena. Perſius ſeſſilem vocat, eo quod lato fundo quaſi ſedeat, dicés Satyra quinta Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba. Melioribus horis, Vnde Iuuenalis. Diſtat enim quæ ſydera te excipiant, modò primos incipiẽtem. Edere vagitus & adhuc à matre rubentem. Sed in Ethnicis quàm Chriſtianis conſonãtiùs. Verùm ſi non trahimur, aut compellimur inuiti, ducimur tamen zelo, & incitamur. Appẽdix illætabilis, quia in hoc mũdo nõ ſunt ſolida, nec plena gaudia, quæ nihil habeant amoris. Nam extremũ gaudij luctus occupat. Appendix dicitur quod appẽditur. Illætabilis. De qua non eſt lætandum. Sic Aeneidos quarto: Hinc Drepani me portus, & illætabilis ora. Multa ſunt prouerbialiter dicta, notatuq́; digna. Boetius dicit ſe didiciſſe, in foribus Iouis eſſe duo dolia, alterum boni, alterum mali, neminemq́; naſci, qui non aliquãdo ex vtroq́; bibat. Hactenus Eridanus, ſcilicet dictus eſt i. inũdatio Padi. Noſtros repetamus amores. Quandoquidem nunc, ſcilicet in vere, præcipuè dũ nix liquitur. Tunc enim Veneri potiſſima datur opera, Vnde Vernæ dicti quòd ferè verno tempore gignũtur. Alma, quia diua creatrix, ab alendo dicta. Nam propagatione cõſeruat genus noſtrum, aut ua volucres. Ma. Hinc volucrum concentus in aruis. Exhilarant, hilaros, Græce, vnde hilarum Terentius dixit facit hilaro verbũ, q̃ eſt, hilarem, & lætum facio. Nunc omnia fœtant. i. fœtus producunt. Tu tua luſiſti. i. tuos amores feliciter ceciniſti. Eſt enim ludere, res nõ graues canere, Vnde Virgilius in Bucolicis, Et ipſũ ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti. Et Quid. Ille ego qui fueram

Mincius
Lynter
Obba.

Appendix

Alma.

ſuecam tenerorum laſor amorum. Ingenio perij Naſo poëta meo. Ita. Mar. in Culice. Luſimus Octaui gracili modulante Thalia. Atque vt araneoli tenuem formauimus orſum, Sed nos aliena ſequamur. Non enim Fortunato vt dixi, infortunia amorum cõgruunt. Ea enim dicturus eſt. Veneris nihil eſſe potẽtius igne. Maro Omnia vincit amor, & nos cedamus amori. Et ideo tempore, quo amant beluę dicit Georg. 3.

Tempore non alio catulorum oblita leęna,
Seuior errauit campis nec funera vulgo
Tam multa informes vrſi, ſtragemque dedere
Per ſiluas, tum ſæuus aper, tum peſſima tigris.
Heu malè tum libre ſolis erratur in oris.

Et infeſto ſub ſidere, id eſt, moleſto, & inferenti, quaſi vim, quod plus eſt, quàm ſi, infauſto, legendũ ſit. Ad coitum, id eſt, ad arcem ſic dictum, quod eſſet ad fluentem Padi, & Mincij ex Benaco, vt dixi, naſcentis. Perniciter, velociter. Arx noua, caſtellum notat. Propter aquas. i. iuxta: Virgilius Georgicorum tertio: Et viridi in cãpo templum de marmore ponam. Propter aquã, tardis ingens vbi flexibus errat Mincius, & tenera prætexit arũdine ripas. Eſt enĩ ſic vtilior nauigãtibus aduerſo præſertĩ flumine. Sed quæram, quũ ille in laudem Mincij. uibit, tardis flexibus, cur hic dicat, fugiens perniciter Sed dicemus id ad inundationem pertinere, qua flumina tarda alias pernicia fiũt. Lõgis lacertis, id eſt, brachijs, qui a labruſcæ non putantur, nec reſecãtur. Arũdine, & hamo, id eſt, humana arundine, id eſt virga tenui. Sciderat, mutauit, fecitque Proſciderat campos, finem philomela. & cæt. Nam ſcindo ſcidi priorem corripit Aeneid 3. Heſperium Siculo latus abſcidit, arua quę, & vrbes. Vbi Seruius tamẽ videtur ſentire, debere produci: Nam metri, inquit, cauſa ſyllabam corripuit. Verùm non legitur correpta, quum contrà ſæpè reperiatur. Hora. 1. Carmi.

Coitus.
Pernicieter.
Arx.
Scidi.

Nequic-

Nequicquã Deus abſcidit. &c. Poſſet fortè legi. Soluerat, aut quid ſimile. Neque lux, id eſt diurnum tempus. Neque nox humore. i. rore. Virg. Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ. Studioq; intendit inani, piſcandi hamo, vnde parum vtilitatis cõſequitur, præſertim prætermiſſa cuſtodia armentorum. Ab œſtro, Veſpæ genus eſt, ſic Græcè à ſono dictum Mox, id eſt, paulo pòſt vexatus à canibus, demum. i. tandem, aut vltimo. Abditus id eſt abſconditus. A milite, id eſt, viro belligero humilis cõditionis, vnde furaci addit Non enim militẽ dicimus equitem auratum, ſed mileſimũ quenq; id eſt, quẽlibet è numero millenario, etiam viliſſimũ. Vnde milites Romani potiſſimum pedites vocabant.

Quod puer vt nouit, tumulum conſcendit, & alta
Voce bouem clamans, longa rura omnia viſu
Proſpicit, vt fruſtra niti ſe comperit, arcum
Corripit, & pharetram, ſequiturq; per inuia taurum,
Illum per caulas, & per ſtabula omnia quærens,
Per colles Benace tuos, per conſita oliua
Iugera, per virides ficis, & vitibus agros.
Venerat ad ſublime iugum, qu d ſulphuris arcem
Suſtinet, & longis aperit proſpectibus illinc
Benacum, hinc campos longè, lateq; patentes.
Lux ea ſacra fuit Petro frondente ſub vlmo
Mixta erat ex omni pubes poſt prandia vico,
Ducebatq; leues buxo reſonante choreas.
Fauſt. Ruſtica gens, nulla genus arte domabile, ſemper
Irrequietum animal, gaudet ſudore peracto,
Mane ſacra feſtaq; quando omnibus otia luce
Ipſa oti ac famis impatiens epulatur, & implet
Inglusuiem, audito properat tibicine ad vlmum,
Hic furit, hic ſaltu fertur bouis inſtar ad aras,
Quam raſtris verſare nefas, & vomere terram
Caltibus obduru, & inerti mole fatigat,

Ac ferit

Ac ferit ac tota Bacco facit Orgia luce.
Vociferans, ridens, saliens, & pocula siccans.
For. Stulte, quid hæc faris? solatia rustica damnat
Rusticus ipse tuus malus es tibi pessimus ipse?
Faust. Dicta loco fuerint, nostrum repetamus Amyntam.

Quod puer. Prosequitur historiam, aut argumentū cœpiū. Prospicit, porro aspicit Aeneidos primo. Nauem in conspectu nullam treis littore ceruos prospicit errãteis Vt, id est, post quã. Per caulas & per stabula omnia quęrens per colleis Benace tuos. Non longè ergo distat, ita vt de eo intelligi posset, quod dixit: nostrer lacꝰ. &c. Sulfuris arcem, à sulfure denominatam. Benacum, qui vt Latius ex alpibus augetur. Sacra sunt Petro ad vincula, vt videtur Kalẽdis Augusti. Buxo, id est, fistula ex buxo Maro. Tympana vox buxusque vocat Berecynthia. Ipsa otia ac. Sic Maro in fine Georgicorũ. Ignobilis otî, pro otij dixit. Nã vt hic otij scribas, versus non patitur, Bouis instar, id est, in more, quod Valla, vt dixi, improbat. Quã rastris, scilicet in cœmiterio aut alio loco sacro, aut area publica. Facit Orgia Baccho. i. celebrat Bacchanalia. Orgia autem generaliter dicuntur omnia festa. Calcibus à nominatiuo calces, sic enim scribendũ præcipiũt, estq; incerti generis Virg. Terrata calce fatigat, Alibi male, leges inerti mole. i. pondere corporis inertis. Tibi pessimus ipsi, confessus enim fuerat suos amores, vnde posset in eum dici illud Horatianum: Quam temerè in nosmet legem sancimus iniquam? Prospicio.

For. Continuit gressum, baculoq; innixus acerno,
Intermisit iter, donec mitesceret æstus.
Ah puer infœlix, æstus te maior in vmbra,
Coripiet, nudam videas ne in fonte Dianam,
Claude oculos, blanais neu dea Syrennibus aurem.
Sors tua Narcisso similis. Narcissus in vndis
Dum sedare sitim properat, sitit amplius, at tu

Exteri-

Exteriorum æſtum fugiens intrinſecus ardes,
Quàm melius fuerat, (niſi te ſic fata tuliſſent)
Ad reliquum redüſſe pecus, ſeruaſſe iuuentas,
Amiſſi bouis æquo animo diſpendia ferre,
Quam dum conaris nil perdere, perdere teipſum?
Fauſt, Sed poſt iacturam quis non ſapit? vtile non eſt
Conſilium poſt facta dare, quod oportuit ante
Conſilium poſt facta, inuer poſt tempora frugum.

Continuit greſſum, reliqua perſequitur. Baculo acerno ex acere arbore. Acer enim prima breui, huius acernus ſecundũ Priſcianum, fecit: Vnde acernus, a, um. Interiecit iter, quod habuit ad inquirendum tautũ. Ah puer infœlix Acclamatio Fortunati. Sic illic: Ah virgo infœlix, quæ te dementia cœpit? Nudam videasné infõte Dianã, Claude oculos, id eſt, auerte oculos tuos, ne videas vanitatem. Sed ad fabulam alludit. Actæõ enim quia Dianã imprudens nudã vidit, à canibus diſcerptus eſt. Blandis neu des Syrenibus aurem. Nam Syrenes, vt aiunt ſurdo aure tranſire oportet, vt inquit diuus Hieronymus. Fuerũt autem, auctore Seruio in fine tertij Aeneidos, tres in parte virgines, & in parte volucres. Acheloi fluminis & Calliopes Muſæ filiæ. Harũ vna voce, altera tibijs, tertia lyra canebat. Et primo iuxta Peloriũ in Capreis inſulis habitauerunt, quæ electos ſuo cantu, in naufragia deducebant Secundum veritatẽ, meretrices fuerunt quæ tranſeuntes quoniam deducebant ad egeſtatem, his fictę ſunt inferre naufragia. Has Vliſſes contemnendo deduxit ad mortem. Hæc ille. Harum nomina dicuntur Parthenope, à qua, quæ nunc Neapolis, id eſt, noua vrbs dicitur, olim fuit denominata Leucoſia & Lygia. Dicuntur autem ab eo, quod eſt, ἐχειν quod ſignificat connectere, & retinere, & aſpiratio conuertitur in S. Harum cantum ad vliſſem tranſtulit Cicero in carmine, cuius principiũ eſt, O Deę argolicũ, quin pup-

Acteon.

Sirenes.

pim

pim flectis Vliſſes &c. Sors tua Narciſſo ſimilis. Is enim ſecundum Ouid Metamor. quarto, cũ ſuperbia formæ clarus, cęteros contemneret amore ſui in fonte viſi exarſit, & cum ſui cõpos eſſe nõ poſſet, in margine langues tandem in ſui nominis florem cõuerti meruit. Dum ſedare ſitim properat, in fonte videlicet. Sitit amplius amore ſui illic viſi. Intrinſecus ardes, æſtu amoris. Quam melius, id eſt, quanto. Sic Virg. in ſeptimo. Tam magis illa tremens, & triſtibus effera flammis. Quã magis. &c. Niſi te ſic fata tuliſſent, Imputat fatis, ſed tamẽ immeritò, vt legitur apud Aulũ Gelliũ. lib ſexto cap ſecundo.

Hei mihi, quid damnant mortales numina cœli?
Eſſe aiunt etenim per nos mala, quum tamen ipſis
Vecordi præter fatum, ſint mente dolores,
Multi ergo fatis imputant. Iuuenal, Hunc ego fatis imputo, Et alibi. Fata regunt homines. Et Manlius libro tertio Fata quoque, & vitas hominũ ſuſpendit ab aſtris. Sic fœlix, aut triſte venit per ſingula fatum. Verũ fatũ variè accipi ſolet: vtcũque tamẽ accipiatur. Dicemus nõ imponere arbitrio noſtro neceſſitatem, etiam ſi fata viã inueniũt. Cõſiliũ poſt facta eſt, inquit, imber poſt tẽpora frugũ, bene ad ſuũ inſtitutũ cõuertit, ne nõ ruſticus putetur. Vt autẽ Maro inquit. Dulce ſatis humor. Fatum.

For. Vna puellares inter pulcherrima turmas.
Virgo erat, alba comas, alijs procerior, annos
Nata quaterquinos, vel circiter, ore nitenti,
Vrbana certare potens, & vincere nymphas,
Aureolis radians guttis: ad tempora limbus
Ibat & ad pectus clauſum velamen aheno
Clauiculo, mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in anguſtum, nouo candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo, pedibuſq; allabitur imis.
Hanc puer vt vidit, perijt flammaſque tuendo
Hauſit, & in pectus cæcus abſorbuit ignes.

Ignes

Ignes, qui nec aquis perimi potuêre, nec imbri
Diminui, neque graminibus, magicisue susurris.
Oblitusq; greges, & damna domestica, totus
Vritur, & noctes in luctum expendit amaras,
Sæpe grauescentem verbis compescere flammam
Nixus, & insanum iuuenis cohibere furorem,
Dicebam, miserande, puer quis te Deus istas
Mt sit in ambages? sed non Deus, imò satanum
Pessimus ex illis, quos noctibus atque diebus
Ter tribus in terras fama est ex æthere lapsos.

Vna puellares. Nõ attendens ad interloquutionẽ Faustinam, pergit Fortunatus, describens puellam, cuius amore exarsit. Nata quater quinos. i. viginti, quæ ætas rusticis vxorem ad laborem expetentibus grata, eũ vrbana iunior placeat: vt in Eunucho. Anni quot? sedecim flos ipse. &c. Vrbanis nymphis. i. sponsis, aut puellis pro nymphis habendis: Est autem datiuus, more Virgiliano Montibus in nostris solus tibi certat Amyntas. i. tecum: & cum nymphis, sed durius additur, & vincere quum sequatur nymphis. Nã subaudire oportet eas. Aureolis. i. parum aureis, sicut à luteo luteolũ deduxit Maro. Limbus i. vestis oblonga Aheno. i. aureo clauiculo 1. sphintre. Fulgenti ferro, ex vsu aut artificio, aut ex eo quod album ferrum vocant. Stringit in angustum, vt gracilior habeatur. Nam si qua est habitior, paulo pugilem esse aiunt. Noua instita linea. i. fascia annexa stolæ. Sũt autẽ duo epitera, quæ Latina lingua refugit, nisi diuisum cõstruantur, sed tamẽ hæc tolerantur, quia perinde est ac si dicat. Instita noua ex lino, quæ rustice conuenit. Nã instita lanea, & serica stolæ matronali cõgruit Allabitur imis pedibus. i. ad imos pedes defluit. Horatius Sermonũ primo. Nil medium est, sunt qui nolint tetigisse nisi illas. Quarum subsuta talos tegat instita veste. est autẽ instita, tenuissima fasciola, quæ Prætexta dicitur, vt in qui

Aureolis imbus Aheno.

Instita.

quit Acron ad dictum locum Lapsu rugoso. i in plicas contracto. Hanc puer vt vidit, perijt. Maro: vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error. Flāmaq; tuēdo, id est, inspiciendo: hic actiuè accipitur. Ignes, Ignes, Bona, & artificiosa repetitio, qui nec aquis &c. Vide æditu apud Gellium libro decimo nono capite nono.

Quid faculam præfer phylyros, qui nil opus nobis,
Ibimus, hic lucet pectore flamma satis.
Iam non potis est vis sæua extinguere venti,
Aut imber cœlo candidus precipitans.
At contra hunc ignem veneris, nisi si Venus ipsa,
Nulla est quę possit vis alia opprimere. &c.

Neq; graminibus. Id conqueritur Apollo apud Nasonem. Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis. Magicisue susurris, id est, incantationibus, quæ obscurè remordente conscientia proferuntur. Quis te Deus ex veteri consuetudine interrogandi. Nam hodie, cùm vnum credimus Deū, inepta esset, nisi abusiue, vt dixi ex poetico more inferos dicamus deos, & amorē, aut virtutes & vitia. In istas ambages, id est inextricabiles errores. Sed nos de. Corrigit ergo quod dixerat Deus. Imo, inquit. Satanū pessim à nominatiuo Satā, huius satanos, sicut Tiran Tiranos. Pæan Pæanos. Peccant ergo qui etiam Satanas satanæ media breui proferunt Ter tribus, id est, nouem noctibus, & totidem diebus ex nouem choris Angelorum.

Susurras

Dic age, si nōstis quenquam, reminiscere, si quem
Videris hoc facto dilescere, surgere in altum,
Dilatare domum maioribus horrea acervis
Complere, his studijs extendere latius agros,
Multiplicare greges, acquirere pascua bobus
Inter tot populos quot habet latissima tellus,
Sunt qui nostra ferant mensis epulanda cruentis
Corpora, & humanos absumāt dentibus artus.

Sunt, inquam, quos tanta malis tot vexat Erinnys.
Sed nullum est tam immane genus, tam barbara nusquam
Gens, quæ fœmineos non execratur amores,
Hinc veniunt rixæ, veniunt & iurgia, & armæ,
Sæpe etiam diræ multo cum sanguine mortes.
Hinc quoque deletis euersæ mœnibus vrbes.
Ipsæ etiam leges, rubrisque volumina foris
Clausa vetant scelus hoc, & detestantur amores.
Vt leges audiuit, ad hæc respondet Amyntas
(Ciuis enim fuerat puer, & versatur in vrbe)
His monitis prudens, & circumspectus haberis
Niteris, & sensu tetricos anteire Catones.
Error hic, hæc passim sapiens dementia regnat.
Ipse sibi blanditur homo, solersque putari
Vult animal, tamen incautus sibi multa tetendit
Retia, & in foueam cecidit, quam fecerat antè:
Liber erat seruile iugum, sibi condidit ipsi
Pondus, id est, legum (vidi ipse volumina) quas nec
Antiqui potuere patres, nec possumus ipsi
nec seruare atas poterit ventura nepotum.
Aspice quàm stulta est hominum prudentia: cœlum
Sperat, & esse sibi sedem inter sydera credit
Forsitan in volucrem moriens transibit, & altum
Spiritus assumptis tranabit ad æthera pennis
Tunc ego, quid latras legum deus auctor, & ipsis,
Non parere sapit magnam nimis impietatem,
Fausti. Grandia in magnis hæc sunt certamina rebus
For. Quid fuerim teris, quamuis pannosus, & aspex
Sim modò, tunc animo, tunc vi, tunc ore valebam,
Nec mihi sese alius poterat componere pastor.
Fausti. Nunc quoque si rectus cultu gradiare supino,
Alter eris Marius, raso ore videbere Carbo.
For. Talia respondit sic obiurgatus Amyntas:
Facto homini deus inuidit, concessa voluptas.

Visa

Visa bonum nimis excellens, & vota repressit.
Legibus inuentis, vt equis legat ora capistro,
Ne quocunque libet, flectat vestigia sessor.
Quæ mea sit, me cogit amor sententia fari,
Liberaque ora facit: qui non communicat vsum
Comugis, inuidus est, liuorem excusat honestas,
Introducta vsu longi liuoris iniquo.
Nam dum quisque sibi retinet sua gaudia, nec vult
Publica communis mos ac longeua honestas
Factus, & hunc morem fecit dementia legem.
Inuida res amor est, rei, inuidiosa voluptas.
Tunc ego non audens hominem contendere contra
Amplius, insano redeuns ab amante, recessi.
Frust. Cernis, vt hic malus affectus, sic lumina mentis
Claudat in errores, vt sponte feramur apertos?
For, Cernis vt à summo liuentia nubila Baldo
Se agglomerent? oritur grando, ne forte vagantes
Tempestas deprendat aues, discedere tempus.

Dic age: Progreditur in detestationẽ amorũ, quo illũ auertat, facitq́; id quasi satyricé, docens nullum ex amoribꝰ emolumẽtũ, nullũq́; per eos ditescere. Sũt qui nostra ferant: Tirãni qui sãguinẽ, & sudorẽ pauperũ absumũt, aut ad Cyclopas & Læstrigonas aspexit, aut ad Ægyptios à Iuuenale damnatos, sed veriùs ad auaros, qui quicquid pauperes sudore pariũt, deuorãt. Euersæ vrbes, vt Troia, & alia (vt Horat. primo Sermonũ) fẽtit (multa.

Nam fuit ante Helenam cunnus teterima belli
Causa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos venerem incertam rapientes more ferarum,
Viribus editior cædebat, vt in grege taurus.

Tetricos, seueros & rigidos, à tetricis montibus asperis. Anteire, collisio est, sicut in deinde, proinde, deesse, fieri solet. Catones duo nominatiui sunt seueriſſimi, maior ille Censorius, & minor Vticensis. Ipsæ etiam leges

vt lex diuina. Nō mœchaberis, lex humana, vt lex Iulia in adulteros. De qua Iuuenalis: Lex Iulia dormis. &c. Quas nec antiqui potuere patres, Sic beat⁹ Petrus, Act 15. Nūc ergo quid tentatis deū imponere iugum super ceruices discipulorum, ꝙ neque nos, neque patres nostri portare potuimus: Sapiens dementia, bona implicatio, sicut apud Iuue. Socraticos notissima fossa cinædos, quū, nihil sit magis repugnans, quàm Socraticum, & cinædū esse, sed vt in prologo Andriæ dicitur, multi faciunt næ intelligendo, vt nihil intelligant. Videntur ergo sibi sapientes, quū sint dementes, iniquam in se ferētes legem. Horatius: quàm temere in nosmet legē sancimus iniquam? Quam fecerat ante. Sic Dauid incidit in foueam quam fecit: Forsitan in volucrem. Tanta est amantibus insani, vt etiam quæ fidei sūt, irrideant. Graphicè ergo docet, quàm non sit sui compos, quisquis amat. Grandia de magnis: Ne decori personarum in memor videatur poeta. Videatur enim alitior hæc disputatio: quā vt rusticis conueniat, inducit alterum interloquentē, quasi minus habeat fidei, vnde Fortunatus more senum, qui se laudant, & sua tēpora vt Nestor apud Homerum, vnde Flaccus in arte Laudator tēporis acti. Se puero: dicit in adolescentia se fuisse pręstanti ingenio, & prudentia magna præditum. Quid fuerim, reris. i. arbitraris. Quamuis pannosus, id est, veste multis panniculis consuta, & crasso panno. & aspersim modo. i. pannis annisqué obsitus vt inquit comicus. Nunc quoque si rectus vultu gradiare supino Alter eris Mari⁹. Qui procerus erat & vt Appianus docet, vultu seuero, qui ex vultus diritate cū nihil loqueretur, satis ꝓferre visus, quā ingētē machinaretur cædē. Papyrius autem Carbo, illa tēpestate, qua cū iuniori Gracco conspirabat, adhuc iuuenustus, seu imberbis erat. Vnde ait, raso ore videbere Carbo, alludens, ni fallor ad Carbonem, quo nihil nigrius, Vt

Reris, Pannosus.

Carbo.

us. Vt equi ligat ora capiſtro ſeſſor, id eſt, qui inſidet equo. Me cogit amor. Non ergo ſui iuris aut liberũ ſe fatetur, ſed amore coactum. Qui non cõmunicat vſum coniugis, inuidus eſt: Vult, errore, & hæreſi Nicolaitarũ etiam coniuges debere communes eſſe, & per inuidiam ſuam cuique datam, & legem Iuliam in adulteros latam, quæ res quia honeſta viſa, liuoré excuſat honeſtas. Honeſtatem autem introduxit longus, ſed iniquus inquit vſus, quæ omnia ſunt ab inſano, & demente amore dicta. Vnde quam vidit, nõ maritali affectione amauit. Inuida res amor eſt, id eſt, inuidere faciens. quia nec regna pati, nec ferre Venus poteſt. Liuentia ſubnigra & déſa, à liuore, qui eſt macula plũbei coloris, ex cõpreſſu facta: Tibullus: Tũ ſuccos herbaſq; dedi, queis liuor arbiter. Qué facit impreſſo mutua dente Venus. Et quia talem inuidi contrahunt colorem, ideo, liuidi dicuntur. & liuor inuidia. Baldo, id eſt à monte vicino. Eſt autem futuræ Eclogæ paraſceue, id eſt præparatio.

ECLOGA TERtia, de inſani amoris exitu, & *INFOELICI, INSCRIPTA, Amyntas.*

Ioannis Murmelij Argumentum.

Agricolæ duram ſortem miſeriq; furores,
Fortunatus, & exitium deplorat Amyntæ.

FORTVNATVS, ET FAVSTVS.

Illa heſterna ruens Baldi de vertice grando,
Fortunate, fuit nobis innoxia, diuis
Gratia noſtrarum, quibus eſt cuſtodia frugum.
Sed veluti ex illis veniens ait Herculis oris,
Veronenſem agrum, pecudes & ouilia, ſic eſt

Demolita, casas & pastoralia tecta
Sic euertit, vt agricolis spes nulla superstet.
Agricolis etenim pecus est substantia, & arua
His subiecta malis grandis thesaurus in arua
Ciuibus est, quem nulla queat contundere grando,
Nulla pruina, gelu nullum, nulla aeris ira.
Nescio quis ventos, tempestatesq; gubernat,
Id scio, sed neq; si scio, sat scio, sed tamen ausim
Dicere, quid vitáne ideo mulctabor in ipsa?
Numina si, vt perhibent, orbem moderantur ab alto,
Aestimo nil duros hominum curare labores,
4 *Aspice, quo tenuem victum sudore paramus.*
Quot mala pro grege, pro natis, pro coniuge pastor
Fert miser? infestis aestate caloribus ardet,
Frigoribus riget hybernis, dormimus ad imbrem
Cotibus in duris, vel humi contagia mille,
Mille premunt morbi pecudes, discrimina mille
Solicitant, latro insidias intentat ouili,
Atq; lupus, miles q; lupo furacior omni.
Vt manus assiduo detrita incalluit vsu.
Squaluit os, barba obriguit, cutis aruit aestu.
Vna repentino rapit omnia turbine grando.
Hoc superi faciunt, quibus inclinamur ad aras,
Et quibus offerimus faculas, & cerea vota.
Nescio, quæ pietas, & quæ clementia tantis
Cladibus inuoluat, pastores omnium egenos.

Illa hesterna ruēs. Facto ex cuētu pastoribus colloquio, prosequitur Fortunatus infœlices amores Amyntæ. Stylus, quia pastoralis, facillimus est, quocirca breuissimus ero. Illa grādo hesterna cuius meminit in fine præcedētis Eclogę, de vertice, id est, summitate. Vertex enim dicitur summitas, à qua vertendum est, cùm altius ire nequeas, vt in capite, & monte. Baldus mons est Diuis, id est, sanctis. Herculis, rustici nomē, quasi bonus cultor, aut agricola,

agricola,aut retiarius.αρκυς enim dicitur rete . Demolita est,deiecit, prostrauit calamitatem inferendo. Casas tuguria pastoralia, & pastoralia tecta. Agricolis etenim Ordo est etenim substantia,id est,possessio & periculũ,& agricolis pecus,& arua. Nullæ aeris iræ,id est tempestates,quasi ab iraro Ioue,qui & aer dicitur,illatæ. Nescio quis,&c. Rusticè id dicit,sed graphicè. Sũt enim rustici impatientes calamitatis,ita vt in aduerbio sit. Qui sua amittit,& sẽsus amittit, Vnde & Aeneas amissa coniuge quanquã sũmus alioqui deorum cultor ait Aeneidos secundo. Quem non incusaui amens,hominumq́ue deumq́ue? Aut quid in euersa vidi crudelius vrbe? Et in Bucol. amisso naro . Arque deos,atque astra vocat credulia mater. Vita ne ideo multabor in ipsa,id est,anné ob id viuens puniar?id quoque de more rusticano. Nam illis durum non videtur, quod differtur malum,vtpote post fata Numina si vt perhibent. Epicurei enim negabãt,vnde Maro in Bucol. Nec curare deũ credis mortalia quẽquam Lucr. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira.Horat. primo Sermo. Credat Iudæus appella. Non ego, namque deos didici securum agere æuum . Iudæum vocat appellam, id est,sine pelle præputij,hoc est circumcisum. Securum æuum,id est seorsum à cura mortalium. Vnde Epicurus iactabat se lauasse genus humanũ duobus summè malis metu,& superstitione deorũ . Metu quidem,quia dixit vnum esse spiritus humani, & bellum interitum,& ita non esse metuenda,quæ post mortem eueniunt,& superstitione, id est,anxia religione,cũ dij non curent mortalia, sed vtrunque impium,& scelestum est, omnem pietatem,& religionem destruens. Extimo,pro existimo,id est censeo & iudico per.x plurimi scribunt. Aestimo autem,id est,æris pretium constituo, & liceor,per æ.& st.

Baldus. Diuis. Herculis

Apellas

Extimo. Aestimo

Discrimi-

Discrimina,id est pericula. Milesq́; lupo furaçior, miles

 dicitur,

na miles, Grando.

dicitur quicunq; stipendium belli gratia suscipit. Vna grando, Vna calamitas, quæ dicta est, ꝙ calamos. i. culmos segetum terit, est autem in sermone multiplex pathos Quibus inclinamur adorãdo, & sacrificando, nutu. Sic Hiarbas Aene. 4. Dicitur ante aras media inter numina diuûm. Multa Iouem manibus supplex orâsse supinis. E tinfra nos munera templis. Quippe tuis ferimus, famamq; fouemus inanem. Incalluit, id est, callum, hoc est, tumorem, & duritiẽ induit: pastores omniũ egenos. Aeneid. primo: Omnibus exhaustos iam casibus, omniũ egenos.

Faust. Fortunate, scelus nobis hæc omnia nostrum
Ingerit, ætherei sententia iudicis æqua est.
For. Quod scelus an fuimus Christi vitæ insidiati?
Faust. Iurgia, furta, iras, Venus, & mendacia, rixæ.
For. Quid meruere boni? nec enim scelus omnis omnes,
Et tamen vna omnes pariter pessundat Erynnis.
Faust. Heu nescio, malè de superis sentire nefandum.
His igitur, quæ scire nefas, nescire necesse est,
Posthabitis, curas iterum repetamus Amyntæ,
Quas sumus experti, quas ignorare negatum est.
Res vulgaris amor, studium commune iuuentæ.
For. Mæror, & affectus alij de cardine mentem
Sæpe leuant, animo sermo venit æger ab ægro:
Faust. Intellecta licet, pro re, pro tempore fari,
(Sic habitus Cosmas sapiens) incognita nunquam.
For. Fauste sapis: notos igitur repetamus amores,
Restat Amyntæos postrema in fata furores
Dicere, & in misero lachrymas impendere casu.

Fortunate, &c. Ne approbanda videatur sententia Fortunati, cassinat eum Faustus, dicens illud notum verbũ. Omnia mala quæ patimur, peccata nostra meruere. Aetherei sententia iudicis æqua. Augustinus enim docet occulta quidem esse interdũ diuina consilia, sed tamen

nunquam

aũquam iniuſta. Hoc Maro Aeneid 6. Aut æquus amauit Iupiter, & 10 Aeneid. Rex Iupiter omnibus idem. Quod ſcelus graphicè exprimit ruſticorum opinionem, qui ſe inſontes putant, dum capitalibus criminibus vacant. Reſpondet autem Fauſtus: Quæris quod ſcelus? iurgia id eſt, contentiones quæ frequentes inter ruſticos ſunt, vnde pro magno bono duxit Maro ſeptem: dicens: Hinc tibi quæ ſemper vicina ab limite ſepes &c. Venus id eſt luxuria carnis. Quid meruere boni? Non reſpondet ad hoc Fauſtus, aut quia feſtinat narrationem exitus amorum Amyntæ, aut quia non decuit ruſticum, quæ Theologorum ſunt, enodare. Vnde dicit nefas eſſe de factis dei inquirere. Satis enim eſſe debet, quia deus id vult qui nihil iniuſtũ velle poteſt. Ideoq; vbi diuina eſt præceptio, nulla debet eſſe percunctatio, vt Abraham nobis præclarè oſtendit, dicente Diuo Auguſtino. Nã filiũ non dubitauit mactare, in quo tamen propaginis promiſſionem acceperat. At ſi quæras, cur boni cum malis puniãtur, dicetur tantum temporaliter puniri bonos, vt plus mereantur, malos autem ad vindictam. Et ita pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorũ eius, mors auté peccatorũ peſſima. Neſcire neceſſe eſt Altiora te ne quæſieris Mitte arcana dei. &c. Poſthabitis id eſt, prætermiſſis aut minoris habitis, vt: Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo, &c. poſthabita coluiſſe Samo. Quas id eſt, cuiuſmodi ſumus experti, quia hoc commune malũ, ſemel inſaniuimus omnes. Mœror & affectus alij, i. affectiones & paſſiones, & perturbationes De cardine, id eſt, de ſtabilitate. Sæpe leuant, id eſt, ámouent. Animo ſermo venit æger ab ægro, quia ex abundãria cordis os loquitur. Vnde Flaccus in arte, Format enĩ natura prius nos intus ad omnem fortunarũ habitum, iuuat, aut impellit ad iram. Aut ad humũ mœrore graui deducit, & angit: poſt effert animi motus interprete lingua. Sic habi-

Poſthabitis.

Quas.

Cardine.

bitus Cosmas sapiens: Cosmas (vt opinor) Medices Florentinus ille ditissimus & memoratissimus, pater Laurentij, & auus Petri Medicis hîc intelligitur. In postrema. i. in vltima, fata. i. mortem vsque impendere, id est, impertiri in misero casu, id est, in fœlici exitu.

Cosmas. Medices

Præteriens illac paruo post tempore rursum
Insanire hominem video, & miseratus amantem,
O iterum, dixi, mens inconsulta, veneno
Ebria fatali, populo iam fabula factus,
Non resipiscis adhuc? & adhuc in amore sepultus,
Te rapis atq; tuos, pecu, atque mapalia tecum,
Vt quondam moriens rapuit secum omnia Sampson,
Quum senio curuatus eris, si fortè senectam
Fata tibi dederint, quis sustentabit inertem,
Somnolentum, inopem, cùm iam defecerit omne
Robur, & ingenium, sensusq; receſſerit omnis?
Hæc tibi cuncta feret, nisi mors præuenerit, ætas.
Esto domi, vigila, obserua. super omnia semper
Prospice, quo tendas, & quò veniſſe voiendum est,
Ire caue, discerne vias, hominemq; memento,
Non ad delicias, non ad muliebra natum
Blandimenta, leui tam perniciosa iuuentæ.
Ipse ego, cui pecudes, cui lac, cui caseus, ægrè
Vitam ago, tanta agros omnes inuasit egestas,
Tot duri rerum euentus, incommoda passim,
Tanta, tot aduersis totus conuoluitur orbis.

Præteriens illac. Principium narrationis. Illac, id est per locũ illum. vbi dixi Amyntam amore languentem iacere. Paruo pòst tempore. Sic Maro: Respexit tamen, & multo pòst tempore venit. Vnde pòst, & ante gratia excessus, ablatiuum regunt cũ suo, si volumus, casu, vt pòst dictam diem paruo tempore. Sine autem casuali, videntur aduerbia, vt postea & antea. O iterum bonus est versus, quia in principio carminis monosyllaba vocalia non

Post & ante.

abijci

abijciuntur.vt:ô vtinã, ô ego neq; corripiuntur, ſicut interdũ in medio,vt in Buc. Te Coridõ.ô Alexi trahit ſua quemq; voluptas. Mens inconſulta, id eſt, imprudens, cui nihil eſt conſilij,aut penſi. Capitur enim incõſultus paſſiuè pro eo cui non eſt datum conſilium,vt Aeneid 3, Inconſulti abeunt,ſedemq; odêre Sibyllæ. Et tamẽ cõſulti videntur.qui conſilium dent,ſed reuera qui conſuluntur ſæpe,id eſt,à quibus prudentibus conſilium petitur. Vnde non ſolùm iurisconſultus,ſed etiã inconſultus dicitur,quaſi iniure,aut de iure. Veneno ebria fatali,id eſt,amore:ad fata,id eſt ad mortem ducente. Eſt enim amor venenũ,quia per venas it:vnde:Vulnus alit venis,nec tamen fato imputãdũ,ſed nobis:vnde D. Auguſt. Super illud:Ego dixi, miſerere mei,ſana animã meam, quia peccaui tibi,ait:Ego peccaui,non fatũ non fortuna, de hoc tamẽ plura iam diximus. Populo iam fabula, id eſt,argumentũ fabu'andi, non tamen dicit, iam fabula facta,quia ordo eſt,factũs iam populo fabula. Reſipiſcis id eſt,iterum ſapis,& ad ſapientiam redis. Pecus atque mapalia,id eſt,caſas & caulas.Dicuntur etiam ſic à Virgilio,vt raris habitata mapalia vllis, & magalia, ſed prima longa: vt Aeneidos,i. Miratur molẽ Aeneas magalia quondam. Rapuit ſecum omnia Sampſon,vt Iudi.16; Iatè deſcribitur,nota eſt hiſtoria. Senectam fata tibi dederint.Qui enim, vt Seneca dicit, ad extremum fati peruenerit,ſenex morietur.Poſuerunt antiqui multiplicem mortem,vt fatalem,quæ quatuor curſus Saturninos explebat,id eſt centũ viginti annos,vltra quos, fata, id eſt, deorũ conſtituta, negant poſſe viuere. Et naturalem, quæ tres explebat, id eſt.90 annos .Tunc enim natura deficit,diciturq; mors merita,id eſt,pro merito in remediũ tot malorũ quæ ſequuntur, conceſſa. Et fortuitam, ac violentam, quæ etiã in primo curſu cõtingere poſſũt, quas omnes tangit Maro Aeneidos quarto,ad finem.

Nam

Nam quia nec fato, merita nec morte peribar,
Sed misera ante diem, subitoq; accensa furore.

Hæc tibi cuncta ferent. Vnde Flaccus in arte: Multa ferunt anni venientes commoda secum, Multa recedentes adimũt. De incommodis senectæ, vide Iuuenalis Satyrã. 10. In qua dicit: Sed quam continuis, & quãtis longa senectus plena malis? Prospice quò tendas, id est, ad quem statum, Persius. Est aliquid quò tendis? Et quò, id est, ad quem statum Ordo est. & caue ire eò, quò venisse dolendum est. Esto domi, aut simpliciter dicit, aut quod Persius. Tecũ habita, & notis quam sit tibi curta supellex. Leui i. facili, & inconstanti. Te durt rerum euentus Licet vt Valla docet, in plurali frequẽtius dicatur euẽtus genere neutro, tamen etiam euẽrus legimus, vt Aeneid. 6. Cęcosq; volutat euentus.

Accipe rem non auditam, non tempore factam
Preterito, sed quam lux hæc mihi protulit ipsi,
Vt mos, autumno pecudes crescente totondi,
Manè foro exposui lanæ venalia pondo
Sexaginta, hodie grande es conflare putabam.
Vix vitam gregis eduxi, vix pabula possum
Mercari hybernis niuibus, quo cetera pacto
Sit victura domus, nondum mihi constat Amynta:
Quisquis amat, dominæ munuscula mittat oportet.
Tu verò, cui vix tectum fortuna reliquit,
Sub quo luce habitat, sub quo pernoctat egestas,
Quid poteris cupidæ gratum donare puellæ?
Mittere mala decem satis esse solebat amanti.
Purpurei flores & raptus ab arbore nidus,
Gramen odoriferum memini quo tempore magnæ
Credebantur opes: ventum est à gramine ad aurum.
Regia res amor est hac rempestate, recessit
Mox vetus, & quedam mala lex inoleuit amandi.

Accipe rem non auditam, Continuat sermonem, quem

ad Amyntã habuit, in quo quod Amyntæ dicit, omnibus dicit: qui ſimili capti ſunt morbo. Recitat ergo argumẽtum pro re excogitatum. Nõ auditam, quia falſa ſunt ſæpe audita. Vnde Plautus. Plus valet vnus oculatus teſtis, quàm auriti decem, id eſt, vnus qui ſe vidiſſe dicat, quàm decem qui ſe audiuiſſe dicant. Autumno totondi, alibi in Maio tondentur. Sexaginta pondo, id eſt, libras Mittere mala decẽ Virg. in Bucol. Aurea mala decẽ miſi, cras altera mittã. Purpurei flores. Idem: tibi lilia plenis. Ecce ferunt nymphæ calathis, & id Amaſij poëtæ verbiùs dicunt, & raptus ab arbore nidus. Idem: Parta meæ Veneri ſunt munera. Nãq; notaui. Ipſe locũ aeriæ quo congreſſere palumbes. Gramen odoriferũ. Idẽ Tũ caſia atque alijs intexens ſuauibus herbis Mollia luteola ſpargit vaccinia caltha. Credebatur opes, vnde: Qui potuit violas adnere, diues erat. A gramine aurum. Ouid, Melius nunc omen in auro eſt. Regia res, id eſt, regalis, quod potius dicerem, ſed tamen & morbum regium vocant, qui regalem expetit ſumptum. Hac tempeſtate, hoc tempore turbulento.

Talia ſuadenti, torno mihi retulit ore,
Si cupis optatam mihi fortunate ſalutem,
Da quod amo, noſtro hæc vna eſt medicina dolori,
Cætera, quæ memoras, mihi ſunt tormenta: reuelli
Ex animo furor iſte nequit, mea pectora imago
Virginis obſedit mecum eſt, mecum ſtq;, redituq;,
Excubat & dormit mecum, caput, oſſa, medullas,
Cor complexa, poteſt cum ſola excedere vita.
At veluti quoties alitna ex arbore ſecto
Surculus, inſeritur trunco natura duorum
Iungitur, & mixto coaleſcit corpore virga.
Sic dominæ dilecta mihi ſe immerſit imago,
Et fecit duo corda vnum, duo texit in vnum.
Pectora: ſenſus ineſt nobis, & ſpiritus idem.

Om-

O me fœlicem, ſi cum mea fata vocabunt,
In gremio, dulciq; ſinu, niueiſq; lacertis
Saltem animo, caput hoc languens, abeunte iaceret,
Illa ſua nobis morientia lumina dextra
Clauderet & triſti fleret mea funera voce.
Siue ad fœlices vadam poſt funera campos
Seu ferar ardentem rapidi Phlegetontis ad vndam,
Nec ſine te fœlix ero, nec tecum miſer vnquam.
O Driades, florumq; deæ nymphæq; decentes,
O nemorum Syluane pater, ſeruate precamur
Collibus in veſtris, gelidiſq; in vallibus omne
Syluarum ruriſq; decus circundate ſaltus
Sepibus, & prohibete pecus, ne floribus obſit.
Iſta precor, domine ſeruate in funera noſtræ.
Tunc omnis ſpargatur humus, redolentia ſerta
Texite, quæ circa tumulum, ſupraque iacentem
Componantur heram, triſtes ad buſta puellæ
Pierides aderunt, & lamentabile carmen
Ore canent madido, ſignataq; verba relinquent
Iſta ſepulturæ, relegenda nepotibus olim:
Hic tegitur virgo, cui nil quin diua vocari,
Debuerit, deerat, niſi dura fuiſſet amanti.

Talia ſuadenti. Recitat reſpõlũ miſeri amantis, ſolam puellam depoſcentis, vt Charinus Terẽtianus: nihil aliud volo niſi Philumelam. Bene dicit ſuadenti, & non perſuadenti. i. quia nihil efficit. Furor. i. quem tu commemoraſti, vt dixiſti in me eſſe. Excubat, i excubias agit, hoc eſt, vigilat mecũ Aeneid. 4. Illũ abſẽs abſentem auditq́ue videtq́ué. Id quoque Phædria optat ſibi a Thaide fieri in Eunuch. Me ames, me deſideres, me ſõnies, me expectes de me cogites, me ſperes, me te oblectes, mecum tota ſis. &c. Caput, vnde furor in amante. Oſſa, medullas. Aeneid 4. Eſt mollis flamma medullas Interea, & tacitũ viuit ſub pectore vulnus. Vnde hic ad-

dit. Cor cõplexa. Hinc enim dicitur cura, quòd eos vrit. Surculus, id eſt, incita, quę pullulat, virgula. Duo corda vnum. Vnde Cor. 6. Erunt duo carne vna. Hic autem non ex re ſed ex affectione dicitur, quia nondum adhæſit, qui autem adhæret, vt ibidem dicitur meretrici, vnũ corpus efficitur: Et ſpiritus id eſt animus, quia Græce πνεῦμος ſpiritus, ſeu vētus dicitur. O me fœlicẽ: graphicè exprimit affectionẽ miſerè amantis, cui dulce videtur in complexu amatæ mori Virgil. in Bucol. Hic ipſo tecum conſumerer ęuo. Illa ſua nobis. &c. ex Tibullo ferè ſumptus locus, aut epiſtolis Ouidij. Triſti voce nænias canendo. Siue ad fœliceis campos. i. Elyſios: de quibus Aeneid 6. Deuenere locos, & amœna vireta Fortunatorũ nemorũ, ſedéſq; beatas. &c. Hos paradiſũ vocamus. Phlegeton fluuius infernalis ab ardore dictus. Nec ſine te fœlix ero, nec tecũ miſer vnquã. Ex affectione, vt dixi loquitur, non ex debito conſilio, itaque non eſt putandũ, eam eſſ poetę mẽtem. Quod dico propter imperitos, qui non diſcernentes, quãdo ex tua ſententia, & quãdo ex alterius introducti loquuntur poetæ, indifferenter citant, quaſi ita ſenſerint. Maro autem ſentit etiã amores perdurare poſt fata: vnde ait in eodẽ. 6. Curæ non ipſa in morte relinquunt. Quin putauit eaſdem permanere affectiones, dicens: Quæ gratia tuorũ Armorũque fuit viuis, quæ cura nitenteis Paſcere equos, eadẽ ſequitur tellure repoſtos. Iuxta quod dictum eſt: Qualem te inuenio, talem te iudico. Et ita quia æterna eſt damnatis peccandi libido (non enim in mutari poſſunt) meritò eſt æternum ſupplicium. Sed ad ruſticum redeamus Amyntam, cui inſanus amor non perſuaſit, quòd prophetę diuinitus perſuaſum erat, dicenti: Non auertas faciem tuam à me, & ſimilis ero deſcendentibus in locum. O Dryades, id eſt, nymphæ arborum, & præcipuè quercuum, quia Drys Dryos, quercus dicitur.

Surculum

Elyſiam.

Phlegetõ

Driades,

Flerum-

Florumque deę, quæ Napeæ dicuntur, Nymphæque, scilcet aliarum rerum, vt montium, quę oreades, & fluminum, quæ Naiades dicuntur, & marium, quæ Nereides, & arborum quoque quę Hamadryades. O nemorũ Syluane pater, vnde de syluis denominatur. Hic quoque aduenisse dicitur ad Gallum amore pereuntem, à Virgilio in Bucolicis.

Napea. Oreades.

Venit & agresti capitis Syluanus honore.
Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.

Vnde dicit: Seruate, precamur, quia nymphæ amare, & amari solent, Seruare, inquit, decet, id est, ornamentum florum & herbarum, ne floribus obsit Virg. Georg. 4. Nec oues, hœdiue petuli Floribus insultent, aut errãs bucula cãpo Decutiat rorẽ, & surgẽtes atterat herbas. Ista id est, vestra dono, dominæ nostræ. Sic enim, & Græci & Latini, & Barbari vxores vocant. Vnde Mato in Diris. Quod mea non mecum, domina est. Circa tumulum. Credebant enim veteri superstitione beatas animas, quarũ corpora molliter requiescerent. Vnde Persius. Nũc nõ ciuis ille poeta fœlix, nõ leuior Cippus nunc imprimit ossa Laudant conuiuæ, nunc nõ è manibus illis. Nũc nõ è tumulo, fortunataque fauilla Nascentur viola? Et Iuuenalis. Dij maiorum vmbris tenuẽ, & sine pondere terram. Spirantesque crocos, & in vrna perpetuum ver, Qui præceptoré sãcti voluere parentis esse loco, et Martialis: Sit tibi terra leuis, molliq; tegatis arena, Quid Ossa quieta, precor tuta requiescite in vrna. Et sit humus cineri non onerosa tuo. Contra imprecatur Tibullus: O tu qui Venerem, docuisti vendere primã. Quisquis es, infœlix vrgeat ossa lapis. Tristis ad busta puellæ Pierides, id est Musæ. Iuuenalis Pierides, prosit mihi vos dixisse puellas. Busium dicitur quasi bene vstum: locus vbi vina condebatur: vina autem ab vrendo dicta, quòd vstorũ teneret timeres. Ideò autem Roma-

Sepulcherum leuamen.

Busium Vina.

ni, qui

ni, qui tunc vt nunc faciũt, terra condere solebãt corpora defunctorum, cœperunt ea cõcremare. qui per bella, & inuidiam eruta videbant aliquando ossa. Diuersitatem tamẽ hanc ex philosophis ortam putant, vt qui ex terra potissimum sumpta putarent, terra mandarent: corpora qui ex igne, & igni. &c. Lamentabile carmen. Næniam funebrem, aut corpore nondum sepulto epicœdium, & eo sepulto epitaphion. In daphnide autem dicit. Maro: Et tumulo superaddite carmen. Religenda nepotibus, id est minoribus, aut posteris.

O virgo, si te tantus consumeret ardor,
Per centum Scillas ad te, per mille Charibdes
Tranarem laturus opem. Tu sæuior hydra,
Me fugis, at culpæ nihil est in virgine. Nam me
Nescit adhuc: si sciret enim succurreret vltrò,
Nec puto sub mitis tam ferrea pectora vultu,
Signa, tamen vultus fallacia, sub cute molli
Meus fera, sub blanda sunt corda inmania fronte,
Alloquar, & faciam nostras intelligat igneis.
Si tamen illa meos vultus auerterit, ibunt
In lachrimas oculi, triste in suspiria pectus,
Oderit illa licet semper, fugiatque sequentem:
Ista tamen quocunque ferar, me cura sequetur
Ite procul medicæ, non sum sanabilis artes,
Ite procul magico qui (quod nec credere dignum est)
Carmine pallentes animas reuocatis ab Orco.
Ite procul vanis precibus qui flectere diuos
Creditis aduersum est, & inexorabile cœlum.
Me rapit impatiens furor & iuuat ire per altos
Soliuagum montes, & per lustra ignota ferarum.

O virgo. &c. Sunt verba Amyntæ per apostrophẽ puellam absentem alloquentis. Per centum Scillas, numerus finitus pro numero infinito, Scilla autẽ, & Charibdis, pericula sunt maxima in Mari Siculo. Fingũtur autem à

tem à Poetis esse mõstra marina, ex puellis transmutata. Nam Scilla Phorci fuit filia. Charibdis mulier vorax. De Scylla dixi in Bucolicis. Quid loquar aut Scyllam. Nisi aut quã fama sequuta &c. de Charibdi, & etiã Scylla Aeneidos primo. Dextrũ Scilla latus, lævum implacata Charybdis Obsidet. Et ira quia vt dixit Horatius in arte: Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Ducit enim in vitium vitij fugã, si caret arte. Ideo de eo, qui vnum periculum euitans, in aliud incidit, dici solet. Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim. Tu lævior hydra quã hercules tandem exussit, cũ amputato capite illi, semper bina repullulare videret. Erat enim, lacus quem exussit: & locum fertilem reddidit, sed serpens aquatica fingitur. At culpæ, id amatoriè. Nã semper amicas, aut purgant, aut non credũt peccâsse. Vnde ille, Nec si mihi credere tantũ. Signa tamẽ vultus fallacia, scilicet sunt. Iuuenalis. Fronti nulla fides, quis enim non vicus abundat. Tristibus obscœnis? Mens fera. Vnde nouus, sed minus idoneus auctor. Omnis quæ nitido volueris plumescit amictu. Nũ est, si simulat, vera columba tamen. Sæpe sub ignoto latet hirtus pelle Lycaon, subq; Catone pio perfidus ille Nero. Si tamẽ illa meos vultus auerterit, videtur hypallage, vt sit, si auerterit suos vultus à me. Id enĩ indignabũdi faciũt Aeneid 2. Diua solo fixos oculos auersa tenebat. Sed si accipiatur auerto, sicut auersor, & auertor, accipi solẽt p eo, q; est p indignationẽ auertẽdo contẽno, sicut Seruius fieri posse asserit, qui dicit auerto & auertor in vna significatione declinari posse: dicetur recta locutio, & non figurata, qualis est illa apud Boetiũ. Heu, heu, quàm surda miseros auertitur aure &c. Vnde est frequẽtatiuũ auersor, quo frequẽtius vtimur. Ouid in fastis. Officioq; leuem nõn auersatus honorẽ. Medicæ artes: vnde Apollo apud Ouid, Metamor. primo dicit: Iuuentum medi-

cina

cina meũ eſt, opifexq́; per orbem Dicor, & herbarũ ſubiecta potentia nobis Hei mihi q. nullis amor eſt medicabilis herbis. Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes. Ite procul, quia Romanis etiam erat odioſa profeſſio. Vnde Aeneid. 4. Magicas inuitam accingier artes, quod nec credere dignum eſt. Vnde de Phythoniſſa quæ Samuelẽ excierãt dubitãt, theologi, an Samuelẽ reuera, an nequã ſpiritũ in illum tranſfiguratũ, quod Auguſtinus potius aſſerere videtur. Animus reuocatus ab Orco. i. ab inferno vrgente. Vnde Orcus quaſi vrg⁹ à quibuſdam dictus videtur. Sic in Bucol.

Has herbas atque hęc ponto mihi ſecta venena
Ipſe dedi Mæris, naſcuntur plurima ponto
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſepe animas imis excite ſepulchris,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Vanis precibus. id eſt, impiè ſed, ex amentia amantium Epicureo tamen dignum. Soliuagũ, non in ſole, ſed ſolum vagantem. Soli autem ſibi videntur amantes, dum ſunt ſine amato. Per luſtra, per latibula, aut latebras. Ignota, ſcilicet hominibus, hoc eſt inuia. Aeneid. quarto de Didone Semperquè relicta. Sola ſibi ſemper longã incomitata videtur ire viam, & Tyrios deſerta quærere terra, Eumenidon veluti, &c. Id autem tunc erat illi, & eſt, nunc futurę mortis iudicium.

Talia iactantem verbis conabor amicis.
Flectere, ſed vulnus nihil inſanibile curat,
Illum per campos nox intempeſta ſilentes,
Illum exorta dies inter dumeta videbat
Inſomnem, ſemper vano ſylueſtria poma
Carpentem, & potu contentum ſimplicis vndæ,
Poſt longos gemitus, exhauſtaque lumina fletu
Aſſiduo, poſt lamenta, & conuulſa frequenti
Pectora ſingultu, moriens finiuit amores.

Exanimum corpus? tumuli sine honore relictum.
Nocturnæ obsumpsere feræ, volucresq; diurnæ.
Fau. Heu funesta lues, fatalis machina, passim
Corda venenatis penetrans humana sagittis,
Æquiparent hominem pecudi, quæ pocula Circe,
Quæ peiora vnquam potuit dare philtra Calipso?
Quæ Styx? quæ Phlegeton grauior, quæ maior Erinnys?
O stulti, quicunque deum dixistis Amorem.
Num natura nocens Deus est vbicunque locorum
Sit deus, est homini clemens innoxius æquus
For. Heu miserande puer, tenera sublata iuuenta,
Quæ tibi nascenti luxerunt sidera? quæ tam
Noxia pars cœli est, vt te nil tale merentem,
Læserit, & primis infortunarit ab annis,
Nec tamen omnino cœlum tibi defuit, omne
Carmen & argutu quicquid modulamur auenis,
Doctus eras, nisi te mors immatura tulisset,
Dignus eras hederis, dignus Pernasside lauro.
Nec melius cecinit pugnans, ac tristia bella.
Hordea & agrorum cultus, & pascua noster
Tityrus, à magno tantum dilectus Alexi.
Namque tui præcox animi solertia, nobis
Cognita iam pridem, magnam producere frugem
Cœperat, & specimen tulerat virtutis & artus,
Non vulgare tuæ, poteras iam gloria dici
Ruris, & atauis decus indelebile nostris.
Te Padus & noster inglobre Mincius ore,
Cum nymphis fleuere suis, vt Thracius Hebrus,
Orphea te tristes ouium fleuere magistri.
Vt Daphnim luxisse ferunt: te pascua & agri,
Vndique & audito est totis quærimonia campis.
Spargite Pastores tumulum redolentibus herbis,
Atque sacerdotum cantus ac thura quotannis
Dicite, & æternam requiem canitate poetæ

Faust

Faust. Tu tamen arua tenes patria melioris, & altum
Incolis Elysium, nos hic te flemus Amynta.
For. Flendum hodie nobis fuerat. Nam tristia nocte
Nescio quæ mœstis cernebam insomnia formis:
Sed iam vesper adest, & sol se in nube recondens,
Dum cadit, agricolis vicinos nunciat imbres:
Cogere & ad caulas pecudes conuertere tempus.

Talia iactantem. Fortunati est in sua persona loquentis, & impietatem, atq; amentiam Amyntæ damnantis. Aeneidos primo. Talia iactanti, &c. Verbis amicis, id est quæ amicos decent. Est enim amicus, a, um, adiectiuum Vnde amicitior & amicissimus legũtur. Conabar, id verè, quia sine affectu conamur. Sed nihil, id est, nulla res curat, id est, purgat vulnus insanibile. Nullũ tamẽ est in moribus tale ante suprema fata. Aut vulnus insanabile nihil, id est, nihili curat verba. Inter dumeta, vbi dumi, & vepres crescunt. Insomnem, id est, nullũ somnum admittentem, quod miserè amantium est. Aeneidos quarto: At non infœlix animi Phœnissa, nec vnquam soluitur in somnos oculisue aut pectore noctem accipit. Syluestria poma in syluis nascentia. Exhaustaque lumina id est, oculos exhaustos. Moriens finiuit amores. Vnde & Comicus. Hanc nisi mors mihi adimet nemo, Dixit tamen Maro. Curas non ipsa in morte relinquens. Sine honore tumuli, id est, insepultum. Fatalis machina. Alludit ad equum Troianum, de quo Maro Aeneidos secundo. Scandit fatalis machina muros Fatalis igitur machina, id est, instrumentũ ad exitium fatale ducens. Aequiparans hominem pecudi, Vnde fictæ sunt transformationes, quas Circe in socios Vlyssis exercuit. Psalmista. Homo, quum in honore esset, non intellexit, &c. Philtra, id est, amatoria pocula, ad amorem inducentia. Circe autẽ Calipso & Calypso ex Odissea Homerica notissimæ sunt, ad quas Vlysses appulsus dicitur, &c. De Circe quidẽ Solis filia,

ad principium ſeptimi Aeneidos plura videbis. Calypſo autum autore Heſiodo Oceani, & Tethios, aut Homero iudice, Atlantis filia, inſulam à ſe denominatam, in mari Ionio tenuit, ad quam Vlyſſes vt à Circe diſceſſerat, naufragus peruenit, & amatoriè illectus, ſeptẽ annos permanſit, vixq́ue diuelli potuit. Philtra autẽ dicuntur, quia philos amator dicitur, pocula, aut carmina, aut alia ad amorem inducentia. Quæ Stix, infernalis palus à triſtitia dicta. Phlegeton fluuius ab arbore denominatus. Erynnis, dicitur furia. Num, id eſt, nũquid natura nocẽs. Phyſicè hoc dicit. Nam virtutes naturales, deos dicebãt. Vnde Plinius lib. 2. naturalis hiſt. Fragilis & laborioſa mortalitas in parteis iſta digeſſit, fragilitatis ſuæ memor, vt portionibus quiſq, coleret, quo maximè indigeret, &c. Vĩ ergo amoris cupidinẽ genere maſculino, quia deum dicebant. Quæ tibi naſcẽti luxerũt ſydera iterum fatale putat. Vnde vbi de fato loquuti ſumus, cœlũ defuit, id eſt, benigna influentia cœli. Doctus eras. Quemnis ergo ſui temporis doctum deflet, ſequutus Maronem in Daphnide. Mors immatura i. ante maturitatẽ veniẽs. Id enim dicitur immaturũ, quod nondum eſt maturum. Præcox autem, quod ante tempus maturum, quaſi præcoctum, & præcoquũ. Illud autem inquit Quintilianus præcox ingenium, haud temerè ad frugem peruenit, quia præcoci ingenio prædĩti, aut citò moriũtur, aut ſtudia deſerunt. Dignus eras hederis, quibus coronãtur poete, eo quod ſunt in tutela Liberi patris, qui eis coronatus ex India redijt. Horatius. Me doctarũ hederæ præmia frontium dijs miſcent ſuperis. Perſius: Quorum imagines lambunt hederæ ſequaces. Iuuenalis. Vt dignus venias hederis, & imagine macta. Virgilius in Bucolicis. Atq; hãc ſine tempora circũ. Inter victrices hederã tibi ſerpere lauros. Et iterum: Hedera crefcẽtem ornate poeam. Dignus Parnaſſide lauro, id eſt, in Parnaſo monte

Philtra.

Maturum Præcox.

Hedera.

Phoci-

Phocidis Boetiam versus, Musis & Appolline sacro nascente. Est ergo Parnassis patronimicum à patria sumptũ Sed hic pro nomine patrio ponitur, quasi sit Parnasica. Nec melius cecinit pugnas, vt in Aeneid Et agrorũ cultus vt in Geor. Et pascua, id est, pastores, vt in Bucolicis Nam etiam pascua in Georg. dicit, noster, id est, nostras hoc est. Mãtuanus, Tityrus, id est. Virg. qui se per Tityrum in primo bucolico carmine significauit, à magno Alexi, id est. Augusto. Præcox solertia, quia ante barbam. Et specimen tuleras, scilicet præ te, aut abstuleras specimen, id est ornamentum. Nõ vulgare, egregium. Cum nimphis fleuere. Sic Maro de Daphnide in Daphnide vt Thracius Hebrus, scilicet fluuius. Orphea, scilicet, fleuit vt quarto Georgicorũ innuit poeta, vt Daphnim de quo in Bucolicis Virgilius latè. Spargite pastores. Sic in Daphnide, Spargite humũ foliis, iuducite fontibus vmbras Pastores, mandat fieri sibi talia Daphnis. Et tumultũ facite. Et hæc ꝑ epicœdio sunt, ꝙ canitur ante inhumationem. Sequentia epitaphij, quod post inhumationẽ canitur, vicem habent. Tu tamen arma tenes, Hoc quidem videtur minus quadrare superioribus. Nam quũ furor & amentia, atq; impietas in superbo, & vilipensio legũ in Amynta, dixerit, & ita mortuũ. nec pœnituisse significauerit, nõ videtur congruè dicere. & altum incolis Elisiũ id est paradisum. Sed purgari potest tũ quòd pastoribus hæc dicuntur, tum quòd asserendo Elysium incolere tacitè pœnitentiam egisse significat. Cernebam insomnia Phantasmata nocturna, quasi futurę lachrymationis ꝓgnostica, idq; ex superstitione rustica. Vicinos nũtiat imbres. Georgicorum primo.

Parnasus
Parnasis

Sol quoque & exoriens, & quum se condet in vndas,
Signa dabit, solem certissima signa sequentur, &c. Sed illic de ortu dicit, quod hic de occasu. Addit enim.
Ille vbi nascentem maculis violauerit ortum,

Conditus in nubem, medioque refulserit orbe.
Suspecti tibi sint imbres,

Cogere, & ad caulas, id est ouilia. Virgilius in Sileno
Cogere, donec oues stabulis, numerumq; referre iussit.
Tempus cogere, pro cogendi. Græca loquutio, vt: Et iã
tempus equum fumantia soluere colla.

ECLOGA QVARTA, de natura mulierum, in scripta Alphus.

Ioannis Murmelij Argumentum.

Amissum memorat caprum, puerique furorem
Ianus, & ingenium notat hinc Alphus muliebre.

ALPHVS, ET IANVS.

Ane caper (vidto) macer est tuus: esse solebat
Acer & elatis in cœlum cornibus ire. (bam
Nũc dejectus humi, flaccis piger auribus her-
Oi facit, & summis attingit gramina labris,
Ianus langnet, & ex isto languore facetia surgit
Quæ quoties memini, risum ciet: edita nondum est,
Edita quum fuerit, totius mirabitur orbis.
Alph Iane, soles narrare sales lepidissimè, & ore
Suauiloquo, dic ergo, tuus cur langueat hircus?
Ianus Res non ficta, deus testis, sed facta recenter.
At dulce id facinus non est mirabile gratis.
Quid pretij sperare licet? quæ dona reporto?
Alph. Iane, vbi congessit nidos philomena docebo.
Ian. Qui leuiter spondet, promisso eludit inani.
Alph Qui non credit, inops fidei sed pignore tutum
Te faciam, duo tela mea deprome pharetra.

Iane caper, Principiũ huius Eclogæ ex macie capri cap-

ta

occasione facetæ narrationis de pastore mercenario
ui captus amore puellæ in foueam feris positã incidit:
bi inuentus, & à vicinis rusticis extractus, furorẽ amo-
non destituit, cuius occasione graphicè mulierũ in-
nia discribuntur, Macer est, qui solebat esse acer, & e-
is, &c. Vnde quod in Hecyra de hominibus dicitur, e-
am quibusdam belluis competit: profectò hoc sic est
t puto, omnibus nobis: vt res dant sese, magni, atq; hu-
iles sumus Flaccis auribus, id est, auriculis laxis, & pẽ-
entibus, quia mollibus, Herbam olfacit: Id morbi in-
icium est. Risum ciet, id est, excitat, à Cieo secũdæ cõ-
igationis. Est enim præsentis temporis, Totus mirabi-
ur orbis, rustica iactantia & garrulitate hoc dicit. Nã
ex persona poetæ dicatur, verè illi dici posset. Parturi-
unt montes, nascetur ridiculus mus. Quid enim mirum,
si rusticus imprudens in foueam cecidit? Iane, soles nar-
ue sales, id est non insulsos apologos. Vbi congessit, La-
inius Muro: Namque notaui ipse locum, aeriæ quo cõ-
essere palumbes. Nam quæ ferre, aut tendere ad locũ
ignificant: vt conuenio, confluo, congero, aduerbiũ ad
ocum desiderant, & non in loco: Potest tamen dici. V-
i congessit, id est concinnauit, & construxit, postquam
llata fuit materies Qui leuiter spõdet. Prouerbiale est
Nam ferè vsu venit, vt qui citò promittunt, difficulter
romissa exhibeant, & è conuerso. Qui non credit. Alio
iuerbio ex arte Rhetorica respõdet. Qui nõ credit in-
ops est fidei, quia qualis quisq; est, talem iudicat: quem.
ibet, & ita, qui fidus non est, neminem fidum existimat.
Deprome, id est, exime. Duo tela, id est duo spicula, aut
uas sagittas, quæ sunt pastoribus apta. Virgilius, Cùm
Daphnidis arcum fregisti & calamos.

Ian. incipiam, nymphæ Parnassides ora monete,
Et memorate mei dira infortunia capri,
Ac philomenæos Alpho concedite nidos.

Condu-

Conductus mercede puer, præfectus ouili,
Assiduè pascebat ouis, caprum, atq; capellas,
Seruitium nobis pueri fuit vtile, donec
Virgine conspecta, quæ tum huc veniebat aquatum,
Tabuit ex illo vecors iam tempore factus,
Frigidius curare gregem, contemnere caulas
Cœpit, & exhausto sub uertere cuncta cerebro.
Quam sopitus erat, poterat vigil esse videri.
Nugabatur enim quando vigilabat inerti
Corporis officio, soluebat somnia mente.
Hunc ergo in saltu ludens per cornua caprum
Viminibus validis inter dumeta ligarat,
(Quarta die hodie) tentans an vincula possit
Vincere ceruice, ac præduræ robore frontis.
Quæsitum interea nidos nemus omne pererrat.
Corda subit virgo, dilecta recogitat ora,
Ora, sinus, & quæ fari pudor, omnia voluit.
Lux fugit interea capri redit immemor, alta
Nocte recordatus surgit, pauidusq; per vmbras
Dum graditur, ruit in foueam: quæ fronde saligna
Captandis obducta feris, & stramine sicco,
Instar erat putei fundo irremeabilis alto.
Est caper in vinclis, puer est in carcere, pastor
Nullus oues curat: iam tertia luxerat hora.
Miror, oues refero, ac numero, captumq; requirens,
Obstupeo, puerum clamo, magalia lustro.
Vera loquar: Magicis ne forte liquoribus vnctus,
Extimui, ascenso migrasset in aera cabro
Namque striges tali fama est ope, nocte vagantes,
Ad quædam longinqua procul commissa ferri.
Attonitus tandem pecudes ad pascua duco.
Dumq; nemus subeo meditans mecum, ecce per vmbras,
Ecce procul caper in dumis strepit, atq; reluctans
Carnibus aduersis contra sua vincula pugnat,

Incipiam. Sic Aeneidos ſecundo. Incipiã: Fracti bello
. Nymphæ Parnaſſides, id eſt. Muſæ Parnaſũ frequẽ
re ſolitæ. Ora mouete. Virg. Pandite nunc Helicona
æ, cantuſq; mouete Sed quia præcipitur ab Hor. in
te Nec deus interſit. niſi dignus vindice nodus incide-
videbitur quibuſdã non apta inuocatio, quia non de-
et deus inuocari, aut induci difficultatẽ diſſoluiſſe, niſi
i tãta ſit, vt opibus humanis fieri, aut geri nequeat. Ve-
m poetę aliquando ridiculè, aliquando iuxta æſtima-
onem inuocantis inuocationem faciunt. Vnde Iuuenal.
eſcripturus rhombũ, dicit Satyra quarta, Incipe Callio
e, licet hic conſidere, nõ eſt Cãtandũ, res vera agitur,
riate puellę Pierides: proſit mihi, vos dixiſſe puellas.
Hoc autem ridiculè dicit, hic verò loquitur ruſticus, cui
uã dicturus eſt, res ſummam difficultatem habere viſa
ſt. Vnde prius dixit. Totus mirabitur orbis. Philome-
zos, quos philomena cõgeſſit. Cõdũctus, ergo merce-
arius. Seruitium id eſt famulatus. Tabuit, id eſt, lenta Tabuit
be exhauſtus eſt. Vecors, id eſt, praui, aut peruerſi cor- Vecors
is, Frigidius, id eſt, negligentius, ſicut in re diligẽti di- Frigidius
it per contrarium Mazo: Feruet opus. Exhauſto cere- Sopitus
ro, nimia ſolicitudine effœro. Quum ſopitus erat, id eſt Nugari.
mno obrutus, poterat videri eſſe vigil. Nugabatur e-
im, id eſt, ſecũ inaniter loquebatur. Horatius: Neſcio
uid meditans nugarum. Perſius. Nugari ſolitos. Lu.
ens. i. ad ludum, vt curam animi premeret. In ſaltu, in
aſcuis vbi pecudes ſaliunt. Tentans. i. periculum faci-
ns. Quæſitũ pererrat. i. penetrando, id eſt, quæſitum, nõ
nim conſtruitur ptius ſupinũ ſine motu, ſaltem laten-
. Et quæ fari pudor: ſcilicet eſt, id eſt, gremiũ, & intra
remium pudenda. Fronde ſaligna, id eſt, ſalicum fo- Saligna.
ijs. Obducta, id eſt, obſtructa in ſuperficie, caprandis Obducta.
eris: id eſt, ad caprandas feras. Iam tertia luxerat ho-
a, ſcilicet poſterioris dici. Refero Recenſeo, aut ſeparo

Maga-

Magalia.i.casas,& tuguria, Striges,sortilegæ, & magi vtētes. Ad quædam lōginqua. Id enim sibi persuadēt dæmonibus illusę. Ecce,quasi diceret. Pręter spem.

Teruit incautum subito feralis imago,
Et nil tale ratum firmato pectore tandem
Nosco animal,subiensq; rubos,seco vincula runca.
Serò domum rediens,video per pascua longè
Turbam exultantem risu iuueniliter alto.
Vt prope constitimus,meq; agnouere,salutant,
Et tuus ecce,aiunt,puer hîc,ô Iane luporum
Erutus è foueis,dum nocte perambulat agros,
Incidit in casses,& sic iuuentus vterque,
Et caper,& paster. Caper hæc incommoda passus,
Languet adhuc Puer imprudens,insanior hirco est.
Virgo superbiuit mox,vt se audiuit amari,
Et pueri simulans curam ignorare,pudorem
Fingit,vt ad formam faciat pudor,ora,sinum q;
Ornat,& in terram versis incedit ocellis,
Callida vulpina rem simplicitate gubernat.
Hæc studia,hi casses,hæc sunt mulieribus arma,
Ille sua sperans Galathea aliquando potiri,
Contempta mercede,suo sectatur amores.
Propterea plaustro,stiua,bobusq; relictis,
Ad pastoris opus redeo,subiecta furori.
Ista iuuentutis leuitas,rura omnia vexat:

Fera. Terruit incautum. Rem prosequitur. Feralis:id est terribilis,vt fera,id est,mors. Nā si dicatur imago feralis id est,ipsi feræ,nō videtur rario carminis stare. Nam fera primā corripit,ferali producit, Aeneidos quarto: Solaq; culminibus ferali carmine bubo, Incautum, & nil tale ratū. Firmato pectore tandē nosco animal, scilicet vbi propius accesserat. Seco,id est,abrumpo vincula,quibus in veprib⁹ alligatus erat. Incidit in casses,in foueas in laqueos, Ouidius incidit in casses pręda petita meo

Virgo

Virgo ſuperbiuit. Principiũ principalis narrationis. Et Seco.
neri ſimulans curam ignorare. Nõ ſimulans curam, ſed
ſimulans ſe ignorare curam. ſ. amorum. Nã ſimulamus
id, q̃ non eſt, eſſe diſſimulamus id, quod eſt nõ eſſe. Pu- Simulare.
lorem fingit, id eſt, ſimulat & fallaciter præ ſe fert. O-
ra ſinumq̃s, in quibus eſt muliebris, ſpecies. In terrã ver- Diſſimula
ſis: Id enim pudicas decet. Vndo Aeneidos primo. Tũ re.
breuiter Dido vultum dimiſſa profatur. Hęc ſunt mu-
lieribus arma. Mulieribus natura antepenulmam corri-
pit, ſed neceſſitate producit. Lucanus. Si qua Deum
ſoboles ſi qua eſt mulieris origo. Sua Galathea puella
lactea, ſed ruſtica. Vnde Maro, nãq; fatebor enim dum Galath.
me Galathea tenebat. Nec ſpes libertatis erat, nec cu-
ra peculi. Cõtempta mercede, ſcilicet quam à Iano acce- Leuitas,
perat, iſte, ſcilicet vtilis. Leuitas, id eſt, inconſtantia
propter amores, & leues mores.

Al. Quod nequit ingenium, caſus facit, o ſtupor, o ſors
Ingenioſa, o res riſu celebranda bimeſtri.
Iane vides ſeruanda, tibi philomela laborat
Sed quod tam vafra memoras de virginis aſtu,
Retulit in mentem, quod pſalere ſepe ſolebat
Carmine fœmineis, olim de fraudibus Vmber
Iu, Dic vmbri, dic ſi quid habes, meditare parumper.
Et verba & numeros. Vmbri eſt memorabile carmen,
Al. Eſt vt ais, ſed non gratis memorabile carmen
Quas referes grates, & quid mercedis habebo?
Ian Accipe promiſſis abſolno. & ſpicula reddo.
Al. Dum vado ad ventrem poſt hæc carecta leuandum
Iane meum tu coge pecus, ni vitibus obſit.
Ian. O aries aries qui tortis cornibus atrum
Demona præſentas, ſemper vincta ſubintras,
Non ſapies, donec foſſa tibi lumina fronte.
Eruere: Non ſunt porrecta in tugeta centum.
Paſcua ſat, niſi pampineos popularis & agros.

Quod

Quod nequit ingenium, casus facit, inter loquitur Alphus, ne vnius sermo fastidio sit. Sensus autem est: Multa, quæ per ingenium excogitare nequeas, casu in mentē veniunt. Risu bimestri, id est, duos menses durante.

Bimestris

Tibi Philomena laborat, id est, nidificat. Vnde Maro: Sic vos, non vobis, nidificatis aues. Fœmineis de fraudibus Vmber, homo ex Vmbria. Sūt qui Antoniū Cāpanum intelligant. Dic Vmbri, Ordo est: Dic inquam, si quid habes Vmbri. i. de Vmbro, aut de carminibus eius Virg. Quin age: si quid habes, in me mora non erit vlla. Et, iterum: Si quos aut Phyllidis ignes, aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri. Meditare, exerce, experire Virg. Syluestrem tenui musam meditaris auena. Et verba & numeros idem. Numeros memini, si verba tenerem. Non gratis, id est, non sine mercede. Promissis, scilicet palumbinis pullis, & spicula, i. sagittas. Dum vado ad ventrem. Hoc profecto nimis rusticè, tāetsi rustico congruit: facit tamen poeta ad exprimendū morē rusticum. Tu coge, id est compelle id vnum ne diuagetur. Virg. Tytere tu coge pecus. Ne viribus obsit, depascendo pampinos, aut vuas decutiendo. O aries, aries, Alloquutio rustica ad pecus. Sic Maro ad arbores: Et vos, o lauri carpam, & te proxima myrte sic posite quoniam suaues miscetis odores. Non abijcitur autē, nec corripitur ô quia vox monosillaba in principio carminis posita Atrū dæmona, i. spiritum male callidū, qui quum pingi verè non potest, cornutus tamen pingitur. Non sapies, i. sed non eris sapiens, & fugitans malorum, donec ego eruero tibi lumina. i. oculos, & hac frōte, ossa, id est, perforata, & excauata, euulsis oculis, populeris, i. depræderis, spolies, agros pampineos, i. vineas in quibus vites sunt, quarum frondes pampinos vocamus. Dicitur etiam populo. Virg. in Aeneid. 1. Non nos aut Lybico ferro populare penates venimus.

Vmber

Meditare.

Populeris

Alph.

Alph. Iane, recordatus redeo, sed plurima forsan,
Nondum tota tibi referam, cognouerat Vmber
Omnia quæ fas est homini perdiscere, cœlos,
Sydera, tellurem, ventos, mare, flumina fontes,
Viderat & Rhodopen, atque alta Ceraunia, & Ossam,
Gallica regna, Ararim, Rhodanum, Tiberimq; Padumq.
Attica Romanis referebat carmina verbis,
Ore vtroq; potens, & linguæ primus vtraque,
Hunc vnum nobis inuidit Græcia, & ipsi
Archades, & Thracum saltus, & Thessala Tempe.
Candidus illius semper documenta secutus,
Non procul hinc hæc: ille tenet, nos ille docebat,
Sed iam septiformem flatu experiamur auenam.
Ante tamen nymphæ precor, vi libethrides adsint:
Præsertim quæ plus meminisse Polymnia fertur.

Iane. &c. Purgato aluo redit ad narrationē. Viderat: hac periphrasi videtur Gregoriū Tifernatē dicere, qui ea tēpestate vixerat. Nā γρηγορεω significat vigilo, vigilare est multa videre Viderat ergo Rhodopē, i. Thraciā vbi Rhodope mons est, atque alta Ceraunia, mōtes Epiri à fulminibus dictos, & Ossam, montē Thessaliæ. Ararim, qui à Lugdunensibus nunc Sogona dicitur. Vterque autē, tam Arer, seu Araris, quàm Rhodanus, Lugdunum cōfluit, ad cuius confluentem erat olim illa ara de qua Iuuenalis: Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram: Tiberim fluuium Hetruriæ, qui Romam perfluit Padum, fluuiorum regem in Italia in mare Adriaticum ex Alpibus inferioribus incidentem Vnde Homerus Eridanum, qui & Padus dicitur ex inferis, ad superos tendere dicit. Attica, id est, Græca, & potissimum Attica, quia Attica lingua è quinque Græcolinguis cultissima est. Romanis, id est, Latinis verbis. Nam aliter ea non intellexisset rustieus. Ore vtroque, & Græco sermone, & Latino. Et primus, id est, peritissimus

Rhodope
Ceraunia,
Ossa.
Araris

Tiberis,
Padus.
Eridanus
Attica

tissimus vtraq; lingua. Hunc vnũ nobis inuidit Græcia, id est, inuidè nobis esse conspexit, quum similem nõ haberet quod in vita Antonij Campani etiã de Turcis cõmemorant. Verùm hic Ticernatim intelligã & ipsi Arcades. Ipsi emphasim habet quasi dicat, peritissimi musici, & cantare pares, & respondere parati, & Thracũ saltus. vbi Orpheus, Amphion, alljqúe complures versati sunt vates & Tẽpe. i amœnissima loca Thessaliæ, in quibus etiam musicus chorus versatus est, Candidus illius, &c Per Candidum credo poetam intelligi, cuius exterior vestis, vt Carmelitis cæteris, & mens fera candida, est, hæc, i. documenta vmbris. Sed iam septiphorem. i. septẽ foramina habentẽ, Virg. Est mihi disparibus septẽ cõpacta cicutis Fistula. Libethrides nymphæ, id est, Musę, aut Libethrum locum quendã in Thracia, aut Libethrum fontem in Magnesia, regioni Thessalię adiuncta incolẽtes. Maro Nymphæ noster amor Libethrides. &c. Præsertim quæ plus subaudi cæteris alioqui dixisses plurimum Polimnia πολύ, id est, multùm μνέα. i. memoria, vt à memoria dicatur, cuius filiæ Musæ sunt, aut πολυμνια multarum laudum. Horatius, nec Polyhimnia Lesboum refugit tendere barbiton.

Tempe

Libethrides

Polymnęia.

Polyhymnia.

Fœmineum seruile genus, crudele, superbum
Lege, modo, ratione caret: confinia recti
Negligit, extremis gaudet, facit omnia voto,
Præcipiti, vel lenti iacet, vel concita currit.
Fœmina semper hyems, atq; intractabile frigus
Vt canis: Ardentes contristat sidere terras,
Temperiem nunquam, nunquam mediocria curat,
Vel te ardenter amat, vel te capitaliter odit.
Si grauis est, mœret, torũ nimis hernica vultu,
Si studeat comis fieri grauitate remissa
Fit leuis, erumpit blando lasciuia risu,
Et lepore in molli radiat meretricius ore.

Flet

Flet, ridet, ſapit, inſanit, formidat, & audet,
Vult, non vult, ſecumq; ſibi contraria pugnat,
Mobilis, inconſtans, vaga, garrula, vana, bilinguis,
Imperioſa, minax, indignabunda, cruenta,
Improba, auara, rapax, querula, inuida, credula, mendax,
Impatiens, oneroſa, bibax, temeraria, mordax,
Ambitioſa, leuis, maga, lena, ſuperſtitioſa,
Deſidioſa, vorax, ganeæ ſtudioſa, palatum
Docta, ſalax, petulans, & dedita mollitiis,
Dedita blanditiis, curauæ deditu formæ,
Iræ, odijq; tenax, in idonea tempora differt
Vlciſcendi animos, infida, ingrata, maligna,
Impetuoſa, audax, fera, litigioſa, rebellis.
Exprobrat, excuſat tragica ſua crimina voce
Murmurat, accendit vires, nil fœdera pendit.
Ridet amicitias, curat ſua commoda tantùm.
Ludit, adulatur, defert, ſale mordet amaro.
Seminat in vulgus nugas, auditaq; lingua
Auget, & ex humili tumulo producit Olympum.
Diſſimulat, ſimulat, doctiſſima fingere cauſas,
Ordiriq; dolos, fraudiq; accommodat ora,
Ora omneis facili caſum imitantia motu,

Fœmineũ ſeruile genus. Multa in muliebrẽ ſexum ſuperciliosè dicuntur, quæ omnia in malas dici poſſunt: ſed rariſſimè ſunt bonæ ſecundum Lucilium qui dicit: Heu facul eſt homini inuentu bona fœmina nuſquam: vbi facul. pro facile antiquè dixit. Et Suſarion Megarẽſis antiquæ comœdiæ princeps. Audite populus Suſarion, hæc dicit filius Phyllini Megarenſis tripodiſcius: Malum ſunt mulieres, ſed tamen, ô populares non adeſt inuenire domum ſine malo. Multa tamen etiam in ſãctis literis in bonarum cõmendationem dicuntur. Sed mulierem fortem quis inueniet? *Modo*, id eſt, moderatione, de qua Horatius. 1. ſer. Eſt modus in rebus, ſunt

certi denique fines, Quos vltra citraque nequit consistere rectum. Extremis gaudet, quæ ambo mala sunt; quia vni virtuti duo vitia opponuntur, alterum per abundantiã, alterum per defectum peccans. Aut canis, id est, canicula, aut syrius. Odit, præteritæ est vocis, & ita producitur, nec reperies apud idoneos odio, nisi semel in Cicerone odias. Nimis hernica, id est, aspera, vt Hernici montes in Italia aspertimi. Grauitate remissa, sit levis, quia dum vitãt stulti vitia, in cõtraria currunt: Ducit enim in vitiũ vitij fuga si caret arte. Lepor meretricius. i. suauiloquium, & blanditiæ meretricibus dignæ. Sibi cõtraria. i. inconstans, Vnde addit: Mobilis inconstãs, Aeneid. 4. Variũ, & mutabile semper, Fœmina. Imperiosa. i. affectatrix imperij, Indignabunda, fastidiens frequẽter. Cruenta, cruoris, & sanguinis appetẽs, & maxime, vt Iuuenalis docet, vindictę. Improba, id est, improbãda. Auara. quia rapax, sed tamẽ inutiliter expedit, Iuuenal. Prodiga non sentit pereuntem fœmina censũ. Ac velut exhausta redivivus pullulat arca, Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo, Non vnquam reputat quanti sib: gaudia constent. Rapax ergo, vt expendat. Quærula, quia vt dicit Iuuen. Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat. Maga. id est, sortilega, magicę arti intẽdens, vt Iuuenalis docet: Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit Philtra, quibus valeant mentẽ vexare mariti. Lena etiã filiarũ venditrix. Iuuen. Scilicet expectans vt tradat mater honestas. Aut alios mores, quam quos habet vtile porrò. Fibola turpi vetulæ producere turpem. Superstitiosa, quod idem Iuuenẽ sexto docet, vt cætera teterè, quę hic habẽtur. Ganeæ, sic & alij Christiani poetæ, sed Ganeo primum producit Satyricus, Occultas Ganeo pultes. Palatũ docta. i. delicata Salix, id est luxuriosa. Tragica voce, id est quale vtuntur tragici, dũ infortunia regũ lamentantur, Liturgiosa, qua nulla

fere

fere causa est, in qua nō fœmina litē mouerit. Nil, id est, nihil pēdit fœdera Ludit. i. illudit. Adulatur, defert, i. callide reprehensione. Seminat, i. dispergit in vulgus. Nugas, id est, res friuolas. Ex humili tumulo producit Olympum, id est, nil sibi non promittit posse efficere. Ora omnes. Ordo: accommodat, inquam, ora, imitantia facili motu omnes casus i. euenta omnia, hoc est, scit se accommodare rebus, & ridere cum ridentibus, & flere cum flentibus, imo interdum vtrunque simul.

Non potes insidias euadere, non potes astum
Vincere, tantæ artes, solertia tanta nocendi.
Et quenquam videas oculis præsentibus, audes
Excusare nefas: potis est eludere sensus,
Sedulitate animi, nihil est, quod credere possis,
Et nihil est quod non, si vult te credere cogat.
Hu facient exempla fidem. Quæ crimina non sunt
Fœminea tentata manu? Dedit hostibus arcem,
Decepta ornatu brachii Tarpeia sinistri
Sæuit in natos manibus Medea cruentis.
Tyndaris Ægeas oneranit naubus vndas.
Scylla hostem sequitur, patri furata capillum,
Fratrem Byblis amat, subiecit se Myrrha parenti.
Concubitus nati longæua Semiramis ardet,
Causa necis, vati coniunx fuit Amphiarao,
Occidere viros nocturnus Belides armis
Orphea membratim Cicones secuere poetam.
Cognita luxuriæ petulantia Pasiphaeiæ,
Phædra pudicitiam contra crudeliter ausa est.
Decepit Iudæa virum Rebecca, suamq;
Progeniem, velant hircino guttura tergo:
Porrigit Alcidæ coniux fatale venenum:
Decipit Hypsipyle patrem. Lauinia Troes
Implicat ancipiti bello, Br. seis Achillem
Depulit e castris, demens, hryseida factum

Fulminat Atrides, & sentit Apollinis iras.
Euagenus nostrum fœlicibus expulit armis.

Non potes. Eandem rem prosequitur, astum, id est, astutiã, Nihil est quod credere possis, quia & quanquã videas oculis. &c. Iuuenalis. Nihil est audacius illis, Deprensis, iram atque animos à crimine sumunt. Quę crimina non sunt Fœminea tentata manu; Quasi dicat nulla non sunt, & ita omnia sunt. Tarpeia virgo, vt armillas quas in brachijs hostium vidit: haberet, tradidit illis arcem Capitolinã. Vnde armis brachiorũ obruta, interijt. Dicitur autem hic brachi pro brachij: quia aliter versus non staret. Sæuijt in natos Virg. Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem commaculare manus: nam Medea ab Iasone spreta omnes communes liberos præter Thessalum trucidauit. Tyndaris, id est, Helena Tyndari (vt putabatur) filia, à Paride rapta, aut ipsum secuta, mille carinis à Græcis repetita est. Scylla Nisi Megarensium regis filia, abscisso purpureo capillo, quẽ pater sacratum habuit, ad Minoa hostẽ pertulit: Byblis vt Ouid. Meta. 9. docet, exarcet amore Cauni fratris, à quo spreta, in sontem sui nominis cõuersa est. Subijcit se Mirrha parenti, scilicet Cinarę: de quo libro decimo Metamorph. quæ etiam in Myrrham arborem illic conuersa dicitur. Est autem in verbo subicit, syncopa. Nã si (vt debet) subijcit scriberetur, esset positio breuis Fecerunt tamen id alij quoque: Semiramis regina Babyloniæ, & regni assyriorũ moderatrix exarsit amore Nini filij, quem diu simulauerat; vt Iust. docet lib. 1. Causa necis vati coniux fuit, id est, Eriphile; De qua in Thebais de Statij multa leguntur. Belides, Beli neptes, filij Dani fratris Aegypti regis, quæ quinquaginta nupsere sunt, totidem patruelibus, id est, patrui Aegypti filijs coactę ab eo: sed à patre, qui ab oraculo habuit sibi cauendũ à tali genero, persuasę, prima nocte omnes maritos suos inter-

Scylla.

Byblis.

Semiramis

Belides.

ter fecerunt, præter Hypermestram, quæ Lino pepercit, à quo Danaus obtruncatus. Cicones, Mulieres Thracię, vt auctor est Virgil. in fine Georgicorũ, Pasiphae, vxor Minois regis Cretensium, amore tauri incensa, se in ligneam vaccam à Dedalo effictam includi fecit, sic cum tauro concumbens, & postea cum Mino Minotaurum genuit. Ordo est, petulantiæ luxuriæ Pasiphaeię, id est ipsius Pasiphaes, scilicet, est cognita Phædria, Pasiphaes, & Minois filia. Hyppolitum priuignum, cui desponsato, sed non tradita à Theseo fuerat, interpellauit de stupro At cũ ille renuerit, ne patri iniurius sit, detulit ad patrem quasi ille interpellasset ipsam, vnde credulus pater à Neptuno, siue à patre Aegeo impetratis phocis, marinis belluis equi Hippolyti in furorem versi ipsum dissoluerunt vnde Hippolytus ab hippos, quod est equus, vel equa, & lyo, id est dissolno, dictus præsagio quodam videtur. Nã ab Hippolyto matre id nomen prius habere potuit. Decepit Iudæa Rebecca virum, scilicet Isaac, cuius oculi caliganerunt, suamqúe progenitem, id est filium chariorem Iacob velans hircino tergo, id est, pellibus hircorum, aut caprorum, vt pilosus perciperetur, vt erat Esau. Coniũx scilicet Deianira. Fatale venenum, id est, tunicam sanguine venenato Nessi intictum dedit. Alcidæ, id est Herculi Alcei nepoti putatiuo. Nam Amphitryonaides dicitur, cum Iouis sit filius. Hippodamia, Oenomai Helidis, & Pisæ regis filia, patrem decepit, quia Pelopi in patris perniciem nupsit. Erat enim in fatis tunc patrem decessurum, quando illa nuberet. Nupsit autem superata in curuli certamine, dolo tamẽ Myrtili auguriæ. Dicitur etiam Hippodamia, quasi equorum domitrix. Lauinia, filia Latini, Turno desponsata à matre, Amata & Aeneæ per oracula, & patris assensum. Troianis multis exitij causa fuit Bryseis, qui Achilli fortè obuenerat, quum abducta Chryseide, quæ Agamemnoni obuenerat, hanc

Cicones.

Hippos.

Lyo.

Rebecca

Deianira.

Alcides.

Hippodamia.

Lauinia.

Bryseis.

Agamemnõ quum vi abstulisset, effecit vt Achilles iratus armis abstineret, multos Græcorum interimi sineret, donec Patrocli amici necem vlcisci vellet. Atrides. i. Atrei filius, saltem putatiuus Agamemnõ, fulminat ira, & amore æstuat, factus demens Chryseide, id est, per amorem Chryseidis filiæ Chrysei sacerdotis Apollinis, quicum insulatus in exercitũ Græcorum filiam expetitũ veniisset, nec obtinuisset, sæua pestilentia ab Apolline impetrata, tandem eam abduxit. Sentit ergo iras Apollinis, id est, pestem qua totus exercitus mulctabatur. Fœlicibus aruis, paradiso.

Credite pastores, per rustica numina iuro,
Pascua si gregibus vestris innoxia vultis,
Si vobis ouium cura est, si denique vobis
Grata quies, pax, vita, leues prohibete puellas,
Pellanturq; procul vestris ab ouilibus omnes,
Thestylis & Phyllis, Galathea, Neæra, Lycoris:
Dicite quæ tristem mulier descendit ad orcum,
Et rediit? potuit, si non male sana fuisset,
Euridice venthi, per quas descenderat vmbras.
Rapta sequi renuit fessam Proserpina matrem.
At pius Æneas rediit, remeauit & Orpheus,
Maximus Alcides: & Theseus, & duo fratres,
Vnus equis, alter pugnis bonus, atq; palæstra,
Et noster deus, vnde salus, & vita resurgit.
Hæc sunt, pastores, hæc sunt mysteria vobis
Aduertenda, animi fugiunt obscæna viriles,
Fœmineas loca delectant infamia mentes.
Vt semel in scopulos vento contortus, & vnda
Nauta, scit incautis monstrare pericula nautis.
Sic senior longo factus prudentior vsu
Præteritos meminit casus, aperitq; futuri
Temporis euentus, vitæq; pericula monstrat.
Si fugiunt aquilam fulicæ, si retia cerui,

Si agna

Si agna lupum, si damna canem, muliebria cur non
Blandimenta fugis, tantum tibi noxia pastor?

Credite pastores. Conuertit sermonem ad pastores quorum docendi gratia hęc de fœminis dixit. Per rustica numina Id antiquè, nisi ad deum, & sanctos, quibus arua custodiæ sunt, referamus. Thestylis, &c. Harũ enim meminit Virgilius in Bucolicis dicens: Thestilis, & rapido Thestilis. fessis messoribus æstu, Allia serpillumq; herbas contundit olentes. Et iterum. Iamptidem à me illos abducere Thestylis orat. Item Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola: Phyllida amo ante alias, nam me discedere fleuit. Item Malo me Galathea petit lasciua puella. Et huc ades ô Galathea, &c. Item ille Neæram dum fouet. Item: Tua cura Lycoris, perq, niues alium porqúe horrida castra secuta est. Dicite, ingeniosa excogitatio. Raptę leguntur mulieres ab inferis, & verè raptæ sed non redijsse. Euridice, Orphei coniux, cùm eam Ari- Euridice. steus pastor insequeretur, à serpẽte, qui in herbis delicuit extincta, ab Orpheo citharæ beneficio redempta ab inferis fuit, ea lege, vt ea non respiceret, quod tamen fecit, vnde reuerti coacta est, quod quarto Georgicon, ad finẽ graphicè describitur, & à Boetio non segniter. Proserpina, Cereris filia, à Plutone surrepta, & à Cerere matre inuenta: redempta fuisset, si nihil apud inferos gustasset, sed granum pomi gustauit vt non rediret. Vnde Georgic. 1. Nec repetita sequi curet Proserpina matrem, Ac pius Aeneas rediit, postquam illuc duce Sybilla patris videndi gratia discendisset, vt. 6. AEneid. latè dicitur Remeauit & Orpheus, relicta tamen coniuge. Maximus Alcides, id est, Hercules, vt Pirithoum redimeret. Virgilius. Quid Thesea magnũ. Quid memorem Alcidẽ? Et duo fratres, vnus scilicet, Castor, tamen Virgilius ponẽs nomen pro nomine, dixit. Domitus Polluceus habens alter pugnis scilicet Pollux. Fratres gemini in cœlum

trãslati, vbi Geminos constituunt: signum tam latũ vt dum alterum occidat, alterum oriri incipiat, vnde fabulæ locus est, vt alter mortalis, quippe à Tyndaro genitus, alter immortalis ab Ioue fatus dicatur, sed mutua charitate ita deuincti, vt immortalitatem cõmunicarẽt, & altero moriente, alter reuiuiscat, vnde sexto Aeneidos.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit, Itque reditq; viam toties. Melius autem legitur alter, quã alius: quia alter de duobus, alius de pluribus dicitur: Et noster deus dominus noster Iesus Christus, qui descẽdit ad inferna, & tertia die resurrexit à mortuis. Aduertenda, considerãda. Animi virtles fugiũt obscœna, naturaliter quidẽ vsque adeo, vt qui non fugiunt, effœminati dicantur, aut muliebres. Vnde est illud Ennij apud Ciceronem in 1. de officijs. Vos etenim iuuenes animos gerite muliebres. Illaque virgo viri Fœmineas loca delectant infamia mẽtes, id quidem de turpibus verum est. Senior. Vult sibi in ea re experto fidẽ adhiberi, sicut nautis veteranis de periculis marinis creditur. Fulicæ, aues sunt marinæ. Docet autem beluas prudentiores esse in fugiẽdis nociuis, ac insidiosis, quàm nos simus.

Alter. Alius.

Fulica.

Est in eis pietas crocodili, astutia hyenæ.
Cum flet, & appellat te blandius, insidiatur.
Fœmineos pastor fugito (sunt retia) vultus.
Non animis, non virtuti, non viribus vllis
Fidito, non clypeo, cuius munimine Perseus
Vidit saxificæ colubros impunè Medusæ.
Monstra peremerunt multi, domuere gigantes,
Euertere vrbes, legem imposuere marinis
Fluctibus, impetui fluuiorum, & montibus asperis,
Sacra coronarunt multos certamina, sed qui
Cuncta subegerunt, sunt à muliere subacti.
Rex, qui pastor erat, funda, spoliaq; leonis
Inclytus, & natus, qui templa Sionia fecit

Primus,

Primus, & excellens inuicto robore Sampſon,
Fœmineum ſubiere iugum: minus officit igni,
Saxa minus, romphæa minus, minus haſta, minus mors,
Nec formæ contenta ſuæ ſplendore, decorem
Auget mille modis mulier, frontem ligat auro,
Purpurat arte genas, & collocat arte capillos,
Arte regit greſſus, & lumina temperat arte.
Currit, vt in latebras ludens perducat amantem.
Vult dare, ſed cupiens ſimplex, & honeſta videri,
Denegat, & pugnat: ſed vult ſuper omnia vinci.
Fœmina cæciaco (res mira) ſimillima vento eſt,
Qui trahit, expellens mendaci nubila flatu.

Eſt in eis pietas crocodili] Crocodilus eſt animal terreſtre, & aquatile, creſcit ex minimo ad decem, & ſeptem, & amplius cubitos, quibuſdam Aegyptiorum crocodili ſacroſancti ſunt, quibuſdam non ſunt, ſed veluti hoſtes exagitantur. Vnde Iuuen. Crocodilon adorat pars hæc. Eſt autem bellua hæc, quæ oua parit inſtar anſerinorũ, contra fugaces terribilis, contra inſequentes autem fugax, hebetes oculos habet in aqua, extra aquã acerrimi viſus eſt, conſpecto homine emittit lachrimas, mox appropinquantem deuorat, vnde factum eſt prouerbiũ: Lachrimæ crocodili, de his qui ſub ſpecie pietatis homines fallunt, Graphicè ergo dicit: Eſt in eis pietas crocodili. Hyæna autem animal eſt, in Africa præcipuè naſcens, vtranque ei naturam eſſe nonnulli exiſtimant, & alternis annis marẽ, alternis fœminam. Hoc Ariſtoteles negat. Collum ei & iuba continuatæ ſpinę porrigitur, flecti quę nisi circumactu totius corporis, non poteſt. Humanũ ſermonem inter paſtorũ ſtabula aſſimilare dicitur, nomenq; alicuius diſcere, quem foras euocatũ dilacerat, vomitionem etiam hominis imitari ad ſolicitãdos canes, quos inuadit. Solet præterea id animal ſepulchra eruere, vt corpora inquirat. Hæc Sipontinus, ob quæ re

Crocodilus.

Hyęna.

&è di-

Fidito. ctè dicitur, astutiæ hyenæ Fidito)i. confidito. Non clypeo) scilicet crystalino ipsius Palladis, cuius munimine protectus Perseus, Medusam interemit, è cuius sanguine natus fingitur Pegasus equus allatus. Erat autē Medusa vna trium Gorgonum, quæ vnum habuisse oculum, quo vicissim vterentur, dicuntur: hoc est vnionem seu margaritam. Erat autē pulcherrima, vnde se inspiciētes in stuporem traxit, & ita in saxa vertere dicta est. Hāc enim visam Neptunus, ardens amore, in templum vsque Palladis insequutus, illico oppressit. Vnde irata dea ipsius capillos, quibus Neptuno placuerat, in angues mutauit, deditq; vt omnes eam inspicientes in lapides verterentur. Perseus autem dicitur Danaes, Acrisij regis Argiuorum filię, ab Ioue oppressæ filius. Monstra peremerunt multi, vt Hercules, Theseus, Perseus, domuere gigātes, vt dij in bello giganteo, & Hercules Antæum in Lybia Gerionem in Hispania, Cacum in Italia, & alios alibi. Euertere vrbes, vt Scipio Catthaginem in Africa, & Numantiam in Hispania, Græci Troiam, & alij alia. Legem imposuere marinis fructibus, vt Cæsar, & Augustus Lucrino lacui. Xerxes, qui pontem super mare extruxit, & cùm dirutum videret, flagellis cædi iussit. Ex montibus aspris, vt idem Xerxes, qui, Athon montem æquauit solo, & pro parte nauigabilem fecit Iuuen. Velificatus Athos. Dicitur autem aspris, per syncopem pro asperis. Sed qui cuncta subegerunt. Iuuen, 6. Nunc patimur longæ pacis mala sæuior armis Luxuria incubuit & victum vlciscitur orbem. Rex qui pastor erat. Dauid funda, qua Goliath strauit, spolioq; leonis, quem se adhuc pastorem interemisse dicit, inclytus, & natus, id est, filius eius Solomon, qui templa Sionia, id est, Hyerosolymitana. Nam Sion principalis pars Hyerosolymæ est. De his in lib. Regum & de Sampsone lib. Iud. dicitur. Romphea, framea, qua angelus à paradiso terruit A D A M, & Euam,

Medusa.

Xerxes.

Sion.

Romphea

tuam, Plebeij ac triuiales sunt versiculi. Adam Sampsonem, Loth, Dauidem, Solomonē Fœmina decepit, quis modo tutus erit? Frontē ligat auro quod crinale vocant, aut reticulo aureo, seu aurato Purpurat id est purpureas facit, hoc est, rubicundas arte, scilicet fucatoria. Lumina, Purpureas
id est oculos. Currit vt in latebras ludens perducat amātē, vnde Poeta. Malo me Galathea petit lasciua puella. Et fugit ad salices, & se cupit ante videri. Aut ad eam respicit, de qua Prouerb. 7. mirū in modū graphicè loquitur Solomon, omitto verba, quia in manibus sunt. Vult dari scilicet stuprum, & copiā sui: sed vult super omnia vinci, vt vim sibi illatam dicat. Cæciaco vento, Cæcias enim trahit ad se nubes, quas alij venti propellunt.

Quisquis es (experti moneo) tentare recusa.
Dum licet, hic fragilis quot habet fastidia sexus,
Immundum natura animal, sed quæritur arte
Mundities, id est luce opus est, ea somnia nocte.
Deglabrat, atq; lauat, pingit, stiriat, vngit, & ornat:
Tota dolus, tota ars, tota histrio, tota venenum.
Consilio speculi gerit omnia, labra moueri
Discit, & inspecto vultum componere vitro?
Discit blandiri, discit videre, iocari:
Incedens humeros discit vibrare nateſq;,
Quid sibi vult nudum pectus? quid aperta superne
Rimula, quæ bifidam deducit ad vbera vallem?
Nempe nihil, nisi quo virus penetrabile sensum
Plus premat, & Stygiæ rapiant præcordia flammæ.
Hi iuuenum scopuli, Syrtes, Scylla, atq; Charybdes.
Hæ immundæ Phinei volucres, quæ ventre soluto,
Proluuie fœda, thalamos, cœnacula, mensas,
Compita, templa, vias, agros, mare, flumina, montes,
Incæstare solent, hæ sunt Phorcinides, ore
Monstrifico, extremis Libiæ quæ in finibus olim
Aspectu mutare homines in saxa solebant.

Quis

Quisquis es expertus moneo, parenthesis, est. tentare id est attentare & periculum facere recusa, dum licet, indigno subtrahe colla iugo. Et iterum. Principijs obsta. Sero medicina paratur, Cùm mala per longas conualuere moras, Fastidia, id est, superbos contemptus. Immunde natura animal, si animo vituperandi hoc diceret, inepti ret. Nam si natura immunde, & cura, ac arte munda sunt, in hoc venient laudandę quòd arte naturam corrigunt: verum animo dehortandi ab earum illecebris & fœcata venustate, id dicit. Id luce opus est, id est, nihil illic faciunt nocles, & dies, siue noctu & interdiu. Deglabrat leuĕ & glabram facit cutĕ, rugis & pilis amotis. Striatq; in tricas colligit capillos. Tota scilicet ens, aut existēs de l'., tota histrionica, ludicra, & scurrilis, toto venenū, quia vriq; videndo fœmina, & tactu inficit. Vnde quidam Est tactu viscus mulier, viscu basiliscus, Humeros dicit vibrare, id nimium petulantes faciunt, quæ humeros agitant sicut in amplexu. Nā honestæ matres studēt esse demissis humeris. Nateſq;, id est, clunes, Satyricus. Tremulo descendunt clune puellæ. Rimula id est, fissura vestium in sinu inter māmillas, quæ bifidam id est, in binas partes diuisam. Virus, id est, venenum, quo visa inficit. Flammæ Stygię, id est infernales, potiùs dixissem Phlegetonteæ. Præcordia, sunt tenues membranæ circa cor, quæ dicuntur affectionū, siue passionū sedes. Hi iuuenum scopuli, syrtes. id est, breuia vada arenosa, in quæ qui iuciderit, difficulter euadit, Allegoricè ergo summa pericula intelligit, sicut sunt Scylla, & Charibdis in mari Siculo. Immundæ Phinei volucres i. Harpyæ, de quibus Aeneid. Excipiunt Strophades. Graio stant nomine dictæ insulæ in Ionio magno quas dira Celeno, Harpiaq; colūt aliæ Phineia postquam Clausa domus, mensæq; metu liquere priores, Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla Pestis & ira deū Stygijs sese extulit vndis. Virgineus vo-

Bifida.
Virus.
Præcordia
Harpyię

lucrum vultus, fœdissima ventris Proluuies, vncæque manus, & pallida semper Ora fame. Thineus autē rex Arcadiæ liberis nouercam subinduxit, eosque vt illi cōplaceat, exæcauit, ob quam rem irati dij, ei oculos sustulerunt, & immiserunt Harpyas, quæ illi cibum abriperēt quod & diu fecerunt, Sed quia Argonautas hospitio susceperat, miserunt ad eum Zetum & Calaim, Boreæ regis ac venti Thracię, ac Orithyiæ ab eo raptæ filios iuuenes alatos: qui eas ad Strophades vsque pepulerunt. Cœnacula, altiora domus, aut pro locis in quibus cœnatur. Incestare. i. polluere, & non castum reddere. Aeneid. 6. Et totā incestat funere classem. Hæ sunt Phorcynides, i. Gorgones. Ouid. Finibus extremis Libiæ, vbi feruida tellus Accipit Oceanum demisso sole calentem. Squallebant latè Phorcynidos arua Medusæ.

Carmina doctiloqui cursim recitauimus Vmbri
Quæ si visa tibi nimium prolixa, memento
Ipsius id rei vitium, non carminis esse.
Non longum est carmen, mulierum amentia longa est
O memorande senex, quo se vetus Vmbria tantum
Iactat, & ipse tuæ Tiberis conterminus vrbi.
Martia non abs re tantum te Roma vocabat.
Ipsa tuas artes, & non triualia nōrat
Carmina: te vita functum fleuere Latinæ.
Naiades, & Graiæ, tua molliter ossa quiescant
Semper, & in summo mens aurea viuat olympo.

Carmina doctiloqui. Hunc, vt dixi, licet aut Antonium Campanum intelligere, aut Franciscum Petrarcham, aut alium quemuis ea tempestate doctum.

Ipsius id rei, contra artem producit syllabam. Nam quintæ declinationis nomina, non producunt e ante i, nisi præcedat i. & ita rei, spei, fidei, plebei penultimam corripiunt. Possumus verum emēdare sic: Ipsius esse rei vitium, nō carminis, illud. Non longū est carmē. Vnde

Martialis

Martialis: Nõ sunt longa, quibus nihil est quod demere possis. Martia Roma, aut bellicosa olim, aut Martẽ auctorem habens, vnde Liuius in prefatione, Si cui populo licere oportet cõsecrare origines suas: & ad deos referre auctores, ea belli gloria est P. R. vt cum suum cõditorisq;, sui parẽtẽ Martẽ potissimũ ferat, tã hoc gẽtes humanæ patiãtur æquo animo, quàm imperium patiuntur. Et non triuialia, non vulgaria virg. Nõ tu in triuijs indoctè solebas Stridenti miserũ stipula disperdere carmen? Te vita functũ, i. defunctum. Latinè Naiades, i. fluuiorum, & fontiũ Italicorum nymphæ: ꝓpter sermonẽ latinũ, & Graiæ, i. Græcæ, propter Grecũ. Tua molliter ossa quiescant vnde prius, vbi de sepulchro leui loquuti sumus, disseruimus, hoc ad veterẽ pertinet superstitionẽ: Nã verius Mar. dicit: Facilis iactura sepulchri & Seneca. Quid refert, humi an ĩ sublimi putrescã. Mẽs aurea. i. pulcherrima, viuat Olympo, i. cœlo hoc catholico viro dignũ est. Olymp⁹ autẽ Macedoniæ mons altissimus, pro cœlo à Græcis potissimum poni solet.

Naiades
Graiæ
Olympus

ECLOGA QVINTA, DE CONSVETVDINE diuitũ erga poetas, inscripta, Cãdidus,

Ioannis Murmelij Argumentum.

Otia Syluanus miratur inertia vatis,
Candidus abiectos queritur nunc esse poetas.

Syluanus, & Candidus,

Candide, nobiscum pecudes aliquando solebas
Pascere, & his gelidis calamos inflare sub vmbris,
Et miscere sales, simul & certare palestra.
Nunc autem quasi pastores & rura perosus,

Pascua

Pascua sopito fugis, & trahis otia cantu.
Cand. Vos quibus est res ampla domi, quibus vbera vaccæ
Plena ferunt, quibus alba greges mulctralia complent,
Cymbia lacte niuent, & pinguia prandia fumant.
Carmina laudatis, si quid concinnius exit,
Plauditis, ac læti placidas extenditis aureis
Pro numeris vanas laudes, & inania verba
Redditis, interea pastor sitit, esurit, alget.
Syl. Nonne potest curare greges, & dicere versus
Cùm vacat, & positis vitam traducere curis?
Cand. Omnem operam gregibus pastorem impẽdere oportet:
Ire, redire, lupos arcere, mapalia sæpe
Cingere, mercari paleas, & pabula, victum
Quærere, nil superest oti, laudabile carmen.
Omnem operam totumq; caput Syluane requirit.
Grande vtrumque opus est, & nostris viribus impar:
Quum cecini sitio, sitienti pocula nemo
Porrigit, irrident alij: tibi penula dicunt,
Candide trita, genu nudum, hispida barba:
Iam syluæ implumes, & hiems in montibus albet,
Irascor, doleo, indignor, fert omnia victus,
Lanitium, fœtusq;, mares, nos vendimus agnas,
Sed qui lac pascunt, premitur nihil, vbera siccãt.

Candide nobiscum. Argumentum huius Eclogæ, est detestatio tenacitatis diuitum in poetas, quorum ingratitudine, & auaritia, aurea vena in poetis extinguitur. Per Cãdidum autẽ mihi verisimile fit, poetam posse intelligi, per Syluanum quẽuis diuitẽ auarũ. Inducit tamẽ vtrumq; pastorem. Vnde dicit: sub his vmbris, quasi dicat, sub quibus sumus, nec quicquam aptius Syluano, quam esse in Syluis, Est autem fere eadem farrago, quæ in Iuue, Sat. 7. Et miscere sales, id est, lepores sermonis, Sopito, i. oppresso, & neglecto cantu, quę res doluit Syluano. Nam diuites auari, licet nihil conferunt in poetas

bonos

bonos, admirantur tamen eos, & oblectantur eorũ carminibus, vnde Iuuenalis in dicta Satyrâ, Spes nulla vlterior, didicit nam diues auarus. Tantum admirari, tãtum laudare disertos. Vt pueri Iunonis auem, i. pauonẽ admirantur, & laudant, quia laudato nihil porrigũt, sed si possunt plumas auferunt. Plena ferunt. Maro significantius dixit. Alba mulctralia, id est, mulctras hoc est, vasa in quæ mulgetur, lacte albicãtia. Cymbia, id est, vasa, incurua in morem cymbarum facta. Carmina laudatis, sicut iam Iuuenalis dixit. Si quid concinnius, i. modulatius, & vt Persius, Si quid tamẽ aptiꝰ exit. Plauditis, i. applauditis: vanas laudes, quia nihil cõmodi afferentes. Nam probitas laudatur & alget.

Mulctra. Cimbia.

Concinnius.

Alget, quia nudus, & ita algore conficitur. Iuuenalis Tædia tunc subeunt animos, tunc sequẽ suamquẽ
Terpsichoren odit facunda, & nuda senectus.
Et post, neque enĩ cantare sub antro Pierio Thyrsũue poteſt cõtingere, Sana paupertas, atq; æris inops, quo nocte, dieque. Corpus eget, satur est, quum dicit Horatius. ohe. &c. Omnẽ operam gregibus: Iuuen: Pectora nostra duas non admittentia curas: Magnę mentis opus &c. Mapalia i. casas, & tuguria. Sepe, sepimento. Est ablatiuus à nominat. sepes. Nil supereſt otĩ, pro otij, enumerat autem negotia pastoralia, volens à consimili etiã alia intelligi. Tibi penula, i. vestis exterior attrita. Sylua implumes, i. foliis spoliatę. Fert omnia victus, i. aufert Sicut Maro. Omnia fert ętas, animum quoque. Victus autem, id est, necessitas edendi vt viuas, aut victus, i. cibus, quo viuas. Fert, id est, absumit. Lanitium. i. lanã fœtusq; mares, id est, arietes, & hœdos aculeatos reliquos. Non vendimus agnas, quia ad futurã propagationẽ recipit eas. Lac pascũt, i. sugunt, & absumũt dum pascuntur. Premitur nihil. i. nõ fit caseus mollis. Maro: & presso copia lactis. Vbera siccant, ex Marone est, vt alia multa,

pene

Pœnitet ingenij, si quid mihi pœnitet artis,
Pœnitet & vitæ, post quam mihi nulla secundant,
Et tot syderibus, quot sunt in nocte serena.
Hactenus, vt nosti, gratis cantauimus, ætas
Indiga pastorum, merces fuit, altera longè
Conditio senij, quod nunc subis omnium egenos
Reddit, & extinctus lucri spem viribus aufert,
Mox erit vtendum partis, modò quærere tempus.
En formica brumi, sed prouida bestia condit.
In brumam nona farra cauis æstate latebris,
Neue renascantur fruges, secat ore sepultas.
Syl. Scire genethliacos fatalia sydera dicunt
Hi sub Mercurio vates, & sub Ioue reges
Magnates sq; locant, istis dat Iupiter aurum
Atque magistratus, dat Maiæ filius illis
Ingenium, linguam, citharas & carminis artem.
Hæc tua sors, quid quæris opes? Deus omnia in omnes
Diuidit, vt melius nobis videt esse futurum,
Sorte tua contentus abi, sine cætera nobis,
Can. Sunt sibi diuitiæ, mihi carmina, quid petis ergo,
Carmen, & innocuis parcis Syluane alienis?
Syl. Non tibi surripio carmen, nec Apollinis arma.
Sed dare dulcisonis aureis consentibus opto.
Cand. Si gaudere meis igitur consentibus optas
Nos gaudere tuis opibus Syluane decorum est.
Syl. Ille meis opibus gaudet qui diligit, odit
Inuidus, atque animo bono fert alienæ molestia.
Cand. Sic quoque in nostris absens gaudere camœnis
Sat potes hæc artis, sat sint tibi gaudia nostra.
Carmina sunt auris conuiuia, cæsus oris.
Si cupis auditu fac nos gaudere palato.
Hoc amor, hoc pietas, hoc vult Deus omnia, non dat
Omnibus, vt nemo sit satis, indigeatq;
Alter ope alterius, quæ res coniungit in vnum

Omne genus, Gallos, Mauros, Italos & Iberos.

Pœnitet ingenij. Prosequitur Candidus querelas suas. Pœnitet ingenij, id est, habere ingenium ad carmē aptum, si quid mihi, scilicet est ingenij. Multa secundāt, id est, prospera sunt, vt ventus, & fluctus secundus, id est, sequens, & à tergo veniens nauigantibus. Quot sūt, id est, apparent: Non enim plura sunt gratis, i. sine mercede, sed ętas, scilicet, Iuuenilis. Indiga, i, indigēs paucorum non enim subiecta est morbis, nec tāto egetmunimento contra frigora. Quod scilicet senīū nunc subit id est, iubrepit, non animaduertentibus nobis. Omaium egenos reddit: Vide Iuuenalem. Extinctis lucri spē viribus auferr. Mox erit vtendum partis, id est, acquisitis in iuuenta, nunc quærere pro quærendi, id est, acquirendi, tempus subaudi est. En formica Salomon Prouerb. sexto. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ quum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem parat in æstate, cibum sibi & cōgregat in messe quod cōmedat. Et 30 Formicæ populus infirm°, qui præparat in messe cibum suum. Horatius secundo Sermonum Sicut paruula. Nā exemplo est magni formica laboris, Ore trahit quodcunque potest, atque addit aceruo. Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri. In brumam, id est, ad breuissimum diem, vt eū in solstitio hyberno. Ordo est. Condit, i. abscondit, æstate, id est, per ętatem cauis latebris farra noua. Neue, pro neque, & ne renascantur, id est germinent, secat ore, id est, germē auferendo dirumpit, fruges sepultas, id est ablcōditas in terris. Genethliacos, id est, de genesi & natiuitate iudicātes, qui inspecto natiuitatis horoscopo, futuram vitam prædicunt. Hi, scilicet, genethliaci, & mathematici, locāt sub Mercurio, id est, hora nascendi, qua mercurius dominatur. Vates, id est, prophetas & poetas, & omnes prudentes, cautos

Indiga

Formica

Burmam.
Condit.
Neue.

cantos, ac ingeniosos. Et sub Ioue reges magnatesque Vnde secundum Homerum in Iliade. Honor autem ab Ioue est. Maiæ filius, id est, Mercurius, dat illis, scilicet vatibus sub se natis ingenium, & ita vult eos contentos esse debere sua sorte, dicens, Sorte tua contentus abi: sine, id est, relinque, cętera, id est, diuitias & opes, nobis, id est, qui ingenium & carminis artem non habemus. Quid petis ergo carmen? id subtilis obiectio. Non tibi, surripio carmen. Callida quoque respõsio. Nec Apollinis arma, cytharam scilicet, cuius est inuentor, ac cætera instrumenta musica, quia in medio residens complectitur omnia Phœbus, est enim princeps musicorũ. Horatius. Lyræ solers & cantor Apollo. Vnde secundũ Plinium Heroicum carmen oraculis Apollinis debemus Et ideo Augustus illi ædem consecrauit, ad quã carmina Phœbo digna ferantur, de qua Persius 1. Ad sacra vatum carmen affero nostrum, & Iuue. musarum & Apollinis ęde relicta, &c. Si gaudere. Rursus acris obiectio, & subtilior purgatio, sed subtilissima rursum reiectio Carmina sunt auris conuiuia, caseus oris. Pulchrum & prouerbiale, id est. Quę res coniungit in vnum, Id verè dicit. Nam propter egestatem, & mutua auxilia sunt inter varias nationes cõmercia. Iberos, id est, Hispanos

Sydera iungamus, facito mihi Iupiter adsit,
Et tibi Mercurius noster dabit omnia faxo,
Pileolum, virgam, cutharas, nodum Herculis, alas,
Syl. Vana superuacuis inculcas plurima verbis.
Cand. Vana inquis? quæ damna tuis inferre videntur
Diuitijs, si vis nostras audire camœnas
Erue sopitam de solicitudine mentem,
Vult hilares animos tranquillaque pectora carmen,
Torpeo, vt esuriem patiens, & frigora miluus.
Iamdudum squarrosa cutis, sitis occupat ora.
Nec pecus in stabulis, nec in agro farra, nec aurum

In loculis, & vis positis me vivere curis?
Non facit ad nostros talis medicina dolores.
Fac alacrem, tege, pasce, gravi succurre senectae,
Invenies promptum versu, & cantare paratum
Plena domus curas abigit, cellaria plena,
Plena pecus, pleniq; cadi, plenaeq; lagenae,
Horrea plena, greges laeti, gravis aere tremena.
Tunc iuvat hybernos noctu vigilare Decembres
Ante focum, & cineri ludos imitare bacillo,
Torrere, & tepidis tostas operire fauillis
Castaneas, plenoq; sitim restinguere vitro,
Fabellasq; inter ventes ridere puellas,
Tytirus (vt fama est) sub Maecenate vetusto
Rura, boues, & agros, & Martia bella canebat
Altius, & magno pulsabat sydera cantu,
Eloquium fortuna dabat, nos debile vulgus,
Pannosos, macie affectos, farragine pastos,
Aonias fugiunt Musae, contemnit Apollo

Faxo Pileolum.

Sidera iungamus, id est, Iouem cum Mercurio, id. est, cõmunica mihi dona Iouis, & cõmunicabo tecũ dona Mercurij. Faxo. i. faciã vt Mercurius nolter, i. poetarũ pater, & ingenij largitor, det tibi pileolum, id est, galerum, qui Mercurio assignatur, quod semper ferè radias solaribus quasi galero tectus sit. Virgam, i. caduceum Vnde Mar Aeneidos 4. Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit. Dat somnos, adimitq́e, & lumina morte resignat. Ille fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila. Id autem ex vltimo Iliados sumptum videtur, qui locus sic versus est. Tũ virgã capit, hac oculos deus excitat ipse. Hac dulces suadet somnos, & lumina claudit. Macrob. lib. 1. Satur. dicit caduceũ duob⁹ draconib⁹ ornatũ fuisse mare & fœmina in nodũ obligatis invicem parte media voluminis sui. Vnde Matt. lib. 7. Cyllenes, cœliq; dec⁹, fecunda

cunde minister. Aurea cui torto virga dracone viret. Citharas, quia tetrachordū inuenit, id est, quatuor chordarum, quum Apollo septem chordarum inuenisset. Vnde Horat lib. 1. Carminū. Curuæq; lyræ parentem. Nodum Herculis, id est, inextricabilē, qualem Hercules inuenit qui, nec principium nec initiū habere videbatur, qui tamen dissoluerit, diues erat, hunc in caduceo iam ex draconibus consertum diximus. Alij Herculanū nodum dicunt non ab Hercule inuentum, sed à Mercurio. Verùm ab Hercule dissolutum, non quidem arte, sed vi, quod, & Alexandrū Magnū fecisse dicunt. Vteq; tamen, & Mercurius merciū, ac mercatorū deus, & Hercules, diuitias, quibus fauent, conferre dicuntur. Vnde Horatius, Diues amico Hercule. Et Persius. O si sub rastro crepet argēti mihi seria, dextro Hercule: Antiquitas enim (vt scribit Diodorus) fabulata est Herculem dixisse postquam ad deos translatus erat, qui sibi decimum bonorū dicarent, vitam fœlicē ducturos, quod Lucullus ditissimus, & alij Romanorū plurimi fecerunt, vsq; adeo vt ex decimis illi templū egregium trans Tiberim ædificarint. Per nodum ergo intelligā difficultatem acquirēdarū diuitiarū, quas vteq; confert. Mercurius quidem vafra mente & ingenio cauto: Hercules vi, qua aurea mala abstulit, Alas, quibus à dijs ornatus mittitur, vt Aeneid. 4. Hic primū paribus nitens Cyllenius alis Constitit &c. Vult hilares animos. Vnde Ouid. Carmina proueniunt animo deducta sereno. Squarrosa cutis. Squarrosi dicuntur quorū curis exurgit ob assiduā influiē. Lucillius: Verorū ac rapidum squarrosa incōdita rostra Promptum versu id est, ad versum. Videri potest datiuus antiquus. Plena domus, scilicet diuitiarum curas abigit, quod tamen multis cōtra euenit. Nam vt dicit Iuue. Crescit amor nummi quantū ipsa pecunia crescit. Horrea plena. Legā melius, hordea plena. Greges læti, id est, pingues, qui lætitiam afferunt

Citharа. Nodus Herculis Lucullus. Squarrosa

dominis, aut bene curati, & ita reuera læti. Grauis ære crumena, id est, marsupium, vt quidam dicunt ęre, pecunia, quia ęrea primum fuit. Vnde ærarium quem fiscum nunc appellant. Ludos inarare, id securi faciunt rustici diuinare facientes quem sulcum tetigerint. Bacillo, paruo baculo, & dicitur in nominatiuo hoc bacillum. Tityrus, id est Virgilius. Farragine, pulmentario ex farre afecto. Aoniæ, quæ in Phocidis montibus, quos Aones olim habitauerunt, frequentes sunt.

Crumena
Aerarium
Bacillum.
Farrago.
Aoniæ.

Syl. Si sperata mihi dederit fortuna quod opto,
Candide, præsenti te sollicitudine soluam.
Cand. O vtinam, Syluane foret tibi tanta voluntas,
Quanta est hac etiam tibi tempestate facultas:
Non ego diuitias Cosmi, non Serica posco
Pallia, non Tyrias chlamides, non prandia regum,
Non palinam Aesopi faueo, clypeumúe Mineruæ.
Nil opus est regis laribus, cui ferrea nomen
Tradidit, aut si mens non fallitur, ænea barba.
Hec me iampridem memini dedicisse sub Vmbro.
Postulo vestitum, peto victum sub iare paruo,
Certior istud opis toti non defore vitæ.
Sint mihi Pythagoræ mensæ, Codriqúe supellex.
Sæpe alios, qui spem dederint inuenimus ore
Magnificos, sed re modicos, tibi fidimus vni.
Tu mihi si fueris mendax præciditur omnis
Spes, vt solstitio fiam philomela reuerso.
Mutus & elinguis suspendere postibus arma
Tempus erit, clausoqúe abigi spectacula circo,

Si scelerata, &c. Graphicè ostendit quod Ouidius dicit quia pollicitis diues quilibet esse potest. Non ego diuitias Cosmi. Alij Cosmæ legunt, illius Florentini ditissimi. Sed & Cosmi multi fuerunt diuites congruumq; est diuitibus nomē. Nam, κοσμος dicitur ornamentū & mundus κοσμόω idem quod orno. Vnde, & Latini mundum

dum pro ornamento accipiunt, dicentes mundum muliebrem, quæcunque ad mulietis ornatum faciunt. Non serica posco pallia. Seres populi sunt circa Indiam, apud quos sunt arbores lanigeræ sine vermibus, quarũ frondibus canitiem depectunt aqua perfusa, ex quo vellere vestimenta conficiuntur, quæ serica appellantur, vt auctor est Plinius. Vnde, & Mar. Velleraq; vt folijs depectunt. tenuia Seres. Errat auiem Seruius, qui Serica à bombycibus confici vult, quum bombices non apud Seres, sed in Arabia, & insula Coo peculiariter proueniant. Qui quidé bombices vermiculi sunt, telasque aranearum modo texunt ad vestem luxumque fœminarum, quæ bombycina appellantur. Iuue. Quarum delicias pannus bombycinus vrit. Non Tyrias chlamides, id est vestes ex pur pura dibapha, id est bis tincta, vt apud Tyrium fiebat & idcirco in magno erat pretio. Non prandia regum, id est, prædiorum. Persius, in luxum, & prandia regum. Non patinam Aesopi. id est, qualem procurauit Aesopus, non fabulator ille Phrygius, sed Romanus histrio, qui filijs ex quæstu histrionico ducenties sestertium reliquit, quas opes filij absumpserunt. Vnde Horatius secundo sermonum filius Aesopi, detractam ex aure Metelę, scilicet vt decies solidum exorberet, aceto. Diluit insignem baccam, id est margaritam, seu vnionem pretio decies sestertium, aceto liquefecit, & absorpsit. Et ita filius hic notaretur, qui etiam Aesopus dici potuit. Literæ enim omnes diffamant patinam Aesopi: Vnde & Beroaldus. Iam patina Aesopi cedat, iam luxus Apicii. & Ptolemęorum prodiga luxuries. Clypeumue Mineruæ, id est, quanti æstimata est ægis in pectore Mineruę, quæ prudentiam denotat, qua pectora sapientium muniuntur. Nil opus est regis latibus, id est domibus aut ædibus, cui ferrea &c. Quidam? Pyrrum intelligerent, qui (vt Seruius tradit) quum à patre vocaretur

Seres.
Serica.
Bõbyces.
Bõbycina
Dibapha.
Aesopi patina.
Pyrrhus.

Neoptolemus, postea dictus est Pyrrhus, à colore pilorum, quia subrufus erat: Ego autem intelligo de Nerone, aut maioribus eius, qui æneam dicti sunt habere barbam atque Aenobarbi vocati. De qua re sic dicit Sipontinus

Aenobarbus. Aenobarbus, hoc est, rutilâ quasi æneam barbam habens fuit cognomé Domitiorũ, ex qua familia Nero fuit. Auctorem autẽ originis pariterq; cognominis habuerũt L. Domitium, cui rure quondã reuertenti iuuenes gemini augustiore forma apparuerunt, iusseruntq; nuntiari senatui, ac populo Romano victoriã, de qua adhuc incertũ erat, atq; in fidem maiestatis adeò permulsisse malas, vt è nigro rutilũ æriq; assimilẽ capillũ redderent, quod insigne mansit, & in posteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Vnde C. Domitium Neronis atauum, qui tribunatu suo pontificibus offensior fuerat, quòd aliũ quàm se in patris sui locum cooptasset. ius sacerdotũ surrogandorum à collegijs ad populum transtulerat, ac in consulatu Allobrogibus Aluernisq; superatis, elephanto vectus fuerat, turba militum quasi inter solénia sacrificij prosequẽte, Lucius Crassus orator dixit non esse mirandũ, quod æneam barbã haberet, cui os ferreũ, cor plumbeum esset. Hæc ille. Quia ergo Neronẽ constat palatiũ sumptuosissimum extruxisse, estq; de Aenobarborum familia dicto intelligendũ, putẽ. Vnde dicit Suetonius in eius vita, q non in alia re damnosior, quã in ædificãdo fuit. Nam domum à palatio Exquilias vsq; fecit, quã primo transitoriam, mox incẽdio absumptã restituramq; aureã nominauit. De cuius spatio, atq; cultu sufficeret hæc retulisse: Vestibulũ eius fuit, in quo Colossus ducentorum viginti pedum staret. Ipsi effigei tanta laxitas, vt porticus triplices miliarias haberet, item stagnũ maris instar circumseptum ædificijs, ad vrbiũ speciẽ. Et reliqua quæ prosequitur. Tranquillus ibidẽ. Dubitat autẽ an ferrea barba illi nomen dederit, vel quod ferreus, i. durissimus esset, vel

quòd

quòd os ferreum dictus est habuisse Domitius, vel quòd rustico congruit de nominis causa dubitare, sicut illis In medio duo signa, Conon, & quis fuit alter? Descripsit radio totũ qui gentibus orbẽ, hæc me iampridem memini didicisse, Valla diceret non esse dicendũ, iampridẽ didicisse quia persistentẽ actionẽ, & præsens tempus efflagitat iampridẽ, iamdudũ, iam olim, aut olim iam. Verùm licet durius, posset dici, Iampridẽ memini. At Agretius negabit rectè dictũ Memini dixisse. Vult enim memini cum præsenti constituendum, sed Valla contrà sentit, in Rauden. Vnde, & Persius. Nec me in bicipiti somniasse Parnasso memini: Sub Vmbro, de quo prius dictũ est. Id autẽ addit, ne contra decorum peritior haberetur pastor, aut vt præceptori suo ingratus non sit, quẽ nescio an Sipontinũ dicã, à quo plurima sumpsisse videtur. Sint mihi Pythagoræ mẽsæ, qui carnibus abstinuit, & ventri indulsitnõ omne legumen, quia etiã fabis abstinuit, sed herbis Pithagoras. vescebatur crescentib. in hortis. vnde epulũ possis centũ dare Pythagoreis. Codriq; supellex pauperis Poetæ ac Philosophi, de quo Iuue. Sat. 3. Lectus erat Codro Codrus. pcula minor vrceoli sex, Ornamẽtũ abaci, necnõ, & parvulus infra Cantharus, & recubãs sub eodem marmore Chiron.

Iamqúe vetus Græcos seruabit cista libellos,
Et diuina opici rodebant carmina mures.

Nil habuit Codrus, quis enim negat, & tamẽ illud? Perdidit infœlix totũ nil, Hæc ille. Ore. i. pollicitationib. Magnificos, sed re, id est, exhibitione pollicitorum modicos. Tibi fidimus, id est, confidimus. Ego fiã philomena reuerso solsticio, quia mutus, & elinguis, i. nihil canam, sicut nec philomena, quę in vere præcipuè canit. Suspendere postibus arma tẽpus erit. Arma id est, fistulã & plectra, & cætera instrumenta musicalia. alludit tamẽ ad ar- Arma. ma pugilũ, qui ad postẽ Herculis figebãt arma sua, quando essent emeriti, aut amplius exercere nollẽt, sicut & cæ-

Circus. erorum officiorū dijs ſua, quicunq; amplius vti nollem
Iuſpendebāt arma. Et tempus erit abigi ſpectacula, id eſt
ſpectatores. Circo, id eſt, theatro clauſo.

Syl. Candide, vidiſti Romam, Sanctiq; ſenatus
Pontifices? vbi tot vates, vbi copia rerum
Tantarum? facile eſt illis diteſcere campis.
Cand. Deceperis, me velle putans diteſcere, veſci
Et lupus omne animal crudis exiſtimat eſcis.
Tuq; putas alios, quo tu pede claudere paſſum.
Non ego ditari cupio, ſed viuere paruo.
Fac habeam tenuem ſine ſolicitudine victum,
Hoc contentus eam, Romana palatia vidi,
Sed quid Roma putas mihi proderit, ô Syluane?
Occidit Auguſtus, nunquam rediturus ab Orco,
Si quid Roma dabit, nugas dabit: accepit aurum,
Verba dat: hoc Roma nunc ſola pecunia regnat.
Exilium virtus patitur ſperare iubemur
Vndique. & in tota vates ſpe paſcitur orbe
Syl. Dic pugnas, dic geſta virûm, dic prælia regûm.
Vertere ad hos qui ſceptra tenet, qui regna gubernant
Inuenies, qui te de ſordibus eruat iſtis.
Cand. Inueniam qui me derideat, & ſubſannet,
Tempeſtate iſta reuerentia tanta poeſi,
Quanta lupanari; quid me Syluane laceſſis?
Syl. Non decet obſcœnis vatem prorumpere verbis.
Cand. Non poſſum non vera loqui, ſi vera taceri
Forte velis leuibus me parce laceſſere dictis.
Syl. Vtile conſilium præſtare laceſſere non eſt.

Candide vidiſti Romam? Diſertè deſcribit more antiquorum, qui ne inuenti alio, mittunt opem imploraturi. Sanctiq; Senatus pontifices, id eſt, Cardinales, ſicut ita dicitur clarè: ſenatus apoſtolorum, quem cardinales repræſentant. Facile eſt illis diteſcere campis, vbi ſcilicet tot diuites ſunt. Deceperis, me velle putans diteſcere. Non

enim

enim quęro ditescere, sed victũ, & vestitũ, quibus contentus quis sit: vesci. Ordo est: Et lupus existimat, i. censet & iudicat omne animal vesci crudis, i. incoctis escis, scilicet carnibus, quib⁹ ipse vescitur. Tuq; i. & tu putas alios claudere passum, id est, ingredi eo pede, quo tu, id est, moueri ea affectione, qua tu. Per pedes enim sæpe intelliguntur affectiones, hoc est, quia tu cupis ditescere censes omnes id cupere. Tenuem sine sollicitudine victum. Non ergo affluentiã petit, sed securitatẽ, quã tamen Saluator sine solicitudine à se sperandã docet, vetans ne soliciti simus quid bibamus & comedamus. O Syluane, Spondaicus versus non ineptus, quia, & languorẽ animi loquentis, & pondus rerum habet. Augustus, id est, beneficus in Poetas. Virgilium, Horatium, Tuccam, Varrũ cæterosq; principes. Nugas, pollicitationes inanes. Sola pecunia regnat. Horatius: Et genus, & formã regina pecunia donat. Ouid. Dat census honores, Census amicitias, pauper vbiq; iacet. Iuuenalis. Quantum quisque sua nũmorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. Et rursus Horatius. Hos solos aiunt sapere & bene viuere, quorum Conspicitur nitidis fundata pecunia villis. Et iterum Iuuenalis de Romanis loquens.

Augustus

Nugæ.

Pecunia.

Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum
Maiestas, etsi funesta pecunia templo,

Nondum habitas, nullasq; nũmorum ereximus aras. Vt colitur pax atq;, &c. Exilium virtus patitur. Idem Iuue. Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum, Si vis esse aliquid, probitas laudatur & alget, Criminibus debetur honos, &c: Vatis spe pascũtur omnes, quia nihil recipimus. Dic pugnas, dic gesta virũm. Aliud subterfugium auari. Vertere, Imperatiue à vertor, id est, fis conuersus, & verte te ad hos. i. ad eos qui tenent sceptra, id est ad reges, & subsannet: Iterum spondaicus. Versus consimili ratione compositus. Quanta lupanari, id est

prosti

prostibulo, aut prostitutis. Lupas vocabãt olim prostitutas vnde & prostibula lupanaria. Hinc fictũ volũt Romuli à lupa nutritũ. Nõ decet p aliũ, se castigat leuibus dictis. i. nõ paruis, aut modicis, sed vanis, aut cõtumeliosis, sicut mulieres leues, quibus, p̃stituta est pudicitia dicuntur, & mores leues, qui incõstãtes. Me parce lacessere. Parce, abstine, vt Aeneidos primo. Parce metu Cytherea.

Cand. Consilij locuples ego. sed pauperrimus auri,
Qui pugnas, qui gesta virũm, qui prelia regum
Dicet inops vates, cui nec quo fistula possit
Aptius incidi, fieriq; foramina culter?
Aspice, vt excussis laxata manubria clauis,
Vt dentata acies, veter. q; simillima serræ.
Hoc leue, sed mensæ grave & intolerabile damnum,
Vtile consilium firmat, set inutile mentem
Frangit, & extenuat vireũ, animumq; retundit.
Magnates dare parua pudet, dare magna recusant,
Adde quod & nostri curant ita carmina reges,
Vt frondeũ aquilo, mare lihi, vineta pruina.
Ipsi ad delicias reges & ad otia versi,
Quod celebrant, laudari optant, hinc carmina manent
Perdita de studio Veneri, de scurrilitate,
De gaudeo, de segnitie, de infamibus actis,
Quæ castum, capitale nefas, celebrare puellam.

Consilij locuples ego, sed pauperrimus auri, Horatiam genitiuo construxit, dicens: Horum semper ego optarem pauperrimus esse bonorũ. Qui. i. quomodo, aut quo, id est, quare dicet inops vates pugnas, &c. Cui nec si est culter, quo fistula possit aptius incidi, & f. quo foramina possunt fieri. Aspice vt manubria. f. cultorum. i. capuli quibus capiantur, & tenẽtur in manib. f. sint. Laxata, id est laxa & dissoluta Clauis, id est, clauiculis quibus compinguntur. Excussis, hoc dicens ostendit cultrum suum, Et aspice vt, id est, qualiter, Acies, scilicet culteri. i. acies

Manubria laxata.

acuta eius pars. Sit dentata, i. in modum serræ, in dentes efficta. Vnde addit: veteriq; simillima serræ, quã Dedalũ inuenisse quidã volũt, ad similitudinẽ maxillæ serpentinæ. Hoc damnũ, scilicet de iuramentis, & vestitu. Est leue. id est. tolerabile. Sed mensæ, id est, victus est graue & intollerabile. Magnates dare parua pudet, quia vt dicit Horatius: Magnos magna decent. Sed hęc vafra mente scimus nonnullos vsos, dicentes petentibus magna, indignos esse, qui magna recipiãt, & exiguum quiddam orantibus se non decere tam exigua munera conferre. Vt frõdes aquilo, qui eas nihili facit, vt libs ventus libicus curari mare, in quod sæpe seuit. Et vt pruina. i. ros congelatus, aut gelu matutinum: Curant vineta, i. vites, quod etiam nihil est, quia etiam congelantur. Ipsi ad diuitias Ordo est. Ipsi reges, id est, præpotentes versi ad delicias, id est, delectationes & illecebras carnis. Et ad otia, id desidiam. Optant laudari quod celebrant i. oblectamenta sua. Studio Veneris, id est, a moribus impudicis, De scurrilitate, i. inhonesta dicacitate. De ganea, i. caupona, & gulositate. De segnitie. i. desidia. dicuntur enim segnes seorsim ab igne, qui actiuissimus est, tepidi & ignaui. De infamibus actis i. priuatis, quũ gesta ferè sint publica. Melius autem (auctore Valla) acta, q̃ actus in hac significatione dicimus. Quæ castum capitale nefas, celebrare poetã. Idẽ sancte & catholicè sentit in eo opusculo cõtra impudicè scribẽtes, vnde explodẽda est Catullana sententia. Nam castũ esse decet piũ poetã ipsum: versiculos nihil necesse, qui tũ deniq; habent salem & leporẽ. Si sunt molliculi ac parũ pudici. Cui tamen multi gentiliũ subscripserunt. Vnde ad voconiam poetam Adrianus imp. Lasciuus versu, mẽte pudicus eras. Et Ouid. de se, Crede mihi mores distant a carmine nostro. Vita verecunda est, musa iocosa mihi. Et Mart. lasciua est nobis pagina, vita proba.

Seræ inuẽtio.

Libs

Ganea

Segnes.

Acta.

Ac qui

At qui dura manu gesserunt bella potenti,
Fortiter vtentes ferro, non molliter auro
Dilexere graues musas: heroica facta
Qui faciunt reges, heroica carmina laudant.
Vt cessere viri fortes & mascula virtus,
Dicendum altiloqui nihil inuenere poetæ.
Occidit ingenium vatum ruit alta poesis.
At si fortè aliquis regum gerat aspera bella,
Et decus armorum studijs belloque parauit,
Nil genus exterum, venturaque secula curat:
Laude suæ gentis satur, & præsentibus annis
Barbarus est, neque carmen amat, vel auarus in auro
Mergitur, atque Midæ curis flagrantibus ardet.
Est & apud reges rudis inuidia, rusticaque turba,
Mimus, adulator, leno, assentator, adulter,
Histrio, scurra quibus virtus odiosa, poetas
Mille modis abigunt, vt quando cadauera corui
Inuenêre, fugant alias volucresq;, feraſque

At qui dura.&c. At.particula aduersatiua, locũ habet vbi cõtraria nectimus iam dictis, vt dictũ de Aenea in fine tertij. Factoq; hic finequieuit, subdit de Didone principio quarti At regina graui iamdudum saucia cura. Pulchrè ornat carmen epithetis, quæ sic cõstruuntur. At qui gesserunt potẽti manu dura bello forte.&c. Dilexere graueis Musas, reges qui faciunt heroica facta laudant heroica carmina, Vt. i. postquam. Viri fortes cessere, id est, è medio sublati sunt, quia fortes cedere nesciunt. & mascula, id est, virilis virtus: At si fortè, bene occurrit argumẽto, quod iam cuiuis in promptu est. Nã si heroica gerentes, heroicis gaudent carminibus quæras cur ad illos non abeat, illosque canat Cand. Ad q; respondet raros quidem esse qui heroice viuant, & si qui sint, eos non habere curam de æterno nomine. Midæ cutis, id est, auaritia, qua ductus perijt à dijs, vt quicquid contia-

contingeret, aurum fieret, quo impetrato, inedia absūptus est. Nam & cibus, & potus in aurum versus est. Est & apud reges. &c. Alia causa, cur apud reges nō sit poetis locus, quia illic sunt literarum, & probitatis hostes, vtpote rudis, & rustica turba, cùm poetæ sunt pauci, vrbani, & eruditi. Mimus, i gestu corporis motum imitatur cùm poeta grauis rem more philosophorum seuerè narret. Adulator cùm poeta sit lenerus. Leno cum verus poeta, sit turpitudinis omnis hostis, & expulsor. Assentator, cum poeta sit virtutis laudator. Adulter cum nihil musis sit magis contrarium, quàm adulterium, tum quęcunque poetis optantur casta sunt, vt Pierides, Minerua, Daphne, fontes. Histrio, cum poetæ suæ dignitati consulant. Quibus, scilicet omnibus virtus est odiosa. Poetas mille modis abigunt, quasi à præda inuenta, vt quando cadauera corui inuenêre. Aptior esset similitudo, si honesti à rebꝰ honestis abigantur per inhonestos, vt apes à floribus per araneas.

Sunt etiam vates quidam sine lege petulci.
Qui sine lege alsi, sine præceptoribus audent,
Quicquid amant reges, & amant infamia solum
Scribere: Nam vates etiam dementia vexat
Hi se nescio qua mentis leuitate poetas
Esse volunt, posi quam trivialibus ora circutis
Applicuere sibi, applaudunt, sua carmina iactant,
Insulsi, illepidi, indociles, improvidi, inepti.
Qui solet hu vacuas præbere ambagibus aures,
Id vitium commune puta, docti sq; resistit
Vatibus, à vero indoctus discernere falsum
Syl. Candide per superos, per Olympica numina iuro,
Me tibi (si venti veniant ad vela secundi)
Laturum auxilium, meliora in tempora viue.
Nec paulisper adhuc mecum sperare recusa.
Cand. Si mihi sic optas, tibi sit Syluane, quod optas.

Syl.

Syl. Opto equidem, dictumq; fides non fera loquetur.
Cand. Vade malis auibus, nunquam redituruꝰ auare:
Et facias subito quicquid tractaueris, aurum
More Midæ quando virtus tibi vilior auro.

Sunt etiam vates, Docet tertiam causam, cur poetæ non sit apud reges locus, quæ est, quia multi versicolori inneptorum factores & turpes vitę homunciones, sacra poetarum nomen indignissimè sibi vsurpant, quod egerrimè patitur Horat. dicens in arte: Descriptas seruate vices operūq; colores. Cur ego si nequeo ignoroq; Poeta salutor. Petulci, id, est, petulātes, audentes, qui non possunt. Nam Vates etiam dementia vexat. Nō equidē graues, sed leues & futiles Triualibus ora cicuta Cicuta est herba fistulosa qua pastores canere solebant. Maro: Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Idem. Non tute in triuijs indoctè solebas, Stridēti miserum stipula disperdere carmen, quod in compitis, & triuijs ab indocta rusticorum pube in cōpitalibus, & ambarualibus cantari solebat. Sibi applaudunt (sibi placentes, sua carmina iactant, existentes insulsi, i. sine salibus sermonis. Illepidi, i. sine lepore ac venustate sermonis, indociles quia discere nolunt, & ita incorrigibiles. Improuidi, quia non videntes se ad interitum tendere, & alios ducere. Inepti, i amusi, & ab omni aptitudine tum verborum, tum factorum abhorrentes, Ambagibus, id est: verborum inculta ronibus, cùm artem veram non habeant id vitium commune putat, & ita ejecit bonos propter malos, á vero indoctus, id est, nescient discernere falsum. Candide per superos. Videns Sylvanus Candidum virtutis amatorem veramq; poetā, pollicetur operam cum iuramento, nihil tamen confert in eum. Per olympica, id est, per cœlestia. Nam proverbiale, id est, si res prosperè mihi succedant, & eueniant mihi, quæ opto, meliora in tempora viue. Virg. Aeneid.

Duam

Durate & vosmet rebus seruate secundis. Paulisper, per paululum temporis. Fides non sera.i.non, tarde faciens quod dixi. Nam fides videtur, autore Cicerone, dicta, eo quod fiat dictum, siue quod dictum & conuentū est. Cādidus autem non contentus pollicitationibus, imprecatur in abeuntē omnia mala dicens, Vade malis auibus, id est, malo auspicio: quasi dicat in rem malam, nunquam rediturus. Auare, hoc autem videtur dicere in absentem, quasi obmurmurando, postquam se nihil receperturum sperauit & facias subitò quicquid tractaueris aurum More Midæ de quo iam diximus. Quando, id est, quandoquidem, virtus tibi vilior auro, scilicet est, cum tamen Horatius in epistolis contra dicat. Vilius argētum est auro, virtutibus aurum.

ECLOGA SEXTA

de ciuium, & rusticorum disceptatione inscripta Cornix.

Ioannis Murmelij Argumentum

Cornix enarrat discrimina ruris & vrbis
Et pergit varios stultorum carpere mores.

Cornix, & Fulica.

Ingit hyems, mugit boreas, à culmine pendet,
Stiria, depositis bobus requiescit arator.
Dormit humus, clauso pastor tunicatus ouili,
Cessat iners, sedet ante focum fumosa Neæra,
Atque polenta coquit, prius intolerabilis æstas
Nunc laudatur hyems, æstu leuata molesto.
Displicet optatum damnat præsentia frigus.
Ful. Omne bonum præsens, minus est sperata videntur

Magna, velut maius reddit distantia lumen.
Cor. Delicias habet omne suas, & gaudia tempus.
Aspice vt impexi, tritaq; in veste ligati,
Cede suum pueri exultant, inflatur in vtrem
Immissis vesica fabis, sonat, & micat, acta
Nunc pede, nunc cubito, stricto nunc obuia pugno,
Si cadit, attollunt, cursu labor, atq; recursu
Brumam abigit, glaciale gelu, pila rustica vincit.
Nos tamen hic melius tepido sub stramine foci
Transigimus tempus, dum lac coit igne recoctum.
Ful. Pauperiem declarat hyems, improuida certè
Turba sumus iuuenes, securi a state vagamur
Immemores hyemis: nostrum ast tibicinis omne est,
Vt redit è Scythia Boreas, nidosque volucrum
Frondibus ostendit nudatæ cadentibus arbor,
Frigemus nudis scapulas, dorsa similia plantis,
Stultitiam declarat hyems sapientius vrbes.
Congeriem nummûm accumulant, & ad ilia vulpes
Melotasq; trahunt, maculosaq; tergora lynces.

Nngit hiems. Cõtentio est inter Cornicem pastorem, qui partes rusticorum agit, & Fulicam, qui vrbanorum, de præstantia fortunæ, vtrorũq; occasione, cuius multa quasi satyricè dicuntur in mores potius ciuũ, quàm rusticorum. Videntur autem tam Cornix quàm Fulica pastorum nomina Vterque enim se rusticorum profitetur & masculino genere nominat. Hyems, id est tempestas pluuiosa, & niuosa. Boreas ventus frigidus à septẽtrionali plaga, quæ frigida est flans. Mũgir, mugitum imitatur flatu alto Stiria, id est, glacies concreta. A culmine, à tecto, Dormit humus sopitur niue, & non exercetur Pastor tunicatus, quia otiosus, vnde dictum est à poeta, Nudus ara, sere nudus, hyems ignaua colonis. Nexra coniux rustica, fumosa, quia ferè ligna virídia aut male sicca cõburũt, Atque polenta coquit, Ouidius. Quod

Nexra.
Polenta.

coxerat;

coxerat ante polenta. Reperitur tamen & fœmininum, cum hoc solùm inter latina primæ declinationis reperiatur neutrum. Omne bonum præsens minus est. i. minoris æstimatur, quia nemo contentus sua sorte: vnde Hor. in principio Ser. Quî fit mœcenas, vt nemo, quam sibi sortem, seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa cõtentus viuat, laudet diuersa sequentes? Veruntamen id contra vsum venit, vbi minime opus, quia bona terrena eo quod præsentia sunt, plus nos delectant, quàm cœlestia quæ futura sperantur. Aspice vt impexi. Docet exemplis non rerum sed animorũ esse discrimen. Nã pueri nudi etiã hyeme obiectantur varijs, vt cæde suum, id est, porcorum, vt vesicam habeant, cuius agitatione brumale frigus superent, & rustici pilam magnam vento inflatam manibus pedibusque agitantes glaciale gelu cõcurant. Pauperiem declarat hyems. id est paupertatem. Hic tamen interdũ damnum vt Si quadrupes, pauperiẽ fecisse dicatur. Nos iuuenes sum⁹, turba improuida, quia securi æstate vrgamur. Nostrũ æs, id est pecunia nostra, est tibicinis, scilicet canẽtis ad choream instituenda. Congeriem nummûm. i. nummorum per syncopam, & ad ilia, scilicet fouenda, & cooperienda, trahũt, id est, cõtrahunt. Vulpes, id est, pelles vulpinas, & μελωτας id est pelles ouinas, grecum est. Cætera nota sunt. Melotas

Cor. Disipiunt omnes, nec nos in crimina soli,
Imò ipsos vexat grauior dementia ciues,
Verùm illis mater, nobis fortuna nouerca
Nos præmit, infœlix sors est dementia, fac sim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in vrbe
Audiar, assurgent omnes, me vertice nudo
Vulgus adorabit, me plebs, me consulit omnis
Turba, magistratus etiam populusq;, patresquè,
Ful. O Cornix, Cornix, non est fortuna, sed ipse
Qua sapiunt homines, animus fortuna potentem

Non facit, imò Deus: causam recitabat Amyntas.
Cor. Est fortuna Deus, sed quid recitarit Amyntas
Dic precor, in causis erat ingeniosus, & acer.
Ante tamen paulum pecus, & praesepia vise.
Vade, redi, calor est post frigora dulcior, ito.
Ful. Attingit vix alta genu, vix tecta resistunt
Tanto oneri sublimis apex in vertice furni
Pyramiden fecit, metaque assurgit acuta.
Cor. Da pecori cordum stipulisq; foramina claude,
Si paries hiat, & rediens latamine muni
Limina, nulla gregi, grauior quam frigora, pestis.
Iam ne ades? oh quaenam hoc properantia maior?
Ful. Sollicitum me reddit hyems in frigore, & igni
Maxima sirenuitas fœno recubare calenti:
Absconditq; cauo accubitu post frigora dulce est.
Cor. Incipe & enarra discrimina rutis & vrbis.

Desipiũt omnes, id graphicè docet Horat. 2. Ser. nec mirum, quia stultorum infinitus est numerus. Nos, scilicet rustici, vnde se rusticos asserunt. Verũ illis mater, id lepidè, & Plinius de natura dicit, quæ nobis multa cõtulit magna, & sęua mercede, ita vt nõ sit facile existimare parens ne melior, an sæuior nouerca fuerit. Infœlix sors est paupertas, & tenuis fortuna est dementia, id est, reputatur demẽs quicunque pauper, vnde Horatius in Epist. Hos solos aiũt sapere & bene viuere, quorũ conspicitur nitidis fundata pecunia villis. Assurgent, id est, reuerentiam, & honorem assurgentes impendent. Vulgus adorabit, id est corporis gestu honorabit. Nã adoramus etiam statuas, ac crucem domini, sed oramus tantum rationem habentes. & sensum. Consulet, id est, consilium pollet. Nõ est fortuna, id verè Iuuenalis. Sed nos te facimus fortuna deã. Est fortuna deus, id ea falsa opinione, & rusticè. Nam cum deam neget nostra fides etiam fortunam Deũ dicit. At id facit poeta, quòd numina

Demens quis.

Adorare Orare.

Fortuna

mina putabantur vtriuſq; ſexus. Vnde de Venere Aeneidos 2. Deſcende, ac ducente deo. Et de Alecto aut Iunone .8. Nec dextræ deus erranti affuit, vnde in Cypro erat barbatæ Veneris ſimulachrum. Vnde dictum eſt: Pollentemqúe deum Venerem. Videtur autem Cornix dominus, aut ſaltem maior quam Fulica, quem mittit ad caulas, qui abiturus dicit. Attingit nix alta genu. In vertice furni, vbi minime conſiſtere poſſe videtur ꝓpter ignem, quòd panis in eo coqui ſolet. Pyramidem, id eſt, cumulum niuis in Pyramidis formam. Eſt autem pyramis ſtructura ex lapidibus in morem ignis aſcendentis, cuius vertex acutus eſt extructus, quales in Aegypto leguntur miræ altitudinis fuiſſe, de quibus Martialis in principio. Barbara pyramidū ſileat miracula Memphis. Addit autem Cornix. Da pecori cordum, id autem dicitur fœnum quod autumno ſecatur, ſicut corda frumenta vocantur, quæ ſerò matureſcunt. Læramine muni i. ſimo. Iam ne ades, intelligendum eſt aliquantulum moræ interfuiſſe, & interea tacuiſſe Cornicem. Omnia autem faciliora ſunt quàm vt expoſitionis egeant.

Pyramis

Cordum.

Ful. Hoc igitur tantum ruris diſcrimen, & vrbis
Taliter exortum noſter recitabat Amyntas:
Principio rerum, primáq; ab origine mundi,
Cum muliere marem ſociali fœdere iungens
Cœli opifex (ſic namq; deum appellabat Amyntas,
Nomen adhuc teneo) natos producere iuſſit,
Atq; modum docuit, fieri, quo pignora poſſent.
Accinxere operi, mandata fideliter implent,
Sicq; vtinam de pomi eſu ſeruata fuiſſent.
Fœmina fit mater, puerum parit, atq; puellam,
Atq; puerperio ſimili fœcunda quotannis,
Auxit in immenſum generis primordia noſtri.
Poſt tria luſtra, deus redijt, dum pignora pectit
Fœmina proſpiciens, venientem à limine vidit.

ADAM aberat, securus oues pascebat, adulter
Nullus adhuc suspectus erat, sed multiplicatis
Connubijs, fraudata fides, sine cornibus hirci
Facti, & Zelotypo coniunx suspecta marito:
Nam quæ quisque facit, fieri sibi furta veretur.
Erubuit mater, vimiaq; libidinis ingens
Indicium vata tot natos, abscondere quosdam
Accelerat, fœno sepelit, paleisq; recondit.
Iamque lares deus ingressus, saluete penates
Iussit, & huc, dixit, mulier tua pignora profer,
Fœmina maiores natu producere mandat.
His deus arrisit, velut arridere solemus
Exiguis auium pullis, paruisque catellis.
Et primo lætatus (ait) cape regia sceptra.
Rex eris: at ferrum, & belli dedit arma secundo,
Et dux, inquit, eris: fasces, populique secures
Protulit, & vites, & pila insignia Romæ.
Iamque magistratus celebet partitur in omnem
Progeniem, humanos tacitus voluebat honores.
Interea mater rebus gauisa secundis,
Euolat ad caulas, & quos absconderat, vltrò
Protulit, hæc dicens, nostri quoque pignora ventris.
Hos al. quo pater omnipotens dignabere dono.
Setosum albebat paleis caput, hæserat armis
Stramen, & antiquis quæ pendet aranea tectis.
Non arrisit eis, sub tristi turbidus ore.
Vos fœnum, terram, & stipulas (deus inquit) oletis.
Vester erit stipulus, vester ligo, pastina vestra,
Vester erit vomer, iuga vestra, agrestia vestra
Omnia, aratores eritis, pecorumque magistri,
Fœniseca, foli fossores, nautæ, atque bubulci.
Sed tamen ex vobis quosdam donabimus vibe,
Qui sint fartores, lanij, lixæ, artocopique,
Et genus hoc alij, soliti sordescere, semper

Sudare,

Sudare, & toto ſeruire prioribus æuo.
Talitèr omnipotens fatus, repetiuit olympum,
Sic factum ſeruile genus, ſic ruris, & vrbis
Inductum diſcrimen ait Mantous Amyntas.

Hoc igitur. Apologo ruſticano diſcrimen vrbanorum & ruſticorum commemorat à deo factum, ſicut, & mercedum nonnulli ſic dicunt inſtitutam differentiam. Nam quum mechanici à deo quantum mercedis exigerent, exquiſiſſent, aſſignaſſetque ſutoribus, crepidarijs, & pluribus alijs quotidiana mercede conducendis denarios binos, latomis autem, & fabris lignarijs, ac carpentarijs ſenos, diſquiſierunt priores quantum poſſeſſionis ex tantula mercede compararent, reſpondit quãtum ſatis eſſet ipſis & liberis quotannis iugerum. At reliquis quantum compararent petentibus, reſpondit quotidie tantum terrę poſſe comparare quantum per crura retrorſum bipenni proijcerent. Conati autem præ auaritia in longum proijcere, in podicem proiecerunt. Præterea dicunt ranas & ſimias ſic affectas, cum muliercula, ſcilicet Eua, aut alia nimis fœcunda vereretur veniẽti deo omnes liberos prodere, occuluit quoſdam in furno, & quoſdam ſub vaſe elixorio. Reliquis autem beneficio donatis, & negante plures habere, iuſſit deus qui in furno eſſent ſimias conuerti. qui ſub vaſe, in ranas ac bufones. Talem igitur apologum, ac fabellam anilem hic proſequitur auctor. Modum docuit, dicens. Creſcite, & multiplicamini, per coitum ſcilicet. Accinxere operi, id eſt, operam dederunt diligenter liberis procreandis. Mandata fideliter implent, iucunda narratiò, quia hodie quoque ad illud præceptum plus æquo inclinamur.

Poſt tria luſtra: id eſt, quindecim annos. Nemo autem ſit mihi tam ineptus, vt Hiſtoriam putet à poeta narrari Hirci ſine cornibus, id eſt fœdi adulteri Nam quæ quiſque &c. Prouerbialiter, & diſertius quàm illud. Qui fuit

in furno, ſocium ſibi quærit in illo. Saluere penates, i. familares, & omnes in domo habitantes. Tua pignora, id eſt, natos. Nam pignora natorum dicuntur, pignora rerum. His deus arriſit, id eſt annuit, & blandus atq; affabilis fuit. Catellis, id eſt canis fœtui. & primo ſcilicet omnium. Vnde ad primæ genituræ iura alludit. Faſces, qui erant ex virgis, in quibus ſecuris erat colligata, ferebantur aũt à lictoribus poſt eos magiſtratus, qui in corpus, & ſanguinẽ animaduertere poterãt. Securis à ſecãdo dicta, quod interſecat, vt collum nocentiũ, & vites, quibus centuriones & cæteri duces milites cædebant. Nam ex vite erat baculus, non ex alia arbore, ne ſeueriores haberentur, ſaltem in conciues. Nam alios virgis cædere licebat. Iuuenalis Satyra octaua. Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem. Silentus pigra muniret caſtra dolabra, Et pila, quæ ſunt Romanorum tela, Lucanus: Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis. Hæſerat armis id eſt, humeris: Stimulus, quo boues inſtigantur. Ligno inſtrumentũ ruſticorum, vt paſtinum, quod bifurcum eſt ferramentum, quo paſtinatio, & repaſtinatio vineatum fit. Fœniſecæ, id eſt ſecantes fœnum. Perſius: Fœniſecæ pingui vitiârunt vnguine pultes. Solifoſſores, fodientes terram. Eſt autem vna pars. Nam ſi duæ eſſent ſoli ſecundam produceret, quam compoſita corripiunt in mediis ſyllabis, dummodo etiam in nominatiuo, id eſt habent vt fœniſeca, ſolifoſſor: vt dico, quia quanticunque à nominatiuo quantuſcunque aut quantumcunque producitur, vt qualicunque à qualiſcunque. Fartores qui farcimen faciunt, Lanij, id eſt carnifices. Ixę, aquam ferentes, Artocopi, panifices aut panem incidentes. Et genus hoc alij, ſicut dicimus, id genus, pro eius generis: ſic ponit hoc genus, pro huius generis. Mantous, id eſt Mantuanus, ſed Mantous dicitur à Manto nympha, matre Ocni, qui Mantuam à matre denominauit. De quo Ma-

Pignora

Faſces

Securis
Vitis

Pila.
Stimulus
Ligo.
Paſtinum
Fœniſecæ
Solifoſſo-
res.

ro: Fa-

Fatidicæ Mantus, & Thusci filius amnis. Amyntas autem, is est de quo in Amynta visum est.

Cor. Mirabar, si quid recti dixisset Amyntas.
Ciuis erat, semper nobis vrbana iuuentus,
Cui nihil est præter stulta hæc commenta negotî:
Ludit, in agrestes semper ioculatur: & vrbis
Talia garrulitas, & vaniloquentia fingit.
At neq; de superis pudet has componere nugas,
Iste iocus manifesta gerit conuitia secum:
Sed tu tam rudis es, tam pleno inflatus omaso,
Vt neq; perpendas isto te scommate carpi?
Nos quoq; vaulisper mentem extendamus ad vrbis
Stultitiam, ne fortè putes sapientius illos
Viuere, qui splendent auro, qui murice fulgent.
His oculis vidi, tunicis pleroſq; superbis
Vestiri, atq; foro regali incedere gressu.
Quos secreta fames premit, atq; domestica egestas,
Stultius his certè nihil est, opulentia ficta.
Paupertas, & segnities, & inertia vita
Vera, quid est aliud quàm desipientia vera?
Vidi etiam patres (ô rem indignam, atq; nefandam)
Dum segnes dormire volunt, & viuere lautè
Prostituisse suas vulgò cum coniuge natas.
Quid peius, quid perfidius, quid stultius vnquam?
Ful. Quid si vitam alio nequeunt traducere pacto?
Cor. Cum totidem, quot nos, habeant animaſq;, manusq;,
Dic cur vitam alio nequeant traducere pacto?

Mirabar, si quid recti dixisset Amyntas. Quasi dicat, iuuenis ille insanus amore, & rusticos odio habens. Cui nihil negotî pro negotij, id est, otiosa, iuuentus, id est, multitudo iuuenum vrbanorum. Conuitia contumelias Omaso, id est, intestino pingui, tarditatem ingenij afferenti, vt Horat. & Persius attestantur. Isto scommate id est, irrisorio dicterio. Te, qui rusticus es, Carpi, id est repre-

reprehendi. Nos quoque, id est, vicissim. Qui murice, id est, purpura. Prostituisset, id est, ad turpem qnæstum in lupanaribus & prostibulis, statuisse quasi pro foribus, vbi luxuria perditos expectant. Quid scilicet dicas, aut quid faciãt, & est inanior desidiosorũ purgatio, quàm vt refellatur. Vnde dicit Cornix: Habent ciues vrbani manus, & pedes, vt nos: cur non querunt sibi victum laboribus, & parsimonia, vt nos.

Est etiam, cuius vecors industria vanas
Quærat opes, vbi nullus opes inuenit ab æuo,
Aes lauat herbarum succis, & vertere in aurum
Aestimat, ac nigra semper fuligine pallet.
Est, qui dum tellure latens desiderat aurum
Dat magicis operam studijs, & tempora perdit.
Quid leuius, quid futilius, quid inanius vnquam?
Omnia, ne veniant ad opus telluris, & agri,
Omnia pertentant, vt agant nihil, omnia versant,
Semper agunt, nunquam peragunt, ex fœnore victum
Infamem extorquent, vi fraude, doliq; laborant:
Mille vijs opibus, mille insidiantur honori.
Nos capras, & oues armentaq; pascimus, illi
Accipitres, catulos, & equos, & cercopithecos.
Rusticus est ouium pastor, volucrumq; canumq;.
Ciuis: vtrum melius, te iudice, nobiliusque?
O Fulica, vtilitas vnde, & opulentia maior
Ful. Si venit ex nostris operis opulentia maior?
Ciuibus: vnde igitur tantarum copia rerum?
CORNIX. Ex vi, fraude, dolo: vi, fraude doliq; laborant.
Nonne vides, iusane, vt nos crudeliter vrgent,
Quo capiunt astu? nos irretire loquendo,
Sacrum offerre putant, & opus sublime, piumque.
Huc aures oculosque adigunt, huc ora manusque.

Est etiam. Adfert alia vrbanorũ vitia, & ferè opposita segnitiei, dicens. Est etiam, scilicet ciuis, cuius vecors, id est, per-

ſt peruerſi cordis induſtria, quærit opes vanas, id eſt, vl-
rà quàm ſatis ſit, & non iuſta ratione, vt qui per artem Vecors.
ri (dicũt) alchymiæ, id eſt, adiuuaminis, adiuuando natu- Alchimis
ram ſperantes, aut argentum vertere in aurum: qua via
nullus, inquit, hactenus inuenit opes, certũ eſt multos in-
uenisſe pauperiem, dicunt tamen eius rei ſtudioſi, inuen-
tos qui ad intentum peruenerunt. Fuligine nigra, quia
rapore fumeo: ſed quomodo pallet? Niſi hoc ad anxieta-
tem referatur, non conſtat. Eſt qui. &c. Alius error eorũ
qui magicis artibus, & characteribus, neſcio quibus, ſpe-
rat poſſe inueniri theſauros abſconditos. Omnia, ne ve-
niant ad opus telluris, & agri, omnia inquam pertem-
tant i. experiuntur, ne fiant agricolæ, quo nihil honeſtius
nec iuſtius. Semper agunt, nunquam peragunt. i. perfici-
unt nihil eorum quæ incæptant. Ex fœnore, id eſt, vſura.
Accipitres, aues ad prędã, catulos ad venationem, & equos
ad venandum, aut auibus, aut canibus cercopithecus. i.
caudatas ſimias. Nam κέρκος dicitur cauda, ϖιθηκος
ſimius aut ſimia. Sunt ergo quos catos marinos quidam
vocant, capite, vt dicit Plinius, ſubnigro, & pilo aſinino,
quibus deformitas decori eſt, ſuntq; ob cautum ingeni-
um diuitibus in delitijs. Ciuis, eſt paſtor volucrum, & ca-
num, quia eos paſcit. Quo aſtu i. qua calliditate. ab A- Aſtu.
ſtu. i. ab vrbe vbi aſtutiores ſunt. Irretire, id eſt, in la- Irretire.
queos & retia illigare, hoc eſt circumuenire & decipere
verbis putant. Sacrum offerre, id eſt, arbitrantur ſe obſe-
quium præſtare deo, quando nos decipiunt. Huc, id eſt,
ad hanc operam, vt nos decipiant. Adigunt, id eſt, appli-
cant ora, id eſt, omnia quæ dicũt, & manus, id eſt, omnia
quæ faciunt.

Ful. Vnde vrbanarum tibi tanta peritia rerum?
Cor. Hæc didici quondam ductis in mœnia capris,
Quum lac vociferans ibam venale per vrbem.
Mox ſi apud artocopum, ſapiens, & ad omnia promptus

Furta

Furta erat, & crudum ferro ſul radere panem.
Ipſe, vt erat mores vrbis, doctiſſimus iſta
Tradidit, affirmans nihil eſſe nocentius vrbe
Se quoque furari didiciſſe aiebat ab vrbe.
Sunt etiam qui parta ab auis patrimonia fundunt
In meretricum vſus, quid fœdius, improbiuſq;
Dic, vbi mœchandi ars, homicidia, ſeditiones?
Nonné inter ciues, atque intra mœnia regnant?
Quid reges, qui regna hominum per vulnera quærunt?
In mortemq; ſuos adigunt? quid pectora miles
Obijciens telis per mille pericula vadens?
Pro ſtipe dat vitam, nulla eſt inſania maior,
Gloria præfertur vitæ, quid gloria? quid laus?
Quid fama eſt? quid honor? voces, & opinio vulgi
Omnia longa dies abolet, quum viuere ceſſas:
Omnia ſic abeunt, vt lux cum ſole recedit
Qui mare ſollicitant remis, cum viuere poſſint
In patria, ſtultus, ventis qui credit & vndis
Stultus, diuitiæ cui ſunt & negligit vti
Stultus, qui vt natis cumulet patrimonia, partis
Abſtinet, & genium fraudat, ſtultiſſimus: & qui
Quæ facere ipſe poteſt, natis facienda relinquit.

Vnde vrbanarum. Bona interogatio, vt decorum ſeruetur, & veriſimilis narratio. Artocopum, vt videtur, accipit pro panifice, ſeu (vt dicitur) piſtore, qui Græcè dicitur artocopos, id eſt, artopœus, quia ἄρτος dicitur panis, & κόπτω facio. Sed artocopus dicitur, quaſi labor panis. Nam Iuuenalis videtur accipere pro pane, dicens Satyra quinta. Salua ſit artocopi reuerentia. Vbi tamen pro piſtore accipi poteſt, vt ſic maneat diſcretio panis, qualem artocopus fecerit, & ira obſeruando eius iuſſum ſit ei reuerentia. Sed ad Poetam noſtrum. Ipſe vt erat mores vrbis doctiſſimus. Hoc exemplo conuincere poſſumus participia comparari. Nam ſi nomen ſit doctiſſimus, non regeret accuſatiuum: quocirca ego quidem

Artocopus.

morum potius dicerem. Hic tamen versus mores potius docet legendum. Neque tamen omnino inauditum, & superlatiua à participijs accusatiuũ regentibus deducta, accusatiuum regunt, quum aduerbia à præpositionibus orta id faciant: vt proximè Hispaniam Mauri sunt inquit Salustius. Sunt etiam: Aliã affert vrbanorũ stultitiam, qui patrimonia ab auis parta cũ meretricibus absumunt. Qui reges docet, & Reges & cæteros bella pro dominio aut inani gloria gerentes, vrbes fere incolere: stipendiarios autem, qui inuocati nomina sua dant, etiã vrbanos esse, & maximè insanire, quum pro modica stipe periculum vitę subeunt, quod rustici non nisi coacti faciũt, p libertate patriæ & cõiuge ac liberis. Qui mare sollicitant. Rursus aliud genus stultitiæ (quod Persius quoque prosequitur) eorũ, qui quum satis habeant, nauigant tamen cum periculo vitæ. Item stultus est, diuitiæ cui sunt & negligit vti, vt auarus. Nam vt dicit Seneca: tã deest auaro quod habet, q̃ quod non habet. Vnde de sene auaro. Horatius: Quęrit, & inuentis miser abstinet, & timet vti. Et primo Sermo. Cõgestis vndiq; saxis indormis inhiãs, & tanquã parcere sacris Cõgeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis. Stultus, qui vt natis cumulet &c. Quia sępe male absumũt. Vnde Persius vt tuus iste nepos olim satur anseris extis. &c. Vide Satyram vltimam, vbi totum est argumentum. Et genium id est, naturam. Est enim genius. Deus natura & loci natiui, quem qui alimentum naturæ debitum subtrahunt, defraudare dicuntur. Terent. in Phor. Suum defraudans genium. Quę facere ipse potest, quod per fabellam, seu apologum de cassita pulchrè recitat Gellius.

Auarus

Genius.

Qui numerãt stellas, & se comprendere fata
Posse putant, stulti: verùm dementior istiu
Naturam quicunque dei scrutator, & audet
Fugere in immensam lucem tam debile lumen

Nostri

Nostra fides melior: ciuis ratione coactus
Difficile assentit, nudis nos omnia verbis
Credimus, & plures faculas accendimus arus.
Ciuibus est infida fides: inquirere nunquam
Mente sinunt arcana dei, si numina scire
Esset opus, poterant nobis se ostendere verum,
Quando latere volunt, quid vestigare necesse est.
Quæ nos scire negant ipsi, qui cuncta gubernant?
Nostra etiam pietas pietate potentior vrbis.
Namq; viri qui sacra canunt, templisq; ministrant,
Quanta legunt rura paucis alimenta diebus?
Vidi ego quæsitas ex rure, in mœnia plenis
Puppibus inferri (pietas ea rustica) fruges.
Stultorum est aliud genus immedicabile quoddam,
Causidici, latratores, rabulæq; forenses.
Nummorum aucupium docti, legumq; tyranni,
Aere patrocinium vendunt, producere causas,
Et lites pendere diu vindemia quædam est.
Sunt & equestre genus medici qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis
His, & si cenebras palpant, est sancta potestas
Excruciandi egros, hominesq; impune necandi
Qui vero populis præsunt, hominesq; gubernant,
Quo plus iuris habent, quantoque licentia maior,
Insanire solent tantò amplius, ò vbi sancti
Rectores, & iustitiæ, & pietatis amici
Quos patres serò ante focum memorare solebant
Omnia nunc abeunt pessum, spoliata queruntur
Templa gemunt inopes, viduæ lacrymantur, & huius
Quænam causa mali? quia stat pro lege libido.

Qui numerat stellas, vt Astronomi, & se cõprehendere fata, vt Astrologi, genethliaci, Mathematici. Naturam quicunq; dei scrutatur. Vnde ille: Mitte arcana dei

Et ali-

Et alius: Altiora te ne quæsieris, & vtroq; maior: Noli nimis sapere, sed ad sobrietatem docens. Nostra id, est rusticorum, ciuis ratione coactus, id est, rationibus innitens. Plures faculas, id est, tædas, & cęteros tortos. Mẽte sinũt, id est desinunt. Poterãt nobis se ostendere. Argumentum quo verisimile sit. Deum non velle à nobis nosci, quum se nõ præbeat noscendum. Quid vestigare, id est, inquirere necesse est ea, quę ipsi qui gubernant cuncta, scilicet superi, negãt, id est, prohibent nos scire? Quasi dicat: nihil. Quando, id est, quandoquidẽ. Nostra etiam pietas, id est, charitatis, vt dicunt, exhibitio in ele emosynis erogandis. Legunt, id est, colligunt, stultorum est, aliud. In pragmaticos, & causidicos inuehitur quasi Satyricè. Vnde aptè personam Cornicis assumpsit. rabulęq; forẽses. i. forum iudiciale, seu causas sectantes. Rabula secundũ. Festũ dicitur multis intentus negotijs paratusque ad radendum quid aut auferendum, vel quia est in negotijs agendis, acrior quasi rabiosus. Secundũ Marcellum autem, rabula à rabie dictus est, quem nunc aduocatum vel causarum patronum dicimus Cicero. nõ enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum, atque perfectissimum quærimus Sunt ergo rabulæ (Vt iterum Nonius atteſtatur) litigiosi. Aucupium, id est, captionẽ ab auibus capiendis. Comicus, hoc nouum est aucupium. Legumque tyrranni, quia summum ius, summa malicitia est. Ære patroc. Enumerat causidicorum vitia. Vindemia quædam, id est, lucrum, vt in vindemia quæ est vini collectio vt messis frugum. Sunt equestre genus medici. Et hoc quoque satyricè. Equestres sunt, quia mulis fere vehuntur medici. Venas illicitas, vt fæmora mulierum. Nomina temeraria. i. rebus non conuenientia, quę fingunt, ne ignari deprehẽdantur. Et si tenebras palpant, id est, cæci & ignari sunt. Est facta potestas, à legibus quæ medicis permittunt

Facula

Rabula

tunt interficere, vt curent: qui verò populis præsunt. In primores, & optimates, ac magistratus inuehitur, Insanire solent tanto amplius, quum tamen vel leue in alijs scelus in illis maximum sit. Vnde Iuuenalis: Omne animi vitiũ tantò conspectius in se Crimen habet, quãto qui peccat maior habetur. Abeunt pessum, id est, pessũdantur, & pereunt: spoliata queruntur, id est, comburũtur templa.

Ful. Ista tua o Cornix, excandescentia fines
Transit honestatis, scelus omnibus obijcis omne.
Innocuos habitare homines & in vrbe memento.
Cor. Non habitant colubri quædam Balearibus arua
Proxima (non memini nomen) neque noctua Cretam,
Nec nemus Aegeria sonipes, nec vir bonus vrbem.
Ful. Vir bonus est animal rarum paucaq; per vrbeis
Et per rura locos habet, est rarissima virtus
Insanis Fulica, insanis, tot in vrbibus hostes
Sunt tibi, quot ciues, hi nos tondentque, pilantq;
Non habita nostri capitis ratione, coarctant.
Nos ad furta, ipsi mox ad suspendia mittunt.
Fas igitur si quid nostris sese vnguibus offert
Radere, & insidijs, ac nostri indagine captos,
Deplumare leui tactu sensim, & pedepressim.
Si videt, excusa, si sunt secreta, negato
Furta: quod occultum est, non est iniuria, furtum,
Quidquid habent, nostet labor est, industria nostra est.

Fines. Istatua o Cornix excandescentia, id est, vehemens ira fines, id est, limites transit honestatis. Balearis insulæ sunt in Hispania, Græcis dicta à fundarum iactu. Nã Ballo significat iacio, tollitur autem nunc l. Balearicos autem contra glires à senatu auxilium petijsse constat, quum in quibusdam aruis vicinis, nõ possent viuere, serpentes: ea autem arua sunt in Eboso, quæ est insula inter Ophiusam & Pythiusam. Eboſi enim terra serpẽtes fugat;

Baleares.

Ballo.

Eboso

omni-

omnium venenoſorum animalium expers: eadem eunis culos gignit populantes meſſes Balearium. Dicit autem ſe nominis immemorem, vt decorum ſeruetur. Nã non congruit ruſtico lõginquarum inſularum nomina ſcire, ſicut Maronianus ruſtic⁹ oblitus erat nominis Geometræ, dicẽs. In medio duo ſigna, Conon, & quis fuit alter Deſcripſit radio totum qui gentibus orbẽ. Neque noctua Cretam, ſcilicet habitat, cuius nomen non ignorat quia ſub Venetorum ditione eſt. Noctua autem, quæ in Creta negatur, plurima Athenis eſt, vſque adeo vt in prouerbio ſit γλαῦκας εἰς Ἀθήνας id eſt, noctuas Athenas, aut in Athenis. i. ferris, qui merces eo vbi abundant inutiliter tranſuehit, ac ſi aquas in mare vehat. Aegeriæ autem nemus eſt, vbi Numa Põpilius ſecundus Romanorũ rex colloquiũ cum Aegeria nympha vxore ſua de rebus religioſis habuit, vbi ſonipes negatur viuere. Eſt equus à ſono pedum ſic dictus. Aeneid. 4, ſtat ſonipes ac frena ferox ſpumantia mandit. Nec vir bonus vtbẽ ſcilicet habitat, ſicut nec Albionem, ſeu Britanniam maiorem lupus. Vir bonus eſt animal rarũ. Maro. Vir bonus & ſapiens, qualem vix reperis vllum Millibus è cũctis hominum conſultus Apollo. Index ipſe ſui. Iuuenalis. Rari quippe boni. &c. Habet, id eſt habitat, reſidet, Sunt tibi, ſcilicet ruſtico pilantque. Horatius compilo ſecunda longa poſuit: ne me Criſpini ſcrinia lippi Cõpilaſſe putes, verbum non amplius addam. Eſt autẽ notum Gallis vocabulum: quod ſi tractum eſt à pilis, natura primam corripit. Inde autem tractum voluit per apologum Aeſopi, quo qui duas vxores habuit, alteram iuuenculam, quæ canos decerpſit radicitus, alteram grãdem natu: quæ vt ſibi conformem haberet maritum, nigros capillos ſuſtulit, caluus, & depilatus manet, atque ita nudatis & priuatis intelligitur ſuis, quod efficere pilare eſt. Coarctant, id eſt, compellunt nos ad furta, quia

Noctuas Athenas.

Aegeriæ

Sonipes.

Compilo

exigunt quod sine furto nos habere nos posse sciũt, & mittunt mox ad suspendia, Potuit nõsse Candidus, quem alij ex agro Parmensi, alij ex Mantuano oriundũ dicũt, Nostris vnguib⁹. Argutè quia cornices & fulicæ vnguibus præripiunt, id est, imperceptibiliter, hoc est, paulatim, & pedepressim, id est quasi presso pede, sine strepitu. Deplumate, quia aues, id est, auibus faciunt. Si videt scilicet, quispiam furta excusa, dicens videlicet te iocari voluisse. Si sint secreta, negato. Furtum quod occultũ est, non est iniuria: quia quicquid habent, scilicet ciues, est noster labor, & industria nostra. Hæc autẽ Cornici potius quàm bono pastori conueniunt dicere, quia furta nulli licita sunt, nec sua sibi vẽdicare sine superioris auctoritate permissum. Vnde dicit Fulica.

Ful. Iam longè egrederis metam rationis, & æqui.
Cor. O Fulica, improbitas vrbana coinquinat orbem,
vnde tot in terras veniunt æstate procellæ
Fulmina, venti, amnes, grandoq́ vidisse recordor.
Tellurem tremere ac postes, & tecta labare
Solem obscurari, noctu obtenebrescere lunam,
Cur seges lolium, messi dominantur auenæ.
Vua in capreolos transit caligine verni
Depereunt flores? mala parturit omnia nobis
Hæc ciuile nefas, pariet quoque plura deinceps.
Vnde venit furor armorum, belliq́e tumultus,
Qui genus omne malum secum vehit? omnibus vrbs est
Fons & origo mali: descendit ab vrbe Lycaon,
Deucalion Pyrrha cum coniuge rusticus ille.
Intulit illuuiem terris: hic abstulit ille
Abstulit humanum terris genus, intulit iste
Si terra vt perhibent, flammis abolebitur vnquam
Istud grande nefas vlla descendit ab vrbe.
Ful. O Cornix iam pone modum sermonibus istis,
Audio iamdudum pueros de pulte loquentes.

Catera

Cætera si quidquam supersit, post prandia dices.
Pulti indulgendum monet vrbibus hora relictis.

Iam longè egrederis metam rationis, & æqui, quia vrbanos deplumare, si tam fore speretur, cõsulis. Coinquinat, contaminat, polluit orbem, id est, vniuersum mundum: vnde tot in terras, dicit omnem tempestatem importunam, omnẽque calamitatem propter vrbanorũ scelera à deo demitti. Cur segeti. Virg. Grandia sæpe quibus mandauimus hordea sulcis, infœlix lolium & steriles dominantur auenæ. Est autem lolium: de quo saluator. Nonne bonum seminasti? Vnde ergo habet zizania, inimic' homo superseminauit. Vua in capreolos, i. accidas quasi chordulas, quibus sese vites palis & ramis alligant, quibus etiam vesci solent diuites. Caligine, id est, aere nebuloso & obscuro, atque ita infecto Parturit pro parit. i. pronocat ciuile nefas. i. nefandũ ciuiũ scelus, Descendit ab vrbe Lycaon, quem ob perfidiam Iupiter in lycon, id est, lupum transformauit, & occasione cuius sceleris, diluuium, secundum Ouidium superinduxit, Deucalion Pyrrha cum coniuge i. vxore rusticus s. fuit, quia in montibus Thessaliæ habitauit, vbi inter saxa degens' ad sese profugientes tempore particularis diluuij benigne recepit, quo circa humanum genus iactis pro terga lapidibus seruasse fingitur. Ille, scilicet Lycaõ, hoc est, scelus eius intulit illuuiem. i. inundationem aquarũ, hoc est diluuium; terris. i. in terras. Vt inferretque deos Latio. Hic scilicet Deucalion cum Pyrrha abstulit. i. Illuiẽ. Ille. s. Lycaõ abstulit, genus humanum: terris. Ille s. Deucalion intulit. s. in terras genus humanum, & secũ dũ tabulas perierat, aut secundum historiã illic periisset si non seruasset. Si terra, vt perhibent. Id dubitat rusticus aut ex Ethnicis sumptũ, quibus non est fides habẽda, nisi eadem in sanctis quoque litteris habeantur Nos autem credimus ignẽ conflagrationis diem iudicij præcessurũ. i.

Sed & Ouidius aliquando mundum igne periturum asserit metamorph. 1. Esse quoque in fatis reminiscitur afore tempus, Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli ardeat, & mundi moles operosa laborat, &c. Istud grande nefas, scilicet propterea quòd mundus ardebit, descendet ab vlla, id est, à quauis vna vrbe, & non ab agro. O Cornix, iam pone modum, id est, finem sermonibus istis, istis tuis improbis, & contumeliosis. Audio iãdudum pueros, id est, minores famulos, aut liberos, loquentes de pulte, id est, instare horam prandij. Si quicquam supereſt, super id quod satis est esse. Horat. scilicet prandendi monet indulgendum, i. operã dandã esse, aut inuigilandũ, pulti. i. cibo illi rustico, quo Romani diu vixerunt vrbibus, id est, contumelijs de vrbibus relictis.

ECLOGA SEPTIma de conuersione iuuenum ad religionem

quum iam auctor ad religionem aspiraret inscripta Pollux.

Ioannis Murmelij Argumentum

Galbula pastores ad sydera laudibus effert,
Et canit vt viso versus sit numine pollux.

Alphus, & Galbula.

Albula quid sentis? Pollux doctissimus olim
Fistulicen, subito quodã quasi numine tactus
Destituit calamos, tunicas, armenta sodales.
Barbocucullatus caput, vt campestris alaudã
Quatuor ante dies in religiosa recessit

Clam-

Clauſtra ferunt illum, pecudes dum ſolus in agris
Paſceret effigiem quendam vidiſſe deorum:
Cætera non memini, ſed tu quid Galbula ſentis?

Galbula. Si friuolum non ſit, dicam non ſine ratione in hac ſeptima Ecloga agi de conuerſione iuuenum. Nam ſeptenarium numerum, qui ex primo impari, & proximè illum ſubſequente pare conficitur, conſtat habere neſcio quid miſterij non ſolum in ſanctis literis, ſed etiam apud poetas, vnde eſt illud. O terq; quaterq; beati &c. Nam te iam ſeptima portat. Omnibus errantem terris ac fluctibus æſtas. Dicunt præterea, ſeptimo quoque anno immutari nobis ætatem, vt primis ſeptem annis ſimus infantes, proximis pueri, tertijs adoleſcentes, quartis iuuenes, qua ætate conſtituendum eſt nobis genus vitæ, quos, & quales nos eſſe velimꝰ, et in quo genere vitæ. Bene ergo (vt de cæteris ętatibus, quæ pari ordine ſubſequuntur, taceam) in hac ſeptima Ecloga agitur ad iuuenum ad religionem conuerſione, vnde hactenus adoleſcentiam ſuam (ſic enim inſcripſit opus) poeta cecinisſe putatur, deinceps canturus iuuentã, & virilem ætatem, in duobus videlicet vltimis carminibus, quæ in religione compoſuit. Sed linquamus hęc argutioribus. Per Pollucem hoc loco intelligo poetam. Fiſtulicen, id eſt, canens fiſtula, vt noſtra ætate: ſicut tibicen, canens tibia gruis, vt olim factitabant, & nunc quoque nonnunquam. Quodã quaſi numine tactus, quia ſpiritus vbi vult ſpirat. Bardocucullatus caput, id eſt, habẽs Bardocuculliũ capiti tegendo aptum. Bardi autem dicebantur olim ſtulti apud Gallos. Bardocucullus, veſtis eſt Gallica groſſioris villi facta cõpoſitione ex bardis qui poetæ erant Gallicani, & cucullus: Cucullus enim veſtis eſt groſſior capiti tegendo apta. Bardi item dicebantur olim ſtulti, apud Gallos, vt poſſis accipere bardocucullum veſtem fuiſſe Gallicam ſtultorum, & vilium hominum. Vnde Maritalis in

Fiſtulicen
Tibicen
Bardocucullatus.
Bardi

Bardus

lis in distichis. Gallia Sãtonico vestita est bardocucullo Cercopithecorum penula nuper erat. Bardus ad hoc auctore Festo, stultus à tarditate ingenij appellatur. Græcè autẽ bardos dicitur. Præterea, vt idẽ inquit, bardus Gallicè cantor appellatur, qui virorũ fortium laudes canit, à

Bardum.

gente bardorũ. De quibus Lucanus. Plurima securi fudistis carmina Bardi. Nonius autem dicit bardum esse propria vi, & ingenio tardũ. Nam græci bardos tardos dicebant. Plaut in Persa. Nimis equidẽ pro barda, & rustica reor habitã esse, Ex his, & alijs multis, vnde alpibus patet Gallicam quoq; linguã immutatã esse. Nam multa nunc aliter, quàm olim dicebantur, à Gallis dicuntur.

Alauda.

Vt cãpestris. i. in campis versari solita: Alauda. i. auis cucullata, & plumeam cristam habens. Effigiem quandã vidisse deorum (vt in processu patebit. Videtur autem diuinã virginem intelligere, aut quę Herculi occurrisse à Cicerone memoratur. de qua suo loco dicã, Cætera nõ memini. Id enim & rustico cõuenit, vt iam ſæpe diximus, & œconomiæ, atq; argumẽto huius eclogæ. Nã intẽdit narrãdo duo facere, colligere videlicet laudes pastorũ, & perfectionẽ religionis, potissimũ Carmelitanę, quę prima est.

Gal. Vt dixêre patres, faciens primordia rerum
(Magna tanã, nobis quæ quondam tradidit Vmber)
Instituit deus agricolas: pecorisq; magistros:
Primus agricultor rudis, immansuetus, & asper,
Qualis humus segnis, lapidosa, rebellis aratro,
Ast ouium primus pastor mitissima proles
Instar ouis, quæ bile caret, quæ lacte redundat,
Mitis erat, nullis vnquam pastoribus asper.
De grege sæpe suo sacrum ponebat ad aras.
Nunc oue, nunc pingui vitula faciebat, & agno
Sæpius & magno diuos ambibat honore.
Sic profecit apud superos, sic numina flexit,
Vt fuerit primo mundi nascentis ab ortu

Tempus

Tempus ad hoc, cælo pecoris gratissima cura,
Assyrios quosdam (sed nescio nomina curæ
Dimunuunt animum) deus ex pastoribus olim
Constituit reges, qui postea murice, & auro
Conspicui, gentes bello domuere superas.
Quum Paris Iliacæ tria numina vidit in Ida,
Aut Paris, aut alius, puerum qui obtrunçat ad aram
Pastor erat: quando cœlesti exterritus igne,
Venit ad ostentum pedibus per pascua nudis,
Pastor erat Moses, Moses à flumine tractus.
Exul apud Graios Amphrisia pastor Apollo,
Rura peragrauit, posito deitatis honore.
Cœlestes animi Christo ad præsepia nato,
In caulis cecinere deum pastoribus ortum.
Et noua diuini partus miracula docti
Pastores primi natum vidêre tonantem.
Et sua pastores infans regnator Olympi
Ante magos, regesq; dedit cunabula scire.
Se quoq; pastorem deus appellauit, oueisq;
Mitibus ingenijs homines, & mentibus æquis.
Et ne vana putes hæc somnia, nuper ab vrbe
Rus veniens, picto perlegi hæc omnia templo.
Sunt pecudes pictæ, parui sub matribus agni
In tellure cubant, ingens equitatus ab alto
Monte venit, radiant auro diademata diuûm:
Et suspensa tenent vaga lumina prætereuntem:
Non igitur mirum, noster si numina Pollux
Vidit, amans villas, & oueis, & ouilia diui,
Simplicibus præsens deus est, offenditur astu.

Vt dixere patres, vt probet verisimile esse pastori numen visum, altius orditur laudes pastorum, docetque quod verum est: Abelem primum iustum fuisse pastorem multosque reges, vt Abraham, Dauid, & similes fuisse pastores. Christum ad hoc se appellasse pastorem,

dicentem. Ego ſum paſtor bonus. Et recens natũ primò à paſtoribus agnitum atque viſum,& multa id genus alia,quæ legendo patebunt. Vt dixere patres. Virgilius. Arunci meminere ſenes. Ruſtici enim non ex libris,ſed ex maiorum relatu hiſtorias ſciunt. Deus faciens primordia rerum, id eſt, in prima hominum geneſi inſtituit agricolas,vt A D A M,& primogenitum Cain,pecoriſque magiſtros,vt Abelem,quia autem dicendo primordia rerum viſus eſt altius ordiri,bonam facit parenthefim, dicens magna canam,nobis quæ quondam tradidit Vmber,cui totam doctrinam ſuam vbique acceptam fert. Primus agri cultor,ſcilicet Cain, at ouium primus paſtor. id eſt, inſtar Abel, id eſt, in ſtatum, & morem, ac ſimilitudinem,quod Valla negat,quæ bile,id eſt, cholera amaritiem animo adferente. Sacrum ponebat ad aras. Hiſtoria patet in principio Geneſios. Vitulo faciebat, ſcilicet rem ſacram. Sed Facio,& Operior per ſe poſita, de rebus ſacris intelliguntur. Nec dices: Faciam vitulã, quia id tauri eſt ſed vitula,aut vitulo, ſubaudienda rem, diuinam,vt in Bucolicis Maro: Quum faciam vitula pro frugibus,ipſe venito. Diuos ambibat, id eſt,ambientium more venerabundus adorabat. Sic,id eſt,vſqueadeo, numina flexit, vt cura pecoris fuerit à primo ortu mundi naſcentis ſcilicet vſque ad hoc,id eſt, noſtrum tempus, gratiſſima,id eſt, acceptiſſima, cœlo, id eſt, cœleſtibus. Aſſyrios, vt Abraham, Loth, Iacob, & cæteros patriarchas. Quũ Paris, Alexãder,quia & Paris paſtor fuit, Nam cùm Hecuba ipſa grauida viſa eſſet geſtaſſe catellum facem geſtantem,qua Tota Troia incendebatur, idque ad Priamum retuliſſet. & ille ad ſomniorum, & phantaſmatum interpretes, reſponſum accepit filium geſtare qui Troiæ cremandæ occaſionem daret,quocirca pater quicquid pareret,interfici iuſſit. Mater autem non interfecit, ſed exponendum feris dedit, vbi à paſtoribus inuentus,

ab illis

ab illis quoque educatus, in virum creuit, atque ab Oenone nympha adamatus est, iudiciumq; inter tres deas dedisse fertur. Quum vero optimus esset athleta, & cũ Hector congressus eum vicisset, ab eo interemptus fuisset, nisi frater agnitus, tandem pro Helena promissa in Græciam profectus, fatalem attulit prædam. Vnde Statius in Achilleide: Soluerat Oebalio pastor de littore classem Dardanus. Paris ergo aut alius, quia de nomine, vt rusticus dubitat, cùm vidit tria numina, scilicet, Iunonẽ, Palladem, & Venerem de præstantia formæ concertantes, in Ida, id est, sylua sic dicta. Iliaca, id est, Troiana. Quod additur, ad discretionem Idæ Crætensis, erat pastor, puerum qui obtruncat ad aram. s. Abraham, qui id facere voluit, erat pastor. Pastor erat Moses, quando cœlesti exterritus igne, scilicet in rubo, qui non comburebatur, venit ad ostentum, id est miraculum aliud portendens, vt virginitatem diuæ genitricis Christi. Pedibus nudus, quia iussus est calceamenta exuere, Moyses inquam, à flomine tractus. s. à filia Pharaonis regis Aegypti, quum esset in fiscella super aquas natans, vnde nomen accepit. Apollo spoliatus diuinitate pauit Admęti regis armenta ncuem annis, vnde Nomius, id est, pastoralis, est dictus: pauit autem, apud Amphrysum fluuium Thessalię, spoliatus dico diuinitate propter interfectos Cyclopas, vnde in principio. 4. Georg. dicit Virg. Et te memorande canemus Pastor ab Amphryso. Ideo hæc secundum Macrob lib. 1. Stat. finguntur, qui Apollo ipse est sol, qui omnia pascit. Deitatis Latinius diceretur diuinitatis, sed carmen id non accepit. Cœlestis animi, id est, spiritus, Vnde: Qui fecit angelos suos spiritus. In caulis, id est, septis pastorum, vbi faciebant vigilias super gregem suũ vt Lucas præclarè memorat. Ante magos, id est sapientes Persarum, & Iudæorum, quia ea nocte qua natus est, quum ipsis ad minimum, decimo tertio die primum visus sit

Iliaca.

Moses

Nomius.

In caulis

sus sit. Dico ad minimũ, quia controuersia est, an eodem anno, an alio. Ante magos, regesq́; Vnde magos pro regibus accipimus propter illud, Reges Tharsis, &c. Se quoq́; pastorẽ deus appellauit, dicens. Ego sum pastor bonus. Ouesq́; addens. Agnosco oues meas, & cognoscunt me meæ. i. miti ingenio prediti homines. Picto legi hæc oĩa tẽplo. i. in parietibus fani Vbi pictura est rudiũ scriptura & ideo dicit, perlegi. Mato in 6. Qui potinus omnẽ perlegeret. Magna enim est conueniẽtia pictoris & scriptoris, Vnde eos Flaccus æquiparat, dicẽs, Pictoribus ato; poetis. Quidlibet audendi sẽper fuit æqua potestas. Sũt pecudes. s. pastorũ, qui Christũ viserunt, Ingens equitatus. scilicet triũ regũ. Diademata diuum, aut regũ, aut angelorũ Christi, & parentum eius, hoc est, matris veræ, & patris legalis, ac nutrititij, & naturalis à quibusdã purati. Et suspensa tenẽt vaga lumina. i. oculos prætereũtiũ, hoc est cogunt præteriri volentes immorari donec picturã perspexerint. Amãt villas. i. domos rusticas & oues. & ouilia diui. Simplicibus præsẽs deus est. Id sanctè, & moraliter.

Alph. Vera refers, pecori si sint innoxia nostro
Pascua, vidi asinum, vidi præsepe, bouemq́;
Iam memini turbæ venientis, & ora videre
Indica iam videor, regum sua dona ferentum.
Vnum oro, quænam Polluce occurrit imago
Galbula, si nõsti, ne sit labor omnia fari.
Galb. Et noui & memorare libet, res digna relatu,
Res digna auditu, pia, sancta imitabile factum.
Durus & immitis pater, atque superba nouerca,
Pollucem grauiore iugo pressere iuuentæ
Tempore, quum dulces animos noua suggerit ætas.
Et quum iam inualidæ longo sub pondere vires
Deficerent, nullaq́; odium mansuesceret arte,
Constituit tentare fugam, res vna volentem
Ira diu tenuit, nimis impatienter amabat,

Error enim communis amor inuenilibus annis,
Res est fortis amor, violentia fortior, iuit,
Et tales abiens (mihi namque solebat amores
Enarrare suos) mœsto dedit ore querelas:
O virgo lachrymeue tuis soluentur ocellis,
Quum te tam charo cernas ab amante relictam?
Vllane discessu duces suspiria nostro?
Tune mei crudelis eris, fortè immemor vnquam?
Vsque adeone tuum poterit frigescere pectus,
Pectus quod toties tot lumina fletibus implet,
Tune trahes crebros gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lachrimas, cerno anxia corda
Virginis, heu tantum qua dissimulare dolorem
Fas erat arte? dolor duplex mea pectora torquet,
Illius atque meus: sed fas mihi flere, quod illi
Non licet: occultus longè magis æstuat ignis.
Incolumem mihi vos diui seruabitis illam.
Vt quando exilio repetam mea rura peracto,
Fiat amor fœlix saltem semel ante senectam.

Vera refers, approbat Alphus, vidi asinum & bouem & præsepe, scilicet domini, qui in eo ante asinum, & bouem est positus. Vidi inquit, de pictura, intelligens iam memini turbæ venientis, & ego videor mihi nunc videre ora Indica, id est, Indorum regum, ab India venientium, & videor videre ora regum ferentum, id est, offerentium dona, scilicet aurum, thus, & myrrham. Et noui & memorare libet, quia res est digna relatu, id est vt referatur, & recēseatur, & factum, scilicet Pollucis, est imitabile. Durus & immitis pater, Est mihi nāq; domi pater, est iniusta nouerca. Videtur autem hæc vera vitę ipsius poetæ descriptio. Grauiore iugo, quia nimis rigidi, & seueri erāt, vt in prima ecloga docuimus. Et quū inualidę. Est enim ea ętas imbecillis, & inops consilij. Nullumq; odium, scilicet parentum, arte, scilicet filij,

Con-

Constituit tentare fugam, id est, discedere clam à parentibus tam duris. Error enim communis. Vnde prius. Semel insaniuimus omnes. Res est fortis amor, violentia fortior scilicet. O Virgo Querula discessio ab amica crudelis, quæ amantem non redamat. *Mart.* Ah crudelis Alexi nihil mea carmina curas, &c. Quod lumina, Legendum videtur tot, vt sit, pectus, inquam, quod implet tot ies lumina tot fletibus. Dolor duplex, illius, atq; meus illius scilicet virginis, quam occulto æstuantem putat amore, & se qui manifesto absumitur igne. Exilio petito, quia in exilium voluntarium, vt patris fæuitiam, & nouercale odium deuitet, abscedere destinauit. Fiat amor fœlix, vt potiatur amica saltem semel. Id amatorie & modestè.

Talia pergebat memorans, voluitq; reuerti,
Tantus amor iuuenem, vis tanta furoris agebat.
Sed iam iacta fuga cunctis erat alea nota:
Fronde sub Herculea fessus mœrore sedebat.
Ecce puellari virgo stipata corona
Ora, manus, oculos, habitumq; simillima Nymphæ,
Et talia affata est puerum sermone dolentem:
Chare puer, quò tendis iter? vestigia verte.
Nescis, heu nescis, quò te via ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil insidiarum
Per campos ratus herbosos, nihil esse periclis?
Omnia tuta putas, & quod placet, vtile credis.
More iuuentutis stolida, collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber sub graminis vmbra.
Est facile incautos offendere, paruulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem.
Nec nisi iam læsus vires intelligit ignis.
Hæc regio intrantes aditu consuevit amœno
Fallere, delicias offert, & gaudia verum
Ingressis, quum triste nihil supereſſe putatur

Mille parat laqueos, & mille pericula profert,
Trames hic, vt collem gressu superaueris illum,
Ducit in vmbrosam syluam crudele ferarum
Hospitium, loca tetra situ, & caligine opaca.
Quisquis eò deceptus abit, remeare retatur,
Et piceis primum velatur lumina vittis.
Deinde per omne nemus, dumeta per aspera tractus
Transit in effigiem monstri, dum voluere linguam,
Atque locus tentat, mugit: dum attollere sese
Credit humi graditur quadrupes, neque suspicit astra.
Ima tenebrosæ vallis, lacus æquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet vndis
Huc tracti in Stygios latices, altumq; barathrum,
Precipites dantur, rapidaque voragine mersi,
In Styga, & æternas Erebi rapiuntur in vmbras.
Heu quot pastores istis ambagibus acti.
Cum gregibus periere suis, ego sedula semper
Monstro ster, hic ad opem vigilo indefessa ferendam.

Talia pergebat memorans. Commemorat quę virgo vita sit Polluci, quum iam fugam facere decreuerat. Eam autem, quia in Carmelum ire suadet, & virginum coronam secũ duxit, non ineptè putaueris diuam virginem Mariam, cuius protectione, & numine insignitur nunc Carmelitana religio, quam auctor noster professus est. Quin adeò Eclog. 8. id manifestè docet. Alludit tamen ad eam quæ Herculi apparuisse dicitur, vnde dicit apparuisse iacenti. Fronde sub Herculea, respicit quoque ad biuium Pythagoricę literæ, de quo in opusculo Maroniano abundé diximus. Vt verò sciamus quæ Herculi apparuerit, audiamus Ciceronem. i. officiorum ita differentem: In primis constituendum est, quos nos & quales esse velimus & in quo genere vitæ, quę deliberatio est omnium difficilima. Incunte etiam adolescentia, cui inest maxima imbecillitas consilij, tunc id

sibi

sibi quisque genus ætatis degendæ constituit quod maximè adamauit. Itaque ante implicatur aliquo certo genere cursuq; viuendi, quàm potuit quid optimũ esset iudicare. Nã Herculem Prodicus dicit, vt est apud Xenophontem, dum primum pubescceret, quod tempus à natura ad deligendum, q̃ quisque viam viuendi sit ingressurus, datũ est, exisse in solitudinẽ, atque ibi sedentẽ diu secum multumque dubitasse: quũ duas cerneret vias, vnam voluptatis, alteram virtutis, vtrum ingredi melius esset. Hoc Herculi Iouis satu edito: potuit fortasse contingere, nobis non itidem. &c. Hæc Cicero. Aiunt autẽ inter dubitandũ duas accessisse matronas, Virtutẽ & Voluptatẽ, quarũ voluptas pr⁹ ingressa, accuratissimè erat ornata, & omneis delitias post se trahebat respectãs aliquando, cum fastuque omnia ostẽtans, & multa etiã plura pollicens, secũ trahere Herculem tẽtauit. At virtus aspera, & dura seuerequé intuens cõtra: Nõ pollices or, inquit, aliquam voluptatem, aut quietẽ, sed laborẽ, pericula, sudores infinitos, terra, mariqúe tolerandos, sed horum præmiũ erit te deũ fieri. Quod audiẽs Hercules grauibus verbis Voluptatẽ repellens, Virtutẽ sequutus est. Cuius, vt inquit. Maro, primus ingressus difficilis videtur. Nam virtutis dextrum petit ardua callem Difficilemque aditum primum spectantibus offert. Sed requiem præbet fessis in vertice summo. Sed ad auctorem. Voluitq; reuerti. s. ad virginẽ quẽ cõstituerat deserere quia nihil inconstantius amante. Sed alea erat iacta. i. iam perfricuerat frõtẽ, hoc est periculum infamiæ non amplius timuerat, & ita erat extra aleam, per quam significatur omnis incertus auentus, & omne periculum, vt, alea belli. &c. Erat autẽ iacta fuga. i. per fugam: quam parauerat, nota cunctis, id est, omnes sciebant quod surgere cõstituerat, & huc animo sedebat fessus mœrore, amore lãguens, & mœrore confect⁹ sub frõde Herculea, sub

ſub populo, quæ plurima creſcit in ripis Padi. Vnde Ouid. Populiterq́? Padus. &c. Ea auté arbor dicatur Herculi, vnde in Buc. Populus Alcidæ gratiſſima, qui eius fronde coronatus, ad inferos deſcendit, ac redijt. Significat auté virtuté, quæ intrinſecus viret, & extrinſecus pallet, vt ipſa frõs populea. Ora manus &c. Synecdoche eſt, vt Aeneid. 4 Omnia Mercurio ſimilis vocemq́; colorem q́ue &c. Per campos herboſos, i. virides, & ita adoleſcentiam notat. Sæpe latet Maro; Frigidus o pueri fugite hinc, latet anguis in herba, Paruulus infans. Alludit ad Moſen, qui relicto auro, carbonem ardentẽ mos ſuũ intulit, quo ſe innocẽtẽ adhuc declarauit. Aditu i. introitu, amœno, delectabili, & voluptuoſo. Trames hic, ſcilicet tam amœnus. Pronomẽ hic, anceps eſt, vnde hoc loco corripitur, aduerbiũ auté ſemper produci vult. Crudele, hoſpitium appoſitorie, ſicut Aeneid. 6. Itur in antiquam ſyluã, ſtabula alia ferarũ: Sita i. rucore & ſãguine immũda. Remeare vetatur, Maro. Facilis deſcẽſus auerni. Noctes atq; dies patet atri ianua ditis, ſed reuocare gradũ, ſuperaſq́; euadere ad auras, hoc opus, hic labor eſt, pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens quos vexit ad ęthera virtus. Dijs geniti potuere. Piceis vittis i. caligine ignorantiæ & deſperationis, velatur lumina, i. habet oculos velatos: Eſt enim Græca locutio, vittis, faſcijs, quibus ligari ſolent decollandorũ oculi. Tranſit. i. transformatur in effigiem mõſtri. Docet quid metamorphoſes poetarum ſibi volunt, quibus Viſſis ſocij in feras, & pecudes verſi finguntur: quia homo voluptati deditus, fit beſtialis, animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus dei, vnde neque ſuſpicit. i. ſurſum inſpicit aſtra, ima occupat, ſemper verſatur in limo carnalium deſideriorum. Mons plurimus i difficultates, & pericula, quę in luxuriosa vita ſunt, lacices ſtygios i. obſcœnas aquas, triſtitia infernalis, altũq;, id eſt. profun-

Aditu.

Vitta.

profundum barathrum.i.voraginem, i. Styga in locum fernalem, à triſtitia dictũ. Declinatur autem, hæc ſtyx huius Stygos: Vnde hanc Styga accuſatiuus. Ereb' ferè à doctis ſine h, ſcribitur, diciturque lacus obſcurus. Nã ἐρεβεννὸς obſcur' dicitur. Ego, ſcilicet virtus aut bona inſpiratio, indefeſſa, id eſt, indefatigabilis. Multa prætereo, quia nota ſunt etiam pueris.

Stygius. Barathrũ.

Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinqua
Atria, ſecreti tutam pete littoris oram.
Qua contra Idalios fluctus mihi tollit in altum
Aera Carmelus viridi caput arbore cinctum.
Primus his antiquis patribus ſpelæa domoſq;
Præbuit, arboreas intra nemus ilice denſum,
Ex hoc in veſtros deducta cacumina montes
Religio venit, ſicut de fonte perenni
Flumina. & ex vno multi genitore nepotes,
Illius in ſyluis, abies vbi plurima ſurgit,
Pinguis vbi piceæ ſudat liber & terebinthi,
Innocuam poſt quàm fœliciter egeris ætuum
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis.
In loca te tollam meliora virentia ſemper.
Immortalis eris, diuum comes ire per aſtra
Inter Hamadriades, & Oreades, atque Napæas,
Flore coronatus caput et redolentibus herbis.
Fas erit, ac ſuper, & ſubter cognoſcere cælos.

Tolle moras. Proſequitur verba virginis quæ Poliuci apparuit. Blanda atria mortis propinquæ, quia ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto deſcendunt ad inferna. Et alibi: ſtulte, hac nocte rapient animã tuã. Tutam oram, id eſt, montis Carmeli, qui cõtra Idalios fluctus, id eſt, Cyprum, protenditur mihi, aut diuę virgini, aut ſancte inſpirationi. Nam omnis religioſa profeſſio Heliam, & Heliſeum cæteroſque filios prophetarũ habet auctores, etiã Hieronymo cenſore. Hic, i. Carmelus

præbuit

præbuit primus antiquis patribus. ſ. iam dictis. Splæa, i ſpeluncas, domos arboreas. i. ſub arboribus intra nemus denſum, ilice i. in nemore ilicibus pleno. Vnde dixit, caput eius tinctũ viridi arbore. Religio venit deducta ex hoc cacumine. i. ex hoc vertice Carmeli in veſtros montes, qui ſcilicet in Europa ſunt. Nam duce diuo Lodouico, primum in Galliã tranſlati ſunt, ſicut flumina. ſ. deducuntur de fonte perenni. i. per totum annũ, & in perpetuum fluente. Flumina enim ferè in mõtibus fontẽ habent pro capite. Illius in ſyluis. Ordo eſt Poſtquàm egeris fœliciter æuum innocuum in ſyluis illius. ſ. Carmeli, vbi. i. in quibus inſurgit plurima abies, & liber. i cortex interior piceæ, ſcilicet arboris pinguis, qui picem exudat, & liber terebinthi ſudat, ſcilicet reſinam, & picem, Allegoricòs, vult illic tranquillam, & ſine penuria eſſe vitam, quia qui omnia derelinquũt, Chriſtũ ſequentes, centuplum recipient, & vitam æternam poſſidebunt. Mutatis annis. ſ. in æternitatem qui erant trãſitorij. Ite per aſtra. Inter hamadriades, id eſt, Nymphas arborũ, & Oreades. i. Nymphas montiũ, & Napææ, id eſt, nymphas florũ. i. inter cœtus virginũ, fas erit, quia & ipſa virgo. Hi ſunt qui ſequuntur agnum quocunque ierit. &c. Ac ſuper & ſubtẽr, quia in medio erit.

Sic effata, leues virgo diſceſſit in auras.
Tum ſua iurauit Pollux mutata repente
Pectora, & extemplo victum expiraſſe furorem.
Non aliter quàm flamma cadit ſi ardentius agris
Aeſtuet, & totas præceps Padus euomat vndas:
Sic abijt crudelis Amor, qui ſæpe pharetram
In iuuenem, dum principijs obſtaret amandi,
Dum tener ac timidè inſanit, conſumpſerat omnem.
Sic igitur Pollux in Clauſtra ſilentia venit.
Alph. Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus vltro,
Sunt quibus infenſi ſine cauſa, & crimine dij ſunt.

Galb. Quod nos in pecudes, in nos id iuris habent dij.
Hoc tus scire sat est, sapiant sublimius vrbes,
Sic docuit rediens aliquando ex vrbe sacerdos
Ianus, & in magno dixit sibi codice lectum.
Al. Sol cadit, & Baldi vix summa cacumina tangit.
Nos quoque iam serò cùm sole recedere tempus,
Galbula, sarcinulas ne sit tibi ferre molestum,
Pera leuis, leuis est & cantharus, omnia paruus
Ferre labor serò, graue mane, sed vtile pondus.
Ipse pecus ducam, mihi pars erit ista laborís.

Sic effata. Bene effata, quia sic dicuntur oracula. Virgo, aut virtº, aut diua virgo, discessit in leues auras. i. euanuit. Tũ sua iurauit Pollux. Ideo iurauit, quia difficile creditu. Simile dixo Thomæ Aquinati cõtigisse dicũt, qui accinctus lumbos, postea Venereum ardorem non sẽnsit. et Extemplo, id est illico, è vestigio. Tractum ab auguribus volunt, qui designato tẽplo, dicebãt extẽplo quo dicto subitò absederant. Furorem. i. amores. Nõ aliter. s. vt aqua extinguit ignem: Qui conlum pserat in iuuene omnem pharetram. i. omnes vires suas, dũ principijs obstaret, i. obstare veller, aut deberet iuxta illud: Principijs obsta, &c. Dum tepet. i dũ animus in dubio est, facili momento huc aut illuc impellitur. Ac timidè insanit i. adhuc timore, & pudore afficitur, & nondũ consentit in illecebras Sic etiam Pollux in claustra silẽtia venit. Vbi impeditã habet veniam, ne liberè canat. Sunt quibus aspirent, quia spiritus vbi vult spirat. Sunt quibus infensi sine causa & crimine dij sunt. Id impiè, nisi rusticè, quia cõsilia dei sæpe occulta sunt, nunquam autem iniusta. Videntur autem dij infensi bonis & insõtibus, quando maximè amici sunt. hoc est, quãdo eis tribulationem, vt meliores euadant, immittunt, Nã virtus infirmitate perficitur. Quia ergo iustos id non animaduertunt, videntes bonos affligi, dicunt eum eis infen-

Extemplo

sum

sum, quum minime sit? Verum tamen si sit, non tamē iniustus est, quia non habet præscriptam legem. Vnde dicit Galbula: Quod nos in pecudes. Ordo est, dij habent id iuris in nos, quod nos, ſ habem⁹ in pecudes. Hoc rus scire sat est ſ. rusticos, sapiant sublimius, vrbes. i. vrbani. Sic docuit rediens, id est, veniens, quum illic habitāt ferē prædicatores, & Ianus dixit sibi lectum in magno codice, scilicet Decretorum, aut Bibliorum. Sol cadit. Pro more suo finem parat Eclogæ, docēs esse discedendi tēpus. Galbula sarcinulas, Ordo est. O Galbula, ne sit tibi molestum, id est, graue ferre. i. inferre & colligere, sarcinulas. i. pāruas rerum pastoralium sarcinas, pera scilicet nostra in qua panis, & cætera edulia ferri solēt, est leuis. Vnde dicitur Aesopum cum alijs accinctum ad iter libenter subijsse reticulum panis, licet ponderosus esset, quia nouit in itinere imminutum iri Cantharus. i. poculum quo Sylenus vti dicitur in Buc. Virgilij: Et grauis attrita pendebat cantharus ansa. Cantharus ergo leuis quia exhaustus. Paruus labor est ferre omnia, scilicet cibi & potus repositoria. Serò. i. vesperi, & graue pondus, sed vtile ea omnia ferre manè. Ipse, scilicet ego, ducam pecus. i. gregem nostrum. Sarcinula.

ECLOGA OCTAua, de religione Rusticorum, inscripta Religio.

Ioannis Murmelij Argumentum

Ille canit monteis, rura hic campestria, nympha
Polluci visa laudes & festa canuntur.

Candidus, & Alphus.

AOrrida solstitio tellus sitit Alphe reuerso,
Ad solitos montes, vbi ros in gramine, & estas
Mitior, hæc armenta monet deducere tempus.
ALPH. Aerios montes, & summa cacumina longè
Prospicio, quid sint montes (tibi vera fatebor)
Nescio. Semper enim campestria rura, lacusq;.
Incolui. Montanus ager qua fruge redundat?
Cand. O rude, & illepidum ingeniũ, prope flumina semper
Versatus, fulicæ in morem, limosa per arua,
Halat vbi cimex Stygiæ excrementa lacunæ
Sunt vbi ranarum, culicum, pulicum, cimicumq;
Lustra inter salices, vluas, virideſq; papyros,
Irridere audes, & nauci pendere monteis?
Vnde fluunt amnes, templis vbi tanta locandis
Marmora cæduntur, fulgens vbi nascitur aurum?
Quæ parit antennas tellus? medicamen ab herbis,
Dic quibus est nisi montanis? de vertice Baldi
Sæpe melampodion legi: medicina capellis
Nulla magis præsens, quõdam Valsasinus Aegon
Tradidit hoc, dum vere sues castraret, & agnos
Tradidit, & dixit, solus medicamen habeto.
Dic vbi castaneæ pluresi? Vbi copia maior
Glandis? in excelsis sentes, & pascua vidi,

Mon

Montibus, artocreas & pingue polenta comedi,
Sunt populi fortes, illic robuſta iuuentus.
Lata pedes, calloſa humeros, neruoſa lacertos,
Hiſpida, dura manus, moli indefeſſa ferendæ.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit. In hac Ecloga, quæ inſcribitur de Religione paſtorum, habentur primo laudes mõtium, quas Candidus, nactus occaſionem ex calore ſolſtitiali, quo vrgente montes petere ſuadet, accumulat, nõ immemor (ſi rectè ſentio) Carmeli ſui, quem incolere iam animo conſtituerat, & cuius laudes proſequi intendit. Solſticio, ſcilicet æſtiuali, non brumali. Eſt enim duplex. Alterum quo ſol ſtare dicitur, quòd altius aſſurgere in epicyclo ſuo nequit: alterum., quia profundius deſcendere non poteſt, vt in bruma. Ad ſolitos, ſcilicet Candido, & gregi eius. Nam Alphus montes ignorat. Deducere Ordo eſt. Tempus monet deducere, diceret, perducere aut producere. Nam deducere in altum inuſitatum eſt. Hæc armenta ad montes ſolitos, vbi ros eſt in gramine, & ęſtas mitior, id eſt, temperatior, quia in ſummis montibus tempore æſtiuo frigus opacum eſt. Montanus ager qua fruge redundet? Ex hac quæſtione nanciſcitur occaſionem montium deſcribendorum. O rude ingenium, verſatus. Conſtructio ad rem reſpiciens, non ad vocem, ſicut apud Comicum. Scelus qui me perdidit. Pulicum, primam communem habet hæc vox. Cimicum. Cimi- Cimex. tes ſunt vermes fœtidi. parietibus, & lectis inhęrentes, & vbicunque vapor eſt aquarum frequentes, vt calices, pulices, muſcę, & id genus beſtiolæ. Luſtra potius ferarum ſunt. Inter ſalices, quæ in locis humidis naſcuntur. vluas i. herbas paluſtres, & papyros. i arundines, quæ in AEgypto tãtę naſcuntur, vt ex ſingulis internodijs faciant nauiculas. Habet autem membranam tenuem, in qua olim ſcriptitabant. Vnde nunc abutuntur vocabulo, papyrum pro chartis dicentes. Et nauci pendere, id eſt,

non pluris facere, quàm nauci, quod aut putamen est nucis, vt Priscianus, & Tortellius sentiunt: aut granum fabæ quũ se aperit, vt Seruius vult: aut vt nõnulli, mucor nucis priusquam condensatur in nucleum. Ponitur autem pro nihilo, aut re minimi pretij & valoris. Vnde fluunt amnes, quia ferè in montibus ortum habent, vbi tanta marmora cæduntur: locandis, id est, constituendis templis, id est, ad constituenda templa, antennas, id est, malos tãquersos. Sæpe melampodion. Melampodion genus nigri hellebori à Melampode quodam, qui eo vti in diuinationibus solebat. Dictum autem à pastore eiusdem nominis, qui primus hanc herbam inuenisse dicitur, dum caprias eo purgari animaduertit, datoque eorum lacte furẽtes præditas sanari. Vnde Maro dicit Georg. 3 Inuentæ quæ nocent artes, cessere magistri. Phyllirides, Chiron, Amythaoniusq; Melampus. Interpretatur autem Melampus, nigri pedis. Vocant enim μελαν nigrũ & πους dicitur pes. Fuit & alius Mãtes, i. vates insignis. Medicina capellis nulla magis præsens .i. præsentius, & citius, sanans. Quondam Valsasinus AEgon. Ni contra decorum medicinæ peritus censeatur, dicit se accepisse ab Aegone pastore, quem Valsasinum à loco nominat. Dic vbi castaneæ plures, videlicet, quàm in montibus. q d nusquam. Artocreas, id est, panem cui caro includitur, Pastillũ vulgo vocant: αρτος enim dicitur panis, & κρεας caro. Lata pedes, id est, habẽs latos pedes. calloſa humeros habẽs humeros callosos ex labore, aut pinposos. Neruosa lacertos, id est, habẽs lacertosos neruos. Hispida, id est pilosa, moli ferendæ, id est, ad molẽ ferendã, id est, quod vis onus portandum, indefessa, id est, indefatigabilus.

Antennę
Melampodion.
Melãpus
Mantes.
Artocreas
Pastillum
Artos.

Vallibus ex illis, onera vt naualia curet
Confluit huc, nullum est hominum genus aptius vrbi,
Siue velis castrare pecus, seu scindere fagos,

Siue

Siue ſimum ferre è ſtabulis, haurire cloacas,
Latrinas curare, viamq; aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenio callent, & duro robore pollent,
Sed quid opus multis? Subeunt opus omne, popinis
Inſeruire, focos ligni cumulare, veruque
Artifices verſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum ventres ad flumina ferre.
Vertere humum immundam ſcopis doctiſſima gens eſt.
Quodque magis miror, ſemper ſub pondere currunt,
Cotibus in duris oriuntur, & ardua viuunt
Per iuga, cum capreis habitant ſpelæa ferarum.
Adde quod in cælum breuis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput vſque ad nubila tollunt,
Nubila tranſcendunt aliqui, puto ſydera tangunt:
Eſſe locum memorant, vbi ſurgit ab æquore Titan,
Qui (niſi dedidici) contingit vertice lunam.
Et vixiſſe illic hominem, ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ, quod ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſeruaret nulla Tonanti.
Hinc diui, ſanctiq; patres in montibus altis
Delegere domos tacitas, Carbuſia teſtis,
Carmelus, Garganus, Athos, Laureta, Lauerna,
Et Sina, & Soracte apex, vmbroſaque vallis
Et iuga Nurſini fato ſenis inclyta, & altis
Abietibus turrita caput. Gamaldula ſanctum,
Cætera prætereo. Nec enim ſermonibus iſtis
Omnia complecti ſtatuo, montana frequentant
Culmina cælicolæ, ſed anas, & mergus, & anſer,
Ibis, onocrotalus, milui, fulicæque paluſtres

Vallibus ex illis, id eſt, inter montes iſtos, aut loquitur de planitie quæ eſt in montibus. Enumerat autẽ ſordida miniſteria, ad quæ ferè apriores ſunt in montibus orti, ſicut ad omnem laborem. Vnde Iuuenalis Satyra ſecunda.

Et illud audiret positis montanum vulgus aratris, posset tamen videri loqui de implanitie, & conualibus natis, vt illis det honesta ministeria, his sordidiora. Sed de his qui in montibus nascuntur totus est sermo, quia dicit Collibus in duris oriuntur, Credam de illis loqui, qui in Franciam veniunt purgaturi cloacas, & fumaria, idque quasi Satyrico morsu, vt nescias an laudet, an verius irrideat eos, nisi quia rustico dat partes laudandi, cui etiam vile ministerium dum strenuè fit, laudabile videtur. Ex illis igitur vallibus, quæ sunt sub vertice montium, inter montes tamen. Confluit huc. id est, ad hæc plana loca, subauditur, ex superioribus robusta iuuentus, vt curet opera naualia, id est, nauticum explest munus. Castrare, id est, emasculare. aut excolare, seu scindere, id est, incidere, & amputare fagos, arbores glandiferas, à φαγειν, id est, comedendo, dictas. Non autem intelligo vt toreumata faciant aut celaturas, ad quas fagus apta: vnde est. Tibi pocula ponam Fagina, cœlatum diuini opus Alcimedontis. Cloacæ sunt cryptæ subterraneæ, per quas sordes in fluuium demittuntur, Sordibus coactis id est, congregatis, & compactis vt aquæ ductus elaudantur. In altos puteos, eorum purgandi gratia. Popinis, id est, culinis. Dare libera fumo spiramenta, id est purgare fumaria, vulgus caminos vocat. Ventres ad flumina ferre, aut sordes aluorum, aut intestina pecorũ mactatorũ, semper sub pondere currunt, quod in vallibus ortis non congruit, & multo minus quod sequitur, cotibus in duris oriuntur, id est, inter cautes, & saxa aspera, Spelæa, id est speluncas, sed Græcum est. Adde quòd in cœlum. Id scommate nõ caret, aut rusticana simplicitate, quasi vero animæ spatio ferantur in cœlum, Nubila transcendunt aliqui. Athos enim est vltra mediam regionẽ aeris. vsque adeo, vt in eo neque nubes, neque venti sint, sed cineres ex sacrificijs derelicti, reperiantur anno peracto indis-

Cloacę.

Popinis.

Spelęa.

indiſperſi. Eſſe locum memorant, ſcilicet paradiſum terreſtrem, quem quidem ſub lunari globo ponunt. Quod ſcilicet omnia poma. Id quoque paſtorali ioco non caret. Hinc diui, ſanctiq́ue patres. Hoc videtur principaliter intendiſſe, vt tandem Carmelum laudet. Carthuſia non longè à Gratianopoli, in Delphinatu, prima domus Carthuſianorum, virorum profectò cœleſtium, quibus, vt ſolidis tibicinis Chriſtiana fulcitur religio. Carmelus antiquitate omnes excellens, & obſeruatione candidæ religionis, cæteris non inferior: Garganus diuo Michaele mons inſignis. Athos, mons Thraciæ in confinibus Macedoniæ, miræ altitudinis, in quo eſt Potidea religione inſignis, qua cineres in aris derelicti, illic diſturbari negãtur. Laureta, vbi diua virgo habet ædem excellentiſſimam, e miraculis, ac Donarijs clariſſimam. Lauerna dea quæ à furibus colebatur, cui ędes erat iuxta Lauernalem portam, quæ in Chriſtianum conuerſa eſt vſum. Et Syna, mons eſt vt dicitur Gala. 3. in Arabia, ſepulchro diuæ Catharinę religioſus, & præceptis Moyſi datis olim iã illuſtris. Apex Soractis. Apollinis obſeruatione olim præclarus. Virg. Summe deũm, ſancti cuſtos. Soractis Apollo. Nunc quoque quod illic ſub Conſtantino nondum conuerſo, delituit Siluester Romanorum pontifex inſignis, & vallis dicitur vmbroſa, in qua ille delituit, Et iuga Nurſini fato ſenis inclyta, à Nurſis oppido in montibus poſito. Aeneidos Septim. Et te montoſæ miſere in prælia Nurſæ Vfens, inſignem fama, & fœlicibus aruis. Et Gamaldula turrita caput ſanctum, id eſt, habens ſanctum caput Turritum, id eſt, quaſi turribus inſignitum. Abietibus, quę arbores in montibus naſcuntur, ſuntq́ue quos ſappinos vocant: Eſt autem non longè à Florentia. Cœlicolæ, vt Michael, & cæteri angeli in Sena auditi. Anas, auis immunditia aquarum gaudens, & mergus ad limum tendens, & anſer, etiam illuuie a-

Athos.

qua-

quarum gaudens,& mergus,ad limum tendens,& anſer etiam illuuie aquarum paſtus,& Ibis, vt Ciconia,cui ſimilis eſt,ſerpentibus nutrita. Onocrotalus etiam obſcœnitatem amans, ea ab Onoo,quod eſt inquino , deduci videtur. Milui,aues rapaces & obſcœnis viuentes . Fulicæ aues circa littora turpem victum quęritantes. Frequentant,ſcilicet paludes.

Alph. Inter montanæ tantos religionis honores,
Cur de meſſe nihil,nihil eſt de palmite dictum?
Hæc tamen humanæ duo ſuſtentacula vitæ
Maxima,monticolæ veniunt è rupibus ad nos
Hordea mercatum torui,fuligine tincti,
Setoſi,& macie affecti,laceri,ac ſituoſi.
Indigenæ oſtendunt,quæ ſit natura locorum.
Sed quod montanis de relligionibus inquis?
Retulit in mentem,quæ de Polluce feruntur.
Quæ dea ſi nôſti viſa eſt,quæ Candide nympha?
Dic age,Num cœptum certamen inutile nobis,
Vtilior ſermo de relligione tenendus.
Cand. Galbula,qui ſolitus pecudes in paſcua tecum
Ducere,te ſatis hoc potuit docuiſſe,quod optas.
Al. Plura quidem Polluce ſuper narrata,ſed ipſam
Nec docuit Nympham,nec me quæſiſſe recordor,
Nunc ſubijt mentem,quum relligionis oborta eſt
Mentio,& illarum viſa eſt mihi maxima laudum,
Ca. Non erat illa Dryas,neq; Libethris,nec Orcas,
Venerat è cœlo ſuperûm regina,tonantis
Mater,anhelanti pacem latura iuuentæ.
Huic Tethys,huic alma Ceres famulantur,& ipſe
Æolus,equoreis ventos qui frenat in antris.
Hanc deus aſtrorum flammas ſuper,atq; volantes
Solis equos,ſupra fulgentem Caſſiopeiam
Extulit,& ſacram biſſeno ſydere frontem
Cinxit,& adiecit ſubter veſtigia lunam.

Iuno

ſinter montanæ. Obijcit Alphus nullam eſſe mentionem factam de frugibus quas vberiores in æquore, ſeu planitie nasci contendit. De meſſe, id eſt, de frugibus, de palmite, id eſt, vitibus Mercatum, ſupinum à mercor, id eſt emptum toruũ, quia imiti ferè ſunt fronte, vſque adeò vt immites dicantur in cotibus orti. Vnde Maro in Bucolicis Nunc ſcio quid ſit amor, duris in cotibus illum Ismarus, Aut Rhodope, aut extremi Garamantes. Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt. Fuligine, id eſt, pingui fumo Setoſi, id eſt, hirſuti. Iuuen. Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ. Promittunt atrocem animum. Situoſi, Valla docet ſituoſum eſſe in vſu. Licenter autem hic vſupatur ſituoſi, quia per regulam fieret ſitoſus. Indigenæ inde geniti, hoc eſt, vt hic accipitur, incolæ. Sed quod tendit ad principale, quod eſt, declarare diuam virginem eſſe viſum Polluci hoc eſt, poetæ, eiuſq; laudes accumulare, & poetæ in religione vitam paucis ſignificare Galbula, de quo in Polluce ſæpe dictum eſt, videtur per diminutionem dici à Galba, de quo Iuuenalis. Nec vilis Galba tuliſſet. Polluce ſuper, id eſt, de Polluce. Eſt enim anaſtrophe. Super autem accipitur cũ ablatiuo pro de, vt A Eneidos primo. Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa. Nunc ſubijt méré id eſt, venit in mentem. Non erat illa Dryas, id eſt, dea arborum, & præcipuè quercuum: vt diximus. Neque Libethris, id eſt vna Muſarum quæ Libethrum incolunt, nec Orcas, id eſt, dea mõtium. Nam ὄρος mons dicitur. Tonantis, id eſt, veri Iouis, cuius eſt tonare, hoc eſt, IESV CHRISTI filij DEI. mater, ſcilicet. Mariæ Iuuentæ anhelanti, id eſt laboranti in periculo vitæ, pacem id eſt, tranquillitatem mentis. Tethys, id eſt, magna dea maris, vxor Oceani, facitque Tethyos in genitiuo, & vtramque producere poteſt, vt in Georgicis: Teque ſibi generum Tethys emat omnibus vndis.

Setoſi.

Indigenæ

Gabula

Dryas.

Libethris.

Orcas.

Tethys.

Cere a

Ceres. Ceres, dea frugum dicta Regina Siciliæ: alma, quia nos suo iuuento alit. Et ipse Aeolus, rex ventorum dictus, quod illorum vsum mari fecit abscissa sylua, quæ impedimento erat. In antris æquoreis, id est vicinis æquori Aeneidos primo: Aeoliam venit loco fœta furentibus Austris, &c. Frœnat, ibidẽ. Illa se iactet in aula AEolus, & clauso ventorum carcere regnet. Deus extulit hanc, scilicet diuam virginem super flammas astrorum. Vnde canitur. O gloriosa domina, excelsa super sydera, quia assumpta es Maria ad æthereum thalamum. Atque volantes, id est, pernicies: equos solis, quos Ouid. in principio secundi Metamorph. ponit, vt alibi diximus. Supra fulgẽtem Cassiopeiam, quæ est in circulo arctico, effigies tamen corporis ad ęstiuum circulum peruenit, quam capite, & dextra manu tangit, quam prope mediam diuidit circulus lacteus, non longè à Cephei circulo locatam, vbi occidit cum scorpione, exoritur cum sagittario. Hanc Euripides, & Sophocles, & alij multi scripserunt gloriatam olim fuisse, quod Nereidas corporis pulchritudine superaret, propter quod in siliquastro conspicitur sedens, & vertente se mũdo resupinato capite ferri videtur. Bisseno sydere, vt Apocalipsis duodecimo Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius.

AEolus.

Alph. Candide mira canis, nullis pastoribus vnquam
Cognita, quid Tethys? quid fulgens Cassiopeia?
AEolus æquoreis ventos, quis frænat in antris?
Qui sunt solis equi? magna atque ignota recenses.
Candi. Sydera sunt partim, partim sunt numina prisca
Omnia quæ Pollux mihi quum narrasset, in ædem
Duxit, & ista sacer paries, ait omnia monstrat.
Pictus erat paries signis, & imagine multa.
Omnia non memini, mens est mihi debilis, ista
Vix tenui, dum sæpe animo voluo, atq; reuoluo,
Sæpe recordari, medicamine fortius omni.

Iſta poteſt nigro depellere nubila cælo,
Iſta poteſt ſiccis fluuios dare frugibus imbres,
Quum volet, iſta nouos duris immittere campis
Quum volet emiſſos poterit reſtringere fontes:
Qui modo ſunt ſteriles, & nudi gramine campi
Si volet in pingues poterit conuertere glebas.
Frigida Saturni quum ſydera ſuſcipit atro
Scorpius hoſpitio, non aufert hordea grando
Nec domus ardebit. Nam tunc hæc omnia cælum
Dicitur iratis in terram effundere ab aſtris.
Si volet, hæc nobis cuſtodiet omnia virgo?
Si fauet hæc nobis complebunt horrea meſſes,
Adýcietq; gregi ſemper fœtura gemellos.
Si pecus infœlix erit, & ſine vellere ſolo,
Ipſa poteſt mutu dare lac, dare vellera & agnos,
Et curare greges omnemq; auertere morbum.
Nil opus eſt modò Pana ſequi, neque cætera ruris
Numina, quæ veteres fruſtrà colniſſe feruntur.
Vidi ego circum aram nymphæ pendere capellas
Plauſtra boues & oues: hic Iani vidimus hircum,
Et memini inſcriptam verſu hoc legiſſe tabellam.
Votum pro ſaluo Ianus breue reddidit hirco.

Candide mira canis. Ne contra decorum maiora, quàm quæ paſtoribus conueniant, cecinisſe putetur, caſtigat poeta, dicens ſe à Polluce didiciſſe. Sydere ſunt partim, vt Caſſiopeia & iſte ſacer paries, ſcilicet qui erat in æde ſacra. Sæpe recordari, ſubaudi eſt fortius omni medicamine. Fluuios, imbres, id eſt, effluentes & abundantes. Nouos fontes emittere, quod vſu veniſſe varia loca prædicant. Frigida Saturni, Id enim prognoſtichon eſt futuræ calamitatis, id eſt, culmorum per grandinem deiectionis. Vnde dicit Maro Georgi. i Hoc, metuẽs cœli menſes & ſydera ſerua. Frigida Saturni ſese quo ſtella receptet. Quia vt auctor noſter interpretatur, dũ in Scor

pium

um venit, grandiné generat Saturni ſydus: ſed diua virgine intercedente, non auferet hordea grando, nec dom⁹ ardebit, id eſt, comburētur fulmine. Fœtura, id eſt, fœcunda productio fœtus. Maro. Si fœtura gregē ſupplexerit, aureus eſto. Adijcite, ſcilicet ad gregem, gemellos, id eſt, geminos fœtus. Si pecus infœlix, id eſt, morbidum & miſerabile fuerit: bene autē cōuertit ſermonē ad rem paſtoralem. Solo nutu: ſolo indicio capitis. Pana, deum paſtorem. De quo Maro. Pan curat oues, oiumq́ue magiſtros. Cætera numina, vt pana, Apollinem Faunos, Syluanos, Aegipanas, Satyros, Cererem, Bacchum. &c. Nymphæ. i. diuæ virgines, æterni patris ſpōſæ. Capellas, id eſt, caprās cereas, hircum lani, quē lanus putārat amiſſum, quum à puero in vepribus alligatus eſſet, vt prius vidimus. Eſt autem artificioſē hoc dictum. Nam ſic prius dictam verā hiſtoriam aſſerit. Erat autem, hircus cereus, aut depictus, vt patet ex carmine Moris eſt autem Italorum in tabellis votiuis, depingere caſus ſuos, & miraculoſas liberationes, aut recuperationes. Vnde & Amaſius poeta.

Pan.
Nympha
Capella.

Nunc dea, nunc ſuccurre mihi: Te poſſe mederi,
Picta docet templis multa tabella tuis.

Dumq́ue ea perlegerem, Pollux hæc carmina ſupplex
Ante aram genibus poſitis in marmore dixit.
O dea, quæ ſeruas vrbes, & rura, piacamur
Ne Padus exundet, ne ſtrix nocturna per vmbras
Hauriat infantes, nec eant per compita lamiæ
Diua, faue agricolis, talpas occide, malignam
Aggeribus peſtem, gelidis ſata læta pruinis.
Quando bruma venit, conſpergere diua memento,
Ne tineæ rodant anno frumenta ſequenti.
A Boreæ flatu pingues defende mariſcas,
A grue ſere fabas, & ab anſere ſarra paluſtri,
A ſerpente boues, à vulpe, & fure cohortem.

A brucho erucas, à bruma, & grandine vites,
A vi & fraude lupi pecus, à rubigine fruges,
A rabie catulos, à flamma & Fulmine villas,
A murum insidijs petasonem, à milite pernas,
A campe, & pigris, pigris heu cætera nescit
Mens oblita sequi, numerus me in verba reduxit
Sæpius: ad numerum rediens, obliuia forsan
Mente abigam, retrò gradior numerumquê recurro?
A murum insidijs petasonem, à milite pernas
A campe & pigris virides limacibus hortos,
Alphe, viden' quæ vis numeri? iam cætera cerno
A tonitru reboante cados, à frigore fœtas,
A grauibus vitulos æstris, a gutture porcos
Anginoso, operas pubes ne rustica perdat,
Adsis ô dea, nec lædant examina fuci,
Neu milium furentur aues, neu vellera sentes
Succida, neu lappas apprendat lana sequentes.
Diua gubernatrix hominum, custodia vatum,
Diua laborantum requies medicina dolentum,
Et tutela gregum nostris, precor annue votis.
Talibus orabat Pollux, ego postibus hærens.
In baculum pede porrecto, recitata notabam,
Altius, ac memori condebam singula mente.

Dũque ea perlegerem. Ostendit Pollucem in religione memorem pastorem, atque orare pro rerum rusticarum conseruatione. Vnde carmen eius deprecatorium recẽset. Perlegerem, scilicet oculis, non ore. Nam, vt dixi, picturæ sunt indoctorum libri, ea scilicet quæ depicta dixit: in marmore, super marmor pauimentitium. Ne Padus exundet, quia sæpe vt Maro dicit, Fluuiorum rex Eridanus, camposqúe per omneis. Cum stabulis armenta trahit: ne strix nocturna, id est, rusticorũ superstitione, qui putãt striges, & lamias noctu volare, quæ infantes Lamia.

aufe-

auferant edendos: quod dictum est ad terrorem puerorum ne noctu vagẽtur. Auctor est Porphyrio ad illud Horat. in arte poetica.

Ne quandocunque velit, poscat sibi fabula credi,
Neu pransæ lamię viuum puerum extrahat aluo.

Perottus autem dicit de strigibus sic. Striges nõ à stringendis infantium corporibus, vt quidam falsò existimant, sed à stridore nomen habent, fabulosumq; est, q eas tradunt vbera infantium labris immulgere, aues sũt nocturnæ, Lucan. Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur. Constat tamen & in maledictis iam esse, & etiam apud vetustissimos fuisse, accipíq; pro maleficis mulieribus, quæ noctu gradientes, infantiũ corpora sanguinem sugendo exhauriunt. Hæc ille. Hauriat igitur, id est, exhauriat sanguinem sugendo: nec laruæ, id est, cacodemones, ac lemures, hoc est, nequam spiritus, qui vagari putantur, & dum innocui sunt, lares dicit talpas, appositorie malignam pestẽ, aggeribus i. cumulis terræ. Ne tineæ, scilicet niuales, aut alij vermiculi, vt limaces, bruchi, tineæ, blattæ, mariscas, id est, ficus: anseres palustri, i. in domito, in paludibus versari solito à serpente boues quia in aluum immitti solent, cohortem, i gregem, à brucho. i. vermiculo, caules, & erucas, quæ silaces sũt herbę, depascere solito, à bruma. i. brumali frigore, à rubigine, infesta pluuia quia rubiginem inducit, catulos, id est, catellos, villas, id est, domos in agro: petasonem, id est, anteriora crura: suum à milite, id est, stipendiario. Frãci arctitenentem Francum appellant, à campe. i. vermiculo illo, hortenses maxime herbas & arborum frondes erodere solito. Vnde Columella. Nec solum teneras audent erodere frondes, implicitus conchæ limax, hirsutaque cãpe. Fingit autem rusticũ, oblitum carminis, vt decorũ seruet. Quæ vis, i. virtus numeri. i. rythmi & metri, quia metra iuuãt animos. i. me

mo-

moriam. Vnde ille, Numeros memini, si verba tenere: à tonitru roboante cados, id est, vasa vinaria, in quibus per vehemens tonitru vina obuerti solent, & in vappam mutari. Fœtas, id est, grauidas oues, œstris, quos Latini asilos vocant. Maro, Georg. 3. Cui nomen asilo Romanum est: œstrum Graij vertere vocantes: Vitulos ardente sole nimium excruciant, & in fugam quasi furentes vertunt à gutture anginoso. Is enim suibus pecudibus est morbus, operas, id est, labores diurnos: fuci vespæ sunt inutiles apes, aut muscæ non mellificantes, sed mella furantes. Vnde dicit Maro de apibus, Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Examina autem sunt apum seu apium fœturę luuen. Examenque apium longa considerat vua. Milium, legumen, vt quidã volunt, à mille dictum, quòd millesimum reddat, tamen primam corripit, vt Georg. 1. & milio venit annua cura vellera: succida, id est, cum lana nondum lota. Sentes id est, spinę, & vepres hirsutę, lappas i, nodulos hirsutos in lappa herba crescentes. Memori mente, vt vero simile faciat.

Cadus
Fœta
Oestrum.
Angina
Opera.
Examen
Milium
Sentes.
Lappa

Alph. Candide, polluci pro sollicitudine tanta,
Pro precis officio, pro religione putasne
Dandum aliquid nobis pietate peculia crescunt.
Can. Quid ni aliquid dandum est? opus est persoluere crates.
Alph. Rusticus es, crates etenim pro gratibus inquis.
Cand. Crates & grates paruo discrimina distant,
Dandum aliquid, ne vis detur sine pascha reuerti,
Quando sacerdotes commissa piacula soluunt,
Al. Quid dabimus? Vtili grauis est iactura: vel agnum,
Vel leporem, pietas etiam laudabilis adfer.
Cand. Dona docet tempus, lepores brumalia dona,
Quando nive hyberna curriendi erepta facultas.

Anſer ad autumni finem, nonaſq; Kalendas
Pertinet æſtatis, corili, noua poma, racemi,
Munera, lactentes hœdi ſunt veris & agni.
Tunc ſi de cordis aliquem conſpexeris agrum,
Ac tenuem, qui nec vendi nec viuere poſſit,
(Munus erit ſolenne ſatis) donabimus agnum.
Ipſe mihi quum iam regredi poſt prandia vellem,
Carmina de Nymphæ ſolennibus eruta faſtis
Tradidit, & dixit, ſi quando grauabere curis,
Hæc cane: pro mentis medicamine carmen habeto.

Peculia. Candide, Polluci, Oſtendit poeta hoc figmento paſtorum animum ad gratitudinem, vt ad eam inuitet, nō immemor profeſſionis ſuæ: pietate. i. eleemoſynis piè exhibitis, peculia. id eſt, poſſeſſiones. Opus eſt perſoluere crates, vt riſum excitet, facit ruſticum crates pro grates dicere. Dandum aliquid, ſed ne bis detur, fine. i. permitte paſcha reuerti. Piacula. i. peccata expiatione digna: ſoluunt. i. abſoluunt. Iactura. i. amiſſio, etiam anſer eſt pietas. i. eleemoſyna laudabilis. Dona docet tempus. i. pro tempore danda ſunt dona, quia habent & obſonia ſua tempora Vnde lepores etiam debent dari in media hyeme, quādo nix alta impedit aufugere. Anſer

Corili. ad autumnum, & Kalendas Nouembris pertinet. Corili i auellanę, & noua poma, & racemi ſunt munera æſtatis. Hœdi & agni lactentes. i. adhuc lac ſugentes, ſunt munera veris i, veris temporis. De cordis i. fœno autumnali, qui nec vendi &c. Morem ruſticorum ſatyricè

Faſti, deſcribit, qui donant quod retinere non poſſunt. Carmina, ſcilicet frequentia, de Nymphæ ſolennibus eruta, faſtis, id eſt, faſtorum libris.

Quando Molorchæo Titan deſcendit ab aſtro,
Pronus, & Aſtræa iam limina virginis intrat
Virgine latetur pubes. & cana, nectus,

Tranſit

Transiit ad superos, & Olympica regna petiuit,
Ogdoas vt toto iam tertia flaxerit orbe,
Festa dies iterum, natalia virginis aras
Ignibus illustrant, offert noua hostia sacerdos.
Libra redit, noctes properans æquare diebus.
Exultat Picenus ager, vehit Adria puppes
Illyricas, & Chaonias: cum mercibus adsunt
Thusci, Vmbri, Veneti, Siculi, Laurotica templa,
Cum donis turmatim adeunt, votisq; solutis,
In sublime iugum lætis ad commercia tendunt.
Et quum Thessalicas cursu breuiore sagittas
Sol subit, & frigent vrentibus arua pruinis,
Clausa gynecæ sacris penetralibus, hausit
Corde deum toto, propriæ oblita parentes.
Et quum semifer fugiens Chironis ab arcu,
Languet, & hyberni glacialia limina capri,
Induat ornatas, & mas & fœmina vestes,
Lætitiaq; diem celebrei, quo semine sacro
Coniugis annosus grauidam pater imbuit aluum.
Illa dies etenim sanctæ primordia nymphæ
Fecit, & in nostras vetuit descendere sordes.

Quando Molorchæo. Docet quibus temporibus agantur solemnia festa diuę virginis vt festum Assumptionis in medio Augusti, quando sol deseruit Leonem, & ingreditur Virginem. Vnde idem in Partheniee Mariana: terga feræ Tiran. Nemeæ extrema tenebat Fulgentem cratera inter, claramque coronam, Sequitur autem in hac re opinionem Nigidi, qui hunc Leonem tradidit à Luna iussu Iunonis in terra Arcadica, & regione Nemeæ educatum, & deinde in exitium Herculis demissum, quem Hercules iussu Euristhei clauа quà à Molorcho hospite acceperat, interfecit. Itaq; postea clava pro gladio, pelle pro scuto vsum Herculē

fuisse. Leonem verò è Iunone inter sydera relatum, qui ad occasum spectans, supra caput hydræ constitutus est. Quando igitur Titan, id est, sol: descendit pronus, ab astro Molorchæo, id est a leone claua Molorchi in-
Molorchi terempto. Est autem longè petitum epithetum, & intrat iam lumina: Virginis Astreæ, id est, Iustitię virginis, quæ Astrea dicta cœlum petijt, sed vt dicit Virg. Vltima cœlestum terras Astrea reliquit, tunc scilicet pubes, id est, iuuenes pubescentes, & senectus cana, id est, senes canescentes, lętetur virgine. s. Maria, quia scilicet tunc transijt ad superos, & petiuit regna Olympica, id est, cœlestia. Ogdoas, describit festum natiuitatis D. virginis, dicens. Vt, id est, postquam tertia Ogdoas, id est, octaua aut tertius octonarius numerus. Est enim ὄγδοας ἀνδλος numerus octonarius, quo ter replicato post assumptionem, habetur natalis virginis, fluxerit iam toto orbe, iterum scilicet, est festa dies, quia natalia Virginis illustrant aras virginis, ignibus, scilicet luminibus. Sacerdos offert noua liba, i. libamina. Libra, scilicet signum redit, properans, id est festinans, æquare noctes diebus, quia paulo post est æquinoctium autumnale. Maro: Libra de noctisque pares vbi fecerat horas ager Picenus exultat, scilicet festo solenni. Adria, id est, mare Adriaticum vehit puppes Illyricas & Chaones, id est, Epiroticas, id est, vehentes Illyricos & Chaonis, seu Epirotas Lauretum visentes. Thusci adsunt cum mercibus, id est, rebus venalibus. Vmbri. &c. In sublime iugum, vbi ædes est diuæ virginis. Et quum Thessalicas, describit festum præsentationis eiusdem virginis, quod celebratur quum sol subit cursu breuiori, quia tunc bruma est, sagittas Thessalicas, id est, sagittarium signum quod Chyron Thessalicus constituere dicitur; quia tunc clausa sacris

penetra

penetralibus, scilicet templi gynæcei, id est, secreti virginum. Est enim γυναικεῖον, id est, gynæceum, locus vbi mulieres versantur, vbi clausa hausit deum toto corde, oblita proprios parentes, quia contemplationi diuinæ vacabat, nil terrenum sapiens. Hoc autem festum celebratur vndecimo Kalendas Decembris. Et quum semeferi fugiens Chironis &c. Describit festum conceptionis eiusdem diuæ virginis, sequens ordinem Kalendarij, non registræ. Quia prius concepta, quàm presentata fuit. Et quum sol fugiens ab arcu Chironis, scilicet sagittarij, semeferi, id est centauri. Centauri enim sunt populi Thessaliæ, qui primi equos illic ascenderunt, vnde procul visi, credidi sunt vmbilico tenus equi. Vnde fabula orta, vt infernè equi, supernè homines dicatur. Languet, quia parum habet caloris ad limina glacialia, id est, ad ingressum frigidi capri. i. capricorni hiberni, id est hibernalis signi, tum scilicet & mas, & fœmina induat ornatas vestes id est, ornent se, & celebrent lætitia, scilicet cum lætentur, diem, quo pater, scilicet Ioachim, vt potior est sententia, annosus, id est, vetulus. Imbuit semine sacro, id est, præuento ab originali macula. Aluum coniugis, scilicet Annæ grauidæ. Etenim illa dies fecit primordia, id est conceptum sanctæ Nymphæ, id est, sponsæ altissimi patris, & vetuit descendere in nostra sordes, scilicet originalis peccati, in quod omnes de viri semini nati descendunt.

Gynæceū. Centauri.

Quum volat imbrifera lampas Phœbea sub vna,
Ad vernos reditura dies, iam proxima veri,
Ite nurus omnes, sacros altaribus ignes,
Thura focis, faculas manibus date, ducite pompam
Attulit templum noua dona puerpura virgo.
Quando gregis princeps aurato vellere fulgens,

Incipiet Zephyris aperire tepentibus annum.
Et dare maiores luci quam noctibus horas:
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem,
Et noua mirantis referat mandata puellæ,
Festa Dies Thuscis populos de collibus omnes
Cogit, & Arnicolas vocat ad Florentia templa.
Tum quoque, sed tenui virgo prius interuallo
Nupsit, & hæc teneris lux est celebranda puellis.
Quando sub extrema Cancri testudine Phœbus
Voluitur, & reuehit vicina Canicula morbos.
Thure piam celebrate diem, redit hospita mater
In proprios à matre lares, altaria circum
Primitias Cereris geminæ suspendite matri.
Ista dedit Pollux, vigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudum caulas, dum nocte serena,
Militiam cœli sparsosq; examinat ignes.
Hu quoque plura dedit, sed carmina plura referri
Non sinit, extremum deponens vespera solem.

Qum volat. Docet quando celebrandum est festum purificationis, aut verius, præsentationis, & apparationis Christi, quo præsentatus est à diua virgine in templo. Ordo est. Quum lampas Phœbea id est, sol volat sub vrna imbrifera, id est sub Aquario adhuc existens reditura ad dies vernos, qui incipiunt in Martio iam proxima veri. O nurus, id est, nuptę omnes ite, date sacris altaribus ignes, date focis thura, date manibus vestris faculas, ducite pompam, id est, lætas supplicationes, seu processiones: quia virgo puerpera, id est, quę virgo permanens, puerum pepererat, attulit in tẽplum noua dona, quia puerum, qui datus est nobis, hoc est, deum incarnatum, & de virgine natum, quæ duo maxima sunt noua, nec prius visa, nec deinceps videnda. Quando gregis princeps. Describit festum Annuntiationis

tiationis, & incarnationis dominicæ, quod in Martio celebratur, ſole exiſtente in principe gregis, id eſt, Ariete. Paranymphus, id eſt, pronubus Gabriel (archangelus aliger) quia alati pinguntur angeli. Miranti, quia turbata eſt in ſermone eius, Lucæ primo. Noua mandata, quia Ecce concipies in vtero, & paries filium: Arnicolas, id eſt, Arnum amnem colentes, cuius accolas quidam Fluentinos volunt appellandos: Vnde non ſemel pro Florentia Fluentia, & pro Florentinis Fluentini leguntur. Id autem feſtum Florentini præcipuè celebrant. Non eſt autem legendum arnicolæ, quaſi arua colentis, quia illi vbique ſunt, Arnicolæ in Thuſcia tantum. Tum quoque. Tangit feſtum nuptiarum, quia prius nupſerat. Nam quum eſſet deſponſata, miſſus eſt angelus, &c. Tenui. i. modico interuallo, id eſt ſpatio temporis. Eſt autem ſpondaicus verſus, & hæc lux, ſcilicet nuptiarum: puellis teneris, nubere ſperantibus. Quando ſub extrema cancri. Diſertè docet feſtum quod viſitationis nomine celebratur ſexto nonas Iulias, potius dicendum reuerſionis, quia ſtatim vt concepit, abijt cum feſtinatione in montana, & manſit illic menſes tres, vtque poſt natiuitatē diui Ioannis præcurſoris domini. Quando igitur Phœbus. i. ſol Voluitur ſub extrema teſtudine cancri. i. extrema parte quæ teſtudinata videtur, & canicula, ſcilicet cœleſtis.

Vicina. i, mox oritura reuehit morbos, celebrate diem piā. i. pij officij thure, quia mater. i. prægnans virgo, quæ etiā ab Elizabeth mater vocata eſt, quia dixit: vnde mihi hoc, vt mater domini mei, &c. quod de ea potius q̄ de alia prægnāte dicitur: quia per eā quē geſtabat, certa erat etiam parru futura mater. Hoſpita ſcilicet Maria, redit à matre, ſcilicet Anna in proprios lares. i. ſuas ædes, ſuſpēdite ergo circum altaria geminæ matri, ſcilicet Marię

& Elizabeth, quia à quibuſdam vocatur feſtum Elizabeth. Primitias Cereris, id eſt nouas fruges, quæ nunc maturæ ſunt. Iſta dedit Pollux, &c. dum examinat ignes, id eſt, dum virtutem ſcrutatur aſtrorum, & veſpera, id eſt veſperus, aut veſper, & heſperus, & veſperugo, ſtella illa veſpertina, quæ manè Lucifer dicitur.

ECLOGA NONA, de Moribus Curiæ Romanæ POST RELIGIONIS INGRESſum edita, inſcriptaque Falco.

Ioannis Murmelij Argumentum

Fauſtulus expertus Romani frigida tractus
Paſcua paſtorum mores exponit iniquos

Fauſtulus, & Candidus.

CAndide, quo caſu patrijs proeul actus ab oris
Hæc in rura venis? hic paſcua nulla, nec amnes,
Nec liquidi fontes, nec ouilia, tuta, nec vmbræ,
Et tamen aſſiduos gregis hæc paſcuntur in vſus
Cand. Fauſtule, me noſter Corydon, qui plurima quondam
Hîs armenta locis habuit, magnamq; peculi
Congeriem, facit pecori me credere adegit,
Eſſe ſalutares iſtis in montibus herbas.
At poſtquam ſegnes agros, & inertia ſaxa
Vidimus, & ſiccis arentem fontibus vndam,
Pœnituit longæq; viæ, patriæq; relictæ.
Fau. Poſtquam te incolumem ſaltus intrare Latinos

Contigit

Contigit, antiqui potes hæc mea tecta subire
Iure sodalitij: sunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca, mea vix sufficientia vitæ.
Quidquid id est, commune puta, tibi forsitan vlla
Prospera sors aderit, fortuna similima vento est.
Caricea succedo casæ, dum præterit æstus,
Dum grex in gelida procumbens ruminat vmbra.
Pone pedum, discumbe parum, recreabere potu.
Potu opus est, potu iste grauis compescitur æstus.
Pocula prende, fluet melius post pocula sermo.
Cand. Pocula quis tanta demens æstate recuset?
Fau. Vina sitim minuunt, animiq; doloribus obstant,
Vina vt amicitias, vireis ita corporis augent.
Cand. Hæc parit ora bonos (si patria vina) racemos,
Fau. Funde iterum, potare semel, gustare secundus.
Colluit os potus, calefacta refrigerat ora
Tertius: arma siti bellumq; indicere quartus
Aggreditur, quintus pugnat, victoria sexti est.
Septimus (œnophili senis hæc doctrina) triumphat.

Candide, inscribitur, hæc quod composita est in gratiam Falconis Sinibaldi patritij Romani, protonotarij, apostoliciq́ue fisci custodis, de quo in epigrammatis mentio frequens, estq́ue de moribus curiæ Romanę. Inducitur autem Candidus persuasus à Corydone cum pecore Romam proficisci, relictis patrijs, pascuis, cuius incœpti eum ferè pœnitet. Occasione cuius multa dicuntur in detestationem auaritiæ Romanæ curiæ. Hæc in rura, id est, Romana. Præteribo enim quæ nota sunt. Iure antiqui sodalitij, id est, sodalitatis, & hospitalitatis. Fortuna similima vento est, id est.. maxime incerta, & inconstans. Caricea casa, id est tectæ caricę, quæ est herba acuta. Maro: Et carice pastus acuta. Pone, repone, aut depone, vt quiescas,

Pedum

Carex. Pedum

Pedum,id eſt,virgam paſtoralem, qua pedes ouium capiunt, & dirigunt. Inuitat autem ad potandum, nec abnuit Candidus: vt ſi qua petulantius in curiam Romanam dicta ſint, à potis dicta cenſeantur. Animique doloribus obſtant, Vnde Bacchus Lyæus, quòd curas ſoluat, & Liber quod ab eis liberet, dictus eſt. Vina vt amicitias, quia comparando trahitur magna familiaritas. Comicus, quia compotrix eius eſt. Solomon, & Cicero comparant vina, & amicitias in hoc, quòd vtraq; quò veteriora, eo meliora putẽtur. Hæc ora, id eſt, regio, parit bonos racemos, ſi hæc vina ſint patria, id eſt, in hac patria nata. Vnde Fauſtulus potui magis quam verbis intentus inquit: Funde igitur, quia potare ſemel eſt guſtare, id eſt, pitiſſare dũtaxat. Secundus potus, id eſt hauſtus, colluit id eſt, irrigat penitus os. Tertius refrigerat ora calefacta. Quartus aggreditur indicere liti adhuc prædominanti bellum. Quintus pugnat. Victoria eſt ſexti, ſcilicet hauſtus. Septimus triumphat, ſcilicet de ſitis hæc doctrina eſt ſenis Oenophili, i. amatoris vini, vt prius docuimus.

Can. Res eſt conſilijs ſecura fidelibus vti:
Vtile doctrinis præbere ſenilibus aures.
Victa ſitis, mens ægra manet, cureq; ſuperſunt.
Fau. Vt ſedata ſitis, ſic mens ſedabitur ægra.
Funde merum, bibe, cardiaco medicina dolori hæc.
Vtitur ad curas iſto medicamine Roma.
Can. Omne opus, atq; labor vult interualla quieſcat
Obba parum, contra muſcas impone tabellam.
Non madet imbre dies, nec habet nox humida rorẽ,
Creſcere nec duris poſſunt in cotibus herbæ,
Importuna fames, labor improbus, æeris ardor
Confecere gregem macie, vix debile corpus,
Spiritus ager agit, vacua cute porrigit oſſa.

Clau-

Ilunis, & exilis cana contrahit ilia venter.
Hic aries, qui fronte lupos, cornuq; petebat,
Nunc oue debilior, pauidoq; fugacior agno est.
Hæc mihi: sed nimium me ardentia vota ferebant,
Omnia diuino prædixerat omine cornix.
Vix egressus eram limen, cùm tristia portans
Auguria, à dextra venit, tegetisq; sinistra
Culmine consedit, pressoq; minaciter ore
Vociferans, iter auspicio prohibebat aperto.
Heu pecus infœlix, quod lacte, & prole solebas
Affluere, in nostris licuit dum pascere campis:
Gramina dum quæris, succi plus perdis eundo.
Quàm referas pastu: simul hic tabescimus ambo,
Tu tenui victu, curis ego victus amaris.

Res est consilij: Graphicè docet quid curæ valeant, quia victa siris, scilicet est, mens ægra manet, curæque supersunt. Ad quod Faustulus sedata vt siris est, sic mens sedabitur ægra. Cardiaco medicina dolori hæc, Hæc medicina, scilicet frequens potus, est medicina doloricardiaco, id est cordis, quem qui patiuntur, nimium sitiunt. Vnde Iuuenalis. Cardiaco nunquam cyathum missurus amico. Dicitur autem ἀπὸ τῆς κάρδιας quę Græcè dicitur cor. Quiescat abba. i. lato fundo. Vnde à Persio dicitur sessilis obba. Impone tabellam contra muscas, tege ne a muscis inquinetur. Importuna fames, quæ importuna est de via sessis. Labor improbus, id est assiduus, & ita improbandus. Maro: Labor omnia vincit improbus. Et odor aeris confecere gregẽ macie, id est emacerauerunt, sed plus est confeci macie, quàm emacerari. quia quod conficitur, deficit. Venter exilis, quia vacuus. Diuino omine, i. à dijs ponento aut diuinandi vim habente Maro: Sępe malum hoc nobis, si mens non læua fuisset, De cœlo

Cardiac.

Obba.

tactas memini prædicere quercus. Sæpe siniſtra caua prędixit ab ilice cornix. A dextera venit, Cicero tamẽ lib. 1. de diuin. ſcribit coruum à dextra, à siniſtra cornicem facere ratum. Vnde hic potius videtur dicendum, à læua, verum addit, tegetiſque siniſtræ Culmine conſedit, vbi ſcilicet viſa eſt. Et quia ſola, infauſti eſt augurij, vt Plin. docet. Teges dicitur tugurium. Vociferãs, eſt enim infœlicis garrulitatis auis, Auſpicio aperto, id eſt, manifeſto. Prohibebat iter, id eſt, profectionem. In noſtris, ſcilicet Mantuanis, quam referas paſtu, id eſt è paſcendo, eſt, enim nomen: Simul hic tabeſcimus ambo, tu, ſcilicet infœlix pecus tabeſcis. ſ. renui victu, id eſt penuria victus, & inedia, ego, ſcilicet tabeſco, victus curis amaris.

O noſtræ regionũ opes, ô florida prata.
O campi virides, ô paſcua læta, feraxque.
Et nunquam ſine fruge ſolum, currentia paſſim
Flumina per villas, riui per rura, per hortos.
Hinc pecus, hinc agri pinguis, ſub ſydere cancri,
Cum tritura ſonat paſſim, cùm Iulius ardet,
Arua virent, texta lento de vimine ſæpes
Poma ferunt redolentq; ipſis in vepribus herba,
O nemorum dulces vmbræ, mollesq; ſuſurri,
Quos tecum memini gelidis carpſiſſe ſub vmbris.
Turturis ad gemitus, ad hirundinis, ac philomela
Carmina, cum primis reſonant arl uſta cicadis.
Aura ſtrepens foliis nemorum veniebat ab Euro,
Et baccata ſuper tendebat brachia cornus.
Ipſe ſolo recubans, pecudes geſtire videbam,
Atque alacres teneris luctari cornibus agnos.
Poſt ſomnos, per gramen humi nunc ore ſupino,
Aut flatu implebam calamos, aut voce canebam
Pectore nunc prono rutilantia fraga legebam.

Fas-

Fau. Viuere tum fælix poteras, dicíq; beatus,
Sed bona quod nondum fueras expertus acerbam
Vilis erit tibi, teque ideo fortuna reliquit
Quando iterum veniet (veniet si forsitan vnquam)
Sicut capreolis sursum nitentibus hærent
Stipitibus vites, stringuntq; tenaciter vlmos
Sic illam tu prende manu, neu desere prensam.
It, redit, effigiem mutat, nec imagine constat
Par Lamijs, quas nocte ferunt errare per vmbras
Mobilis vt facies, ita mens deludere gaudens,
Quod dederat, tollit: pensi nihil, omnia casu,
Qui minimum metuunt, sapiuntue, repellit, & odit

O noſtrę, Continua ſunt verba Candidi. Nã Fauſtulus ſe latinum ſignificauit, atque in ſua patria eſſe. Omnia autem vſque adeo facilia ſunt, vt vel minima expoſitio videatur inanis nihilramen eſt abiectius dictum quàm huic ſtylo congruat. Atua vitent Virg.

Vt quantum longis carpent armenta diebus.
Exiguus tantum gelida ros nocte reponat.

Sepes poma ferunt. Miram narrat fertilitatem, ſed nõ raram Italiæ, vbi in vnis hortis, poma, vitem, fruges, & legumina non ſemel vno anno colligas. Redolent ipſa in vepribus herbæ: id eſt quoque verum, quia roſæ naſcuntur Mollesque ſuſurri, ſcilicet frontium, & apum. Maro: Sępè leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro. Eſt autem ſuſurrus, raucũ & lene murmur, gelidis ſub vmbris, idem. Hic inter flumina nota. Et fontes ſacros frigus captabis opacum. Turturis ad gemitus, quia eius cantus, eſt gemitus. Idem: Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo. Ad hirundinis ac Philomelæ carmina, Hæ enim auiculæ dulciter canunt, Maro: Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras: quod de Philomela

Suſurrus

Philomela intelligi posse docet Seruius. Cum primis, idem: Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis. Ab Euro, id est oriente, cornus baccata, aut brachia baccata, id est, baccis ornata, hoc est cornis. Idem: Vidimus infœlicem baccas, lapidosaque corna dant rami. Et in eodem. 3. Aeneid. Baccatamque iugis Naxon. Sole recubans. Idem: Recubant sub tegmine fagi: gestire, gestu alacritatem prodere, aut voce. Idem: Nec calamis solùm æquiparas, sed voce magistrum. Rutilantis, quia matura fragra. Viuere tum felix poteras dicique beatus, sed bona fortuna erat tibi tum vilis, quod non dum fueras expertus acerbam. Id vero verius est, vnde dici solet: Dulcia non meruit, qui non gustauit amara, & sic: Dulcia non sapiunt cui non guttantur amara. Et ideo quia despecta tibi fuit fortuna, reliquit te, id quoque moraliter, quo suadet præsenti vti fortuna, quia multis dilatio nocuit. Vnde Lucan. Tolle moras, nocuit semper differre paratis. Quando iterum veniet, scilicet fortuna, veniet si forsitan vnquam, bona parenthesis, qua incertitudinem fortunæ significat. Sicut vites hærent stipitibus, hoc est, ad palos, capreolis, chordulis quibusdam ad hac natis, nitentibus. i. tendentibus sursum. Sic prende manu illam, scilicet fortunam. neu. i. neue: delete prensam. i. semel comprehensam. Fortuna, it & redit, & mutat effigiem, nec constat imagine. i. nec seruat semper eandem imaginem, par. i. similis, lamijs, id est, mulieribus, quę se transfigurare dicuntur, pensi. i. excogitati & deliberati, nihil, scilicet habens, omnia casu, scilicet faciens: repellit, & odit, qui nimium metuunt, unde dictum à Marone: Audaces fortuna iuuat, aut vt alij legunt audentes, Ve, pro vel qui minimum sapiunt, quia vt Philosophus docet, quanto plus est sapientiæ, tanto minus fortunæ: quia sapientes sunt

Baccatus.

Capreol⁹.

Par

Pensi

tes sunt prudẽtes, omnia prospicientes priusquàm eueniant, & ita pauca eis à casu & fortuna obuiunt.

Can. Delitias patrij quoties reminiscimur agri,
Ferre tot arumnas animo non possumus aquo.
Sed quò mente feror, casu afflictatus acerbo?
Vnde magis cruciet, fœlicia tempora voluo?
Maius adest: florent vites, humilesq; genista
Iam spicata seges, malus iam punica multo
Flore rubet, redolent, sepes albente sabuco
In patria, per rura Padi, per pascua Minci.
Hic verò nec dum incipiunt pubescere montes:
Quòd si vere solum torpet, quod, frigora bruma,
Solstitiumq; feret, gelidis quum terra pruinis
Albicat, & rapido cum cœlum incanduit æstu?
Sunt tamen hic armenta, quibus cutis vuida, ceruix
Non signata iugis, gemino frons ardua cornu,
Luxuriansq; toris pectus, nisi pabula carpant
Non erit hæc tanta humectum pinguedine corpus.
Fau. Hæc armenta quibus caput à tellure leuatur,
Altius, & cui sunt longa internodia crurum,
Cuncta vorant, herbas primùm mox ore, supino
Arboreas frondes, summæq; cacumina syluæ
Hoc imbelle pecus, quod humi nascentia tantum
Gramina decerpit, vacuis ieiunat in aruis.
Can. Quid verbis opus est? cunctis animantibus vna est
Conditio semper, maiora minoribus obsunt,
Agna lupo, mites aquilis sunt præda columbæ,
Innocuos delphin venatur in æquore pisces:
Vnde fit hoc? Certè res prodigiosa videtur.
Hæc loca si procul hinc videas è rupibus altis,
Pingue solum, & multo vestitum gramine dicas,
Quò magis appropias, tanto magis omnia sordent.
Fau. Hoc est Roma viris, auibus quod noctua: trunco

Insidet

Insidet, & tanquam volucrum regina superbis
Nutibus à longè plebem vocat. Insciа frondis
Turba coit, grandes oculos mirantur, & aures,
Turpe caput, rostrique minacis acumen aduncum,
Dumq; super virgulta agili leuitate feruntur
Nunc huc, nunc illuc, aliis vestigia filum
Illa queat, retinent alias lita vimina visco.
Prædaque sunt omnes verubus torrenda saligni.

Delitias patrij. Permanet querulus Candidus, vt tandem perueniat ad mores curiæ notandos. Vnde magis crucier, quia summum infœlicitatis genus est, fuisse felicem. Maius, scilicet mensis floribus. Iam spicata, id est, in spicas formata. Malus punica, id est, quæ aurea mala fert. Albente sabuco, scilicet floribus cum acinos nigerrimos habeat. Per pascua Minci, pro Mincij per apocopē aut synæresin. Pubescere, id est, frondescere. Quod si vere, id est, verno tempore, de quo dictum est. Nunc omnis parturit arbos, Torpet, constrictum frigore iacet, quid frigora brumæ, scilicet ferent? Quid solstitium, scilicet æstiuale feret? Bruma inquam, gelidis quum terra pruinis albicat: solstitio autem, rabido quum cœlum incanduit æstu, cutis vuida, id est. glabra, & nitida. Horatius. Me pinguem & nitidum & bene curata cute vises: cernix non signata iugis, id est, quæ nondum portauerat iugum. Luxuriansque toris pectus, quod indicium bonum indicat Virgilius Maro Allegoricòs autem vult diuites omnia ingurgitare, vt docet manifestè Faustulus, vnde addit Candidus. Semper maiora minoribus obsunt, agna est lupo præda. Mites columbæ sunt præda aquilis, delphin qui balænas & cete alere dicitur, quia intrat eorum ora, & egreditur, cum sequentes pisciculi in aluum balenæ demittantur. Vnde quidam latronem appellant

appellant venatur. i. insidijs capit, quia nihil est perniciosius eo. Multa autem per allegoriam dicuntur. Hoc est Roma viris. i. captatrix. Ostentat enim se placidam & opulentam. & aduentantes media confici sinit. Quod noctua auibus, quæ admirationi est eis, & ita circumuolantes capiuntur aut viſco aut reti. Lita, id est, illita, á lino: vimina, id est, virgulę, aut perticæ paruæ, sunt præda torrenda veribus, alij verubus, legũt. Sed & Maro veribus dixit: pars in frusta secant, veribusque trementia figunt Salignis autem. i. ex salicibus, quia talibus vtuntur rustici. Saligni

Cand *O bellum, hoc poterit dici nihil aptius vnquam,*
Sed procul en coluber tortos in puluere gressus
Flectit, & exertis sitiens ferit aera linguis,
Fau. Candide, quæ moneo memori sub pectore serua:
Quando inter syluas graderis, defende galero
Lumina. Namque rubi prætendunt spicula longis
Dentibus, & curuus decerpit pallia mucro.
Nec depone pedum, multaque armare memento
Cote sinum, ne te subito nouus opprimat hostis,
Et perone pedem tegito, spineta colubris
Plena, hominum vitæ morsu insidiantur amaro:
Et nunc longa dies æstu facit acre venenum.
Mille lupi, totidem vulpes in vallibus istis
Lustra tenent, & quod dirum, ac mirabile dictu est,
Ipse homines (huius tanta est violentia cali)
Sæpe lupi effigiem, moresq; assumere vidi,
Inque suum sæuire gregem, multaque madere
Cæde sui pecoris, factum vicinia videt.
Nec scelus exhorret, nec talibus obuiat ausis
Sæpe etiam miris apparent monstra figuris,
Quæ tellus affecta malis influxibus edit,
Sæpe canes tantam in rabiem vertuntur, vt ipsos

Vincant cæde lupos: & qui tutela fuerunt,
Hostiles ineunt animos, & ouilia mactant.

O bellum hoc Assentatorum more, vt Persius indicat, laudat dictum Faustuli, quod tamen hic amicè fieri potest, verum ostendit colubrum insidiari cantantibus. Exertis linguis, ab ex & sero. Maro & linguis micatore trisulcis. Defende galero. i largo pileo rustico. Curuus mucro. i. pugio spinarum. Ne depone pedum. i. baculum pastoralem. Multa cote. i. duris lapidibus. Nouus hostis. i. improuisus, & inexpectatus, serpens, Et perone. i. calceamento rustico, crudo corio crura ambire solito. Spineta. i. loca spinis & vepribus cõsita Maro: Nunc virides etiam occultant spineta lacertos. Sæpè lupi effig. Maro in pharmaceutria. His ego sæpe lupum fieri & se condere syluis Mœrin, &c. Id autem Arcadibus dictum est euenire solitum, sed sic intelligo lupos fieri, vt socij Vlissis facti sunt & vrsi & leones, ac porci, quòd eorum mores assumpserunt: vnde furaces, & rapaces significant, sed ad fabulam quoque respicit: iam effigiem dicit & mores. Augustinus docet in Italia visum esse quibusdam quod in asinos essent versi, & ita subire onera à coniugibus impositi, more asinorũ, Malis influxibus. i malis influentiis. Acri profecto aceto cõspergit Rom. quasi vero cœlũ id faciat. Canes ouilia mactãt. Nota allegoria in prælatos, qui subditos spoliãt

Fama est Aegyptum coluisse animalia quædam,
Et pro nummibus multas habuisse ferarum,
Ista superstitio minor est quàm nostra: ferarum,
Hîc aras habet omne genus, contraria certè
Natura res, atque deo, qui dicitur olim
Præposuisse hominem cunctis animantibus: atqui
Sæpe etiam morbosa æstas & pestifer annus
Ingruit, & passim languens pecus omne per arua

Sterni-

Sternitur, extincte dum halat ad vbera matris
Agnus obit: moritur duro sub pondere taurus,
Nec modus est morbo, non est medecina veneno:
Sed vicina domus vicino a limite mortem,
Hausit, & assidue sumunt contagia vires
Ista feras raro pestis rapit, vsile semper
Fert pecus, extinctas caulas epulantur atroci.
Dent: lupi, nostraque fera iactura opulescunt.
Can. Heu heu quàm praeceps miserum me insania traxit
Credere fallaci grauis est dementia fame
Romuleos colles, Tiberim, Romanaq; tecta
Audieram, & studio mens est accensa videndi.
Ducendique bonis in tot praestantibus aeuum.
Accessi cum parte gregis tentoria demens
Totam pene larem cum pastoralibus armis,
Trans iuga summa tuli, mulctralia, cymbia, ahena,
Et cacabos, & quo formatur caseus, orbem
Fagineum, impensam, atq; operas amisimus omnes.

Fama est Aegyptũ. Docet omne genus ferarũ habere aras suas Romæ. i. omne genus vitioſorum esse in honore & pretio. Quod Iuuen. Satyra i. graphicè docet, aſſerens, nõ niſi flagitioſos exilio & carcere dignos ſublimari, & ideo inquit: Aude aliquid breuibus Gyaris, aut carcere dignum. Si vis esse aliquid. Fama est Aegyptum Idem docet Iuuen, Sat. 14. Quis neſcit Voluci Bythythynice, qualia demens Aegyptus portenta colat, Crocodilon adorat pars hęc, illa pauet ſaturã ſerpentibus ibin &c. Multas ferarum, id est, multas feras. Iſta ſcilicet Aegyptiorum ſuperſtitio. Superſtitioſorum & delirantium religio minor est quàm noſtra, i. Romana. Quia ferarum hic aras habet omne genus. Præpoſuiſſe. vt in paradiſo, Gen. 1. Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram

Sæpè etiam morboſa æſtas, hoc quoque verum, pecus omne, id quia paſtor dicit, ſed & homines plurimi peſtilentia abſumi illic quotannis ſolent. Dum balat, id proprium eſt ouis, vt boare bouis, & mugire tauri, moritur duro ſub pondere taurus. Hæc omnia nimis graphicè habentur Georg 3 Ecce autem duro ſudans ſub vomere taurus. Concidit. &c. Nec modus. i. finis eſt morbo, non eſt medecina veneno. i. infectioni venenoſæ, ibidem: Quæſitęque nocent artes, ceſſere magiſtri Phillyrides Chiron, Amythaoniuſque Melampus. Iſta feras, rarò peſtis rapit, id quidem verum & tamen non ita multiplicantur, vt pecudes. Opulescunt. i. Opulętę, & diuites fiunt, vt feræ ſit nomen. Nam ſi feræ ſcribitur, refertur ad lupos. Credere fallaci grauis eſt dementia fame. Prouerbiale: ſenſus autem eſt, ſe tractum fama, quę erat, omnes qui Romam accederēt, ditari, illuc cum pecore commigraſſe, & cū armis paſtoralibus, quæ graphicè enumerat. Mulctralia, vaſa in quę lac trahitur & mulgetur. Cymbia vaſa in morem cymbarum, in quę tranſfunditur. Aliena, id eſt, lebetes ex ære factos, & cacabos aliud genus vaſis, quidam caldaria vocant. Et quo formatur caſeus orbem, id eſt, vas rotundum quo imprimitur. Vnde à forma formaginem vocat Apuleius, Vnde Gallicum vocabulū. Hūc vt earum oſtendat, fagineum, ex ſago commemorat tornatum. Impenſam, ſcilicet, pecuniam. Atque operā amiſimus omnem, quæ erat vox corui aliquando Romę vænum expoſiti.

Balare
Magire.

Quid faciem? quo me vertam? Sperata negantur
Pabula, tot cæſus, tot vbiq; pericula: cogor
In veteres vemeare caſas, & cœpta fateri
Conſilijs egreſſa malis, iterumq́ue per æſtus,
Et montana pati longos per ſæua labores.

Hos

Heu pecus infœlix ô læuo ſydere paſtor
Huc auecte! Fuit multo præſtantius iſtud
Ignorâſſe ſolum patrioq; in limine lutos
Conſumpſiſſe dies, gelidis ſenuiſſe ſub antris,
Atq; Padi circum ripas, Athesiſue per agros,
Aut vbi per virides campos, & paſcua nota
Mincius it, vel quà vitreo natat Abdua curſu,
Conſediſſe, gregem pauiſſe ſalubribus herbis.
Fau. Te tua credulitas & me mea fallit in horas,
Vidi ego ſuprema qui proſperitatis habebant
Culmina, dum laudata petunt, cecidiſſe, nec vnquam
Emerſiſſe malis, facit experientia cautos.
Hi prius explorant, & non laudata ſequuntur.
Omnia laude carent, quæ ſunt meliora, fuerunt
(Non nego,) quæ famam retinent, at nomina ſeruant,
Cuncta ſuis pollent vitibus. Luna, Adria, Troia,
Saluia, quas nobis memorabat ſæpius Vmber,
Nomine ſunt ſolo, deleuit cætera tempus.
Si minor eſt patria forſan modo gloria noſtra,
Res tamen eſt melior laudatæ gloria Romæ
Quanta ſit, in toto non eſt qui neſciat orbe.
Fama quidem manet, vtilitas antiqua receſſit
Illi, priſca quibus maduerunt paſcua, fontes
Nunc humore carent, venis aqua defuit hauſtus.
Nulla pluit nubes. Tiberis non irrigat agros.
Tempus aquæ ductus veteres contriuit, & arcus,
Et caſtella vacuit, procul hinc, procul ite capellæ:
Hinc ieiuna fames, & languida regnat egeſtas.

Quid faciam. Deſperantis vox, & cœpta fateri. Conſilijs egreſſa malis, quod ſummè dolendum innuit Virgiliana Iuno AEneid. I. Mene incœptis deſiſtere victam, & læuo. i. ſiniſtro, & inimico ſydere, paſtor huc auecte, potius quàm aduecte dicit, quia à bonis paſcuis

ad sterilia migrasse dolet istum, scilicet sterile & scele-ratum. Patrioque in limine tutos cõsumpsisse dies, repetere fuit multò tutius. Ache sisuè per agros, qui fluit ex Tridentinis alpibus. Tridentum alluit, & Veronam diuidit. Mincius, fluuius Mantuanus, non longè à Mantua, in Padum fluens, sæpe commemoratus. Abdua, qui à Strabone Adua dicitur, fluuius ex Vrbano lacu ortus, in Padum quoq; incidit. Vrbanus autem, vt Larius, & Benacus, ex alpibus ortum habet, atq; incrementum. Consedisse, à consido. i. locum habitationis cepisse, vt AEneid. i. Vultis & his mecum pariter considere regnis? regem pauisse repete, vt dixi, fuit multò salubrius. Te tua credulitas, docet non facilè credendum esse, in horas, & non in oras, legendum. Sed secũdum Vallam, quia non ponitur nota incrementi, potius diceret in horã. Vidi ego: à certitudine argumentatur, quia plus valet oculatus testis vnus, quàm auriti decem. Ordo est: Ego vidi eos qui habebant culmina. i. summitatem supremę. i. summæ prosperitatis. Alludit ad totam fortunæ. Cecidisse dum petunt laudata, quia sæpè quæ bona & læta vertuntur in peius. Vnde dici solet: dij bene vertant. Nec vnquã. s. postq̃ semel inciderãt, emersisse malis i. caput extulisse è malis quibus obruti erant. Facit experientia cautos, & ideo senes difficulter inducuntur ad credendũ, quia multam experientiam fraudis habent. Hi, scilicet cauti. Explorant. i. exquirunt & examinant prius, & non sequuntur omnia laudata, sed quæ compererint bona, quia sæpe laude carent quæ sũt meliora. s. laudatis. Nõ nego. i. fateor, fuerunt. s. multa quæ retinent famam, ac seruant nomina, quum nihil habeant rei. Sed cuncta pollent suis vicibus. i. vicissitudinibus, vnde Comicus: Omnium rerum vicissitudo est. Luna, Adria, Troia, Saluia, hæ vrbes quas Vmber s. doctus ille, cuius sæpe meminit, memorabat nobis,

hoc

hoc ſemper ne contra decorũ plus quàm vt paſtori cõ-
petat, ſapere dicatur. Sunt, ſcilicet nunc ſolo nomine
quia tempus deleuit cætera, quia omnia ſeneſcunt, &
labaſcunt in tempore. Vnde tempus edax rerum, &c.
Luna ciuitas olim Hetruriæ ad Macram fluuium, de qua
Lucanus: Hoc ppter placuit Thuſcos de more vetuſto
Acciri vates, quorũ qui maximus quo Arnus, incolnit
deſertæ mœnia Lunæ. Interijt enim nunc, ſed religio
adhuc Lunenſis nominatur, Adria quoq; vrbs Italiæ, fu-
it, quæ mari cui vicina eſt, nomen dedit, quod Adrianum
ſeu Adriaticum dicitur, & interdum etiam Adria ge-
nere maſculino, mare ipſum quod ſuperũ vocant, quia
orientem verſus, in qua ora Venetię ſunt. Troia no-
tior eſt, quàm vt de ea quidquam dicendum ſit. Deleta
eſt Saluia, vt aliæ multæ, vt Saguntus in Hiſpania, Car-
thago in Africa, Corinthus in Peloponeſo, &c. Si mi-
nor eſt patriæ forſan modo gloria noſtræ. Ergo & Fau-
ſtulus ſe Mãtuanum indicat, quia ait. Res tamen eſt me-
lior. Illi priſca, &c. Per fontes beneficos in poetas intel-
ligit, vt Mecænatem, Auguſtum. Meſſalam, Pollionem
& ſimiles aquæ ductus veteres, manifeſta allegoria. Hic
ieiuna fames & languida regnat egeſtas, ſelecta, & apta
epitheta. Nam ideo fames, quia ieiuna, & ideo langui-
dus ferè, quia egenus. Egeſtas enim languorem parit, fi-
cut, & inedia, vt patet in apologo, quem Liuius recitat
de membris quæ in ventrem coniurauerunt.

Hic tamen, vt fama eſt, & nos quoque vidimus ipſi,
Paſtor adeſt, quadam ducens ex alite nomen,
Lanigeri pecoris dines, ditiſſimus agri,
Carmine qui priſcas vates, atq; Orphea vincat.
Orphea, qui traxit ſyluas, & ſaxa canendo.
Hic alios omni tantum virtute Latinos
Exuperat, quantum, Tiberim Padus, Abdua Macram

Lenta ſalix iuncum, tribulos roſa, populus algam,
Credimus hunc illi ſimilem, cui Tityrus olim
Bis ſenes fumare dies altaria fecit,
Hic ouium cuſtos, ipſo vigilantior Argo.
Daphnide nec ſolùm, ſed eo, qui dicitur olim
Admeti pauiſſe greges per Theſſalia rura,
Doctior, omne pecus. Solymi curare magiſtri
Dignus, & antiquo dignus ſuccedere patri.
Qui fuit Aſſyrij pecoris poſt retia paſtor.
Ipſe poteſt ſeruare gregem, depellere morbos.
Humectare ſolum, dare paſcua, ſoluere fontes,
Conciliare Iouem, fures arcere, lupoſq;:
Si fauet iſte, mane: quòd ſi negat iſte fauorem,
Candide coge pecus, melioraq; paſcua quære.

Hic tamen, vt fama. Hic tendit principale inſtitutũ, vt videlicet Falconem Simbaldum à largitate lauder, aut ad eam inuitet, cuius gratia videtur tota Ecloga cõpoſita, vt fama eſt, quæ ſæpe mendax. Vnde Maro, tam ficti prauiq́e tenax, quàm nuntia veri. Ideo addit. Et nos quoque vidimus ipſi. Paſtor adeſt. Aut quia etiam imperatores vocant paſtores, vt ſermo paſtoralis: aut quia datarius, & vt dicunt, eleemoſinatius eſt, & ita multorum paſtor. Quadam ducens ex alite nomen. Dicitur enim Falco, quod & auis notæ nomen. Lanigeri pecoris diues. Maro in Bucolicis: Quàm diues niue pecoris, quàm lactis abundans. Ditiſſimus agri Idem AEneidos primo: Huic coniux Sycheus erat, ditiſſimus agri Phœnicum, Carmine qui priſcos vates atq; Orphea vincat. More Maroniano principem ab exercitu ſeparat, vt egregium ſignificet. Nam Orpheus vnus priſcorum eſt vatum, ſicut Aeneidos primo: Reliquias Danaum, atquei mmitis Achillis, vbi Achilles non excluditur à Danais, ſed excellere atque egregius

eſſe

esse significatur. Orpheaque in medio posuit, sylvasq; sequentes. Et saxa, quod Amphioni scribit Horatius, dicens in arte Poetica: Sylvestres homines, sacer interpresque decorum, Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus. Dictus ab hoc lenire tygres rabidosque leones Dictus, & Amphion Thebanæ conditor vrbis, Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda, Ducere quo vellet, &c. Tiberim Padus, Est enim Padus longè maximus fluuiorum Italiæ, quinque ostijs in mare Adriaticum prorumpens, Vnde Georg. i. Fluuiorum rex Eridanus &c. Abdua, fluuius latus, de quo iam dixi, Macram, fluuium exiguũ, cuius meminit Luc. i. dicens. Nullasq; vado qui Macra moratus Alnos. Macri autem campi sunt in medio Bononiæ, & Rauennæ, & aliarum ciuitatum, per quas itur Romam. Lenta salix iuncum, scilicet exuperat populus, arbor frequens ad Padum. Algam herbam, quam proijcit aqua, quæ ad populum sæpe iacitur. Maro: proiecta vilior alga Credimus hunc illi, scilicet Augusto Cæsari. Cui Tytirus, id est, Maro. Bis senos, vt in prima Ecloga: Hic illum vidi iuuenem Melibœe quotannis, Bis senos cui nostra dies altaria fumant. Ipso vigilantior Argo, cui tameo centum erant oculi, quorum bini duntaxat somnum acceperunt. Verùm Falco quoque pervigil est auis. Vnde in Epigrammatis alludit de eo ad summum pontificem. Ducere sopiris pastor pores otia curis.

Padus. Abdua. Macra. Alga. Argus.

Falco tuas Argi more gubernat oues Daphnide, quem tamen Theocritus, & Maro doctissimum, & diuinandi peritum inducunt. Nec solùm scilicet Daphnide doctior, sed eo scilicet Apolline Nomio, qui ob interfectos Cyclopes nouem annis spoliatus diuinitate, pauit armenta Admeti regis Thessaliæ iuxta Amphrysum, vt alibi diximus: per rura ergo Thessala, id est, per Amphry-

phryſum. Omne pecus, id eſt totam eccleſiam catholicam: Magiſtri Solymi, id eſt, Hieroſolimitani, videlicet Petri, & dignus ſuccedere patri, ſcilicet Petro Paulo, qui pater dicitur, qui ſcilicet pater fuit, paſtor pecoris Aſſyrij, id eſt, Iudaici, & totius Eccleſiæ, quæ prima fuit in Aſſyria. Poſt retia id eſt relictis retibus factus eſt piſcator hominum. Conciliare Iouem, aut deum, aut ſummum pontificem. Si fauet iſte, mane. Omnem ergo ſpē in Falcone collocandum cenſet, quod vt ſignificet. Hoc argumentum excogitauit.

ECLOGA DECIma de fratrum obſeruantiū, & non obſeruantium controuerſia, *poſt religionis ingreſſum* inſcripta Bembus.

Ioannis Murmelij Argumentum

Nunc vera & falſa diſcrimina religionis
Narrat, oueſq; pias Carmeli ſeparat hædis,

Candidus, Bembus, Batrachus, & Myrmix.

Maxima paſtores agitat diſcordia Bembe,
Qui Solymos colles Galilæaq́ue rura colebant.
Batrachus hinc, Myrmix illinc certare parati
Iudice te paucis, ſi non audire recuſas,
Et niſi te reuocant maiora negotia, dicent.
Tu pater es vatum, tu ſcis componere lites,
Iurgiaq́; & blandis conuitia tollere verbis.
Te quoq; Pierios fama eſt potaſſe liquores,

Et

Et vidisse deas, quibus est custodia sacri
Fontis, & Eurotæ campos, ac Phocidis arua,
Ipse vbi fronde sua tibi tempora cinxit Apollo,
Dona dedit, citharam, neruos, & eburnea plectra,
Bem. Dicite quandoquidem tepidos admouit ad ignes
Nos hyberna dies, dum non sinit ire per agros,
Bruma gregem, flatu Boreas dum sæuit acuto.
Dum riget omne solum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent sub aquis glacialibus amnes,
Otia damnantur, quæ nulla negotia tractant.

Maxima pastores Hac vltima Ecloga, quam vt superiorem in religione composuit, agitur Carmelitarum fratrum obseruantum, quorum partes Batrachus agit, & non obseruantium, quos Myrmix defendit, controuersia, fictis non abs re contendentium vocabulis Nam Batrachus rana dicitur, cui ferè similem habent Carmelitæ de obseruatione interiorem tunicam, quia piceam, aut vt dicunt, griseam. Myrmix autem formica, quæ nigra est, vt non obseruantium tunica, Mar: Ir nigrum campis agmen. Præterea, vt in fabulis est, ranæ elegerunt regé, vt obseruantes sub vno comiter viuunt patre. Formicæ autem in vna quidem domo multos habét magistratus, vt non obseruantes diuersas habent culinas. Litem proponit Candidus, per quem fere auctorem intelligo. Pastores id est, Carmelicolas, aut fratres, de Carmelo profectos. Solymos, id est Hyerosolimitanos. Tu pater es vatum. Fortè Generalem ordinis hoc nomine appellat, qui pater est vatum, quia Carmelitanæ, qui filij olim erant prophetarum, & prophetæ, qui & vates dicuntur. Tu scis cōponere, id est, finire, vt Ante diem clauso componet vesper olympo. Et in Bucolicis. Non nostrum inter vos tantas componere lites. Vnde qui pacto litem terminant, se composuisse, aut compositio

positionem feciſſe dicunt. Pierios liquores, i. hauſtus muſicos quibus poeta euaſerit. Et vidiſſe deas. i Muſas, quibus viſis, & ab eis ad Hyppocrenen ductus Heſiodus poeta euaſit, Vnde Ouidius.

Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi
Viderat Aſcræas, quum ſequeretur oues.

Neutro autem modo dicit ſe Perſius euaſiſſe poetam, in principio ſic. Nec fonte labra prolui caballino, Nec me in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo. Memini vt repentè ſic poeta prodirem. Et Eurotæ campos, Eurotas fluuius eſt Laconiæ laurifer. Vnde illic Phœbus fingitur docuiſſe lauros. In Bucolicis Maro: Omnia quæ Phœbo quòdam meditante beatus Audijt Eurotas, iuſſitq; ediſcere lauros, ille canit.

Eurotas.

Ac Phocidis arua, in quibus Parnaſſus eſt mons, totus Muſis conſecratus, Ouidius: Separat Aonios Actęis Phocis ab aruis, Terra ferax. Et paulo pòſt.

Mons vbi verticibus petit arduus aſtra duobus
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.

Fronde ſua. i. lauro. Maro in Bucolicis. Phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri, dona dedit, ſcilicet ſuam cytharam, quàm à ſe inuentam Orpheo dedit. Neruos. i. chordas, & eburnea plectra. i. Lyram heptachordam, quam inuenit, cum tetrachordis Mercurij dicatur. Horatius in arte. Ne fortè pudori Sit tibi muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo. Dicite. Sic Palemon Maronianus. Dicite, quandoquidem in molli conſedimus herba, Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Quod hic ex induſtria mutat, quaſi per legem amœbei carminis contrarium dicens. Tepidos admouit Perſius. Admouit iam bruma foco te Baſſe Sabino. Boreas ventus ſeptentrionalis, dictus rex Thraciæ, quòd illinc vbi regnat, ad nos veniat, flatus eſt acuti.

Vade

Vnde Maro: Et Boreæ penetrabile frigus adurit. Dum riget, scilicet gelu. Stiria gutta in longum congelata. Torpent, stagnantium more. Otia damnantur, quę nulla negotia tractant. Vnde Cicero principio tertij Officiorum. Publium Scipionem dicere solitum scripsit Cato, nunquam se minus otiosum esse, quàm quum otiosus, nec minus solum, quàm quum solus esset. Magnifica verò vox, & magno viro, ac sapiente digna, quæ declarat illũ, & in otio de negotijs cogitare, & in solitudine secũ loqui solitũ. Vbi scies otiosum dici, qui muneribus publicis vacuus, operam dat rerum cognitioni. Vnde poetica studia otiosa vocantur. Non ergo otiosus nihil agit, sicut ceflator.

Myr. Pastores genus infœlix ætate vagamur.
Pro grege sollicitis, sed nos quum frigidus imber
Continet in stabulis, istes & iurgia iurgunt.
Bat. Qui veteres audent ritus mutare, suoquè
Arbitrio, & nullis ducunt sub legibus ævum,
Hi sunt ô Myrmix, qui bella domestica gignunt.
Bem. De veteri ritu, de consuetudine patrum
Rixa agitur, vobis leges moresq; parentum
Batrache dic, dic cur nostrum venistis in orbem
Ex Phœnice solo, nos pascua vidimus illa.
Vidimus herbosos fœlici vligine compos,
Vertice Carmeli vitreis vberrimus vndis
Fons cadit, & rauco densum nemus irrigat amne.
Vidimus & Iordanis aquas, vbi maximus olim
Pastor oues mergens, scabiem resecauit auitam
Amnis hic à Libano veniens, Galilea per arua
Transit, & ampla laeu consurgit in æquora magno
Vnde coit rursum, rursum mare fundit apertum,
Vrbs vbi Romani de nomine dicta Tiberi.
Vnde cost rursum tandem Ierishunte relicta,

Intrat

Tabras in infames Asphalti gurgitis vndas.
Hinc satis est, nos oram omnem vidisse probatam.
Dicite, & his tandem vestras demergite lites.
Myr. Batrachus audaci semper se ingerit ore,
Et mihi se praefert magno temerarius ausu.
Bat. Non ego me ingessi, processi à iudice iussus.

Pastores genus infœlix, Proponit Myrmix litem detestans: eo q; qui de obseruatione non sunt, quia molliorem ducunt vitam, vellent in suo statu sine controuersia & molestia permanere: contra de obseruatione vellent omnes sui similes esse. Aestate vagamur pro grege solliciti: allegoricos p victu. Sed quum nos frigidus imber. Continet in stabulis. Maro in Georgico primo. frigidus agricolã si quando continet imber. Non exite autẽ stabulis: tunc dicit ibidẽ sic: quum propius stabu armenta tenerent, Lites & iurgia surgunt, Arguta quasi in odium iurgiorũ litem resurgit. Vnde Batrach°. Qui veteres audent ritus mutare. &c. Hi sunt ô Myrmix, qui bella domestica gignunt. Quasi dicat non nos sumus in culpa, qui velimus in pace sine iniuria viuere, sed qui ordini, & professioni nostrę iniuriam inferunt per nouos ritus. Interloquitur autem Bembus, significans se peritum locorum, & obseruationis veteris vt idoneus comprobetur iudex arbitrarius. Leges moresqúe parentum, id est, patrum, & maiorum tuorum, ad quos reuocare vis. Dic cur nostrum venistis in orbem. id est, Europam. Ex Phœniee solo, id est, ex Galilæa, quam Phœnices secundum Strabonem habitant, & quæ est in Phœnicia. Nos pascua vidimus illa. Vt pastoralem dicere rem videantur, & non impertinentem, Ad Bucolicum çarmen dicit pascua non claustra: Fœlici v-ligine. Vligo, inquit Seruius, est naturalis terræ humor ab ea nunquam discedens: vnde vliginosus ager semper humi

umidus eſt, humidus aliquando ſiccatur, Vertice Cat-
neli vitreis vberrimus vndis: Fons cadit, id eſt defluuit.
Vbi maximus olim paſtor. Non tã de Heliſæo, qui illic
Naaman Syrum a lepra mandauit, quàm de diuo Io-
anne Baptiſta loqui videtur, qui ſcabiem auitam, id
eſt originalem, maculam reſecauit baptizando. Amnis
hic, id eſt, Iordanes a Libano veniens per duos fontes
qui dicuntur Ior. & Dan, vnde Iordanis nomen. Rur-
ſum mare fundit apertum, ſcilicet Tiberiadis. De quo
Ioannis ſexto. Abijt Ieſus trans mare Galileæ, quod
eſt Tyberiadis. De nomine dicta Tiberi ꝙ Tiberij,
ſcilicet Tiberias, tandem. Ierichunte relicta. Declina-
tur, hęc Ierichus, huius Ierichuntis, ſicut Amathus A-
mathũtis, & multa alia. Intrat in infames Aſphalti gur-
gitis vadas. Aſphaltes eſt quod mare mortuum vocant,
in quod vrbes illæ quinque infames abſorptæ ſunt ig-
ni & ſulphure propter abhominabile crimen, quod ab
illarum vna Sodomiticum vocant. Hinc, id eſt, ex his
quæ dixi, ſatis probatum eſt, nos vidiſſe omnem oram,
id eſt, regionem illam. Dicite ergo, & demergite, id eſt
obruite. & ſopite, hoc eſt, finite tandem hinc, id eſt,
de hac re veſtras lites. Et mihi ſe præfert magno tem-
pore. Volunt enim de obſeruatione, vt ſunt præſtãtio-
res, haberi. Proceſſi a iudice iuſſus: dixerat enim iudex
Bembus. Batrache dic. &c.

Bem. Pone pedum Myrmix, & tu quoque Batrache, non eſt
Orandum armatis manibus, ſed mentibus aquis.
Batrache dic, Myrmix animi compeſce furorem
Interea vt venias magis ad reſponſa paratus
Qui furit, inſanit, qui vero inſanit, amaro
Impatiens animo, nec corda, nec ora gubernat:
Quidquid ait, vanum eſt, quid quid molitur, ineptum.
Bat. Bembe, genus noſtrum, generiſq; exordia dicam.

Venimus

Venimus Assyrijs, vt Candidus inquit, ab oris:
Est pater Hælias nobis, qui sustulit armis
Pastorum genus omne malum, qui traxit Olympo
Flammigeros ignes, qui ascendit in æthera curru.
Bem. Nobile, & antiquum genus hoc: & clara propago.
Bat. Pastores alij, quotquot per rura vagantur
Omnia, sunt riui nostris à fontibus orti.
Nos dedimus leges, pascendi ostendimus artem,
Quo magis hi peccant, qui quum sint ordine primi,
Primatum amittunt, studia inconsulta sequendo.
Nos radix, alij rami: sed nos quoque rami
A veteri radice patrum iam ætate caduci
Tradidit Hælias certam pastoribus artem,
Qua curare greges, qua noxia pabula fas est
Discere, & occultos imbres, ventosque latentes:
Quiuè salutaris foret, & qui pestifer annus,
Signa dedit, nihil omisit quod ouilia tangat
Sed fons ille fluens Carmeli è rupibus altis
Tam nitidus quondam, tam dulci lympidus vnda,
Tramite mutato (patet id) modo currit in Austrum,
Sed prius (extat adhuc alueus) ibat ad ortum.
Hi cursus fecere nouos, liquere priores,
Quos dederat riuo veterum prudentia patrum

Pone pedum Myrmix. Quia acris lis est, ne ex verbis ad verbera prorumpant, monet tela deponi, pro quibus pastores pedum habent, & tu quoque Batrache. Bona phantasia, priorem compellat eum, qui de obseruatione non est, quasi ardentior sit ad arma. Non est orandum, i. causę non sunt ab oratoribus dicendæ coram iudice armatis manibus, Id enim vetant leges, sed mentibus æquis. Qui disturbatis animis, facile veritas læditur. Batrache dic. Reperit & confirmat quod supra dixit vt venias magis ad responsa paratus. Bona admonitio,

quia

quia ardentes ira rarò ſe purgant, vt decet, intenti ad ingerenda potius conuitia, vt patet apud Virgilium Maronem in Palæmone, nec corda nec ora gubernat. Vnde Horatius. Ira furor breuis eſt, animum rege, qui niſi paret, Imperat. quidquid molitur, id eſt, cum molimine & difficultate conatur attentare. Bembe genus noſtrum. Vt gratiam & beneuolentiam iudicis captet, compellat cum propriè, polliceturque exequi ipſius iuſſa. Venimus Aſſyrijs, vt Candidus, inquit, aboris, Dixerat enim. Qui Solymos colles, Galilæaque tura colebent, Iudea enim in Aſſyria eſt, cuius caput olim Babilonia, Eſt pater Helias nobis Theſbites de quo. 3. & 4. Regum, abundans mentio fit, qui ſuſtulit armis. Neſcio an legendum ſit, aruis. Quod ſi legendum eſt armis, intelligam de armis zeli, aut de ignibus cœli, quibus armatus, duas quinquagenas ſuſtulit, qui traxit Olympo flammigeros ignes, vt. 4. Regum primo: Si homo dei ſum, deſcendat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Idem. i. Regum 18. Inuocauit ignem, qui deuorauit holocauſtum. Qui aſcendit in æthera curru, vt habetur Regum ſecundo. Nobile, & antiquum genus hoc, & clara propago. Quia monaſticæ vitæ princeps eſt Helias, & ſanctis literis perquàm illuſtris. Propago autem quando progeniem ſignificat, primam corripit, quando vitem, producit. Paſtores alij. Id, vt dixi, diuus Hieronymus quoque ſentit. Nos dedimus leges, quia primi fuerunt, qui religioſorum more ſimul viuerent & monaſticam vitam in Carmelo agerent. Paſcendi oſtendimus artem, id eſt, normam ſimul viuendi. Quo magis his, qui noua inſtituta apperunt & vetera, quæ digniora, & meliora ſunt immutare volunt, primatum amittunt, quia dicunt ſe vltimos mendicantium approbatos, quum

primi sunt, quia iussi sunt in solido statu permanere sequendo studia inconsulta, id est, inconsultorum, quibus nouitas placet: sed nos quoque rami à veteri radice. i. pullulauimus à patribus nostris, sed alij quasi per imitationem collateraliter, per nos propagationem ex vera radice caduci ætate, id est, antiquitate, à prima perfectione decidentes, quod dicit, propter nō obseruantes. Tradidit Helias certam pastoribus artem, id est, formam recte viuendi exemplo vitę suæ reliquit.

Qua curare greges. Vt rem pastoriam, vt dixi agere censeatur, omnia ad pastores refert, ostendens officia pastoris ouium, quum allegoricos intelligat animorū. Pastorum enim est curare greges, vitare pabula noxia, quia certis diebus saltem abstinent à carnibus: & occultos imbres, id est, infectiones, & ventos latentes, murmura, ni fallor, intellgit. Maro autem in Georgicorū primo dat verorum ventorum prognostica: nihil omisit. More suo positionem omisit primam producit, quū Horatius, & ferè alij, omisit prima breui scribant. Sed fons ille fluens, allegoricos vita religiosa tam lympidus. i. purus & clarus. Tramite mutato, patet id, modo currit in austrum, id est meridiem, qui animantibus, In Italia præsertim, est pestifer, quia corrumpit etiam obsonia. Iuuenalis: Tamen hic properat velut vrgeat auster. Horatius Præsentes austri coquite horū obsonia, & cætera. Allegoricos vult bona instituta esse inuersa, atque depraua ta, sed prius ibat ad ortum, scilicet solis, id est, ad orientem, quia Eurus & Boreas salubres sunt venti. Allegoricos intelligit ad cælū. Extat adhuc vetus alueus, per quem, scilicet fons ille fluere solebat. i. adhuc reperiuntur reliquię veteris religionis. Extare enim est, superstitem esse, aut superstare, dum reliqua ceciderint. Hi scilicet noui, qui non obseruant.

Myr. Quid tibi, ſiue nouo currat, ſeu tramite priſco
Dummodo fœcundis humectat paſcua lymphis?
Et quid de cœli quæreris regione? per auſtrum,
Soli iter, melior vitis, quæ reſpicit auſtrum,
Et melior legitur Lybicis de collibus vua,
Bat. Et melior taxus boream quæ reſpicit, ergo
In boream melius poterat decurrere riuus?
Paſtores, & cura pecoris malaſana relicta,
Sermonem de vite facis, quaſi legibus iiſdem
Grex & vitis eant, nec quod diſcrimen in vndis,
Gramineq;, & ventis, noſtis, & quàm noxius auſter,
Sit pecori, diſce à Roma, ſi innoxius auſter.
Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt fallere fuſco?
Cur Clitumnus habet niueas, cur Mantua mollè
Lanicio excellit, Veronaque proxima Manto?
Vnde hæc multiplices rerum variantia formas
Non aliunde niſi cœlo, à gramine, & vnda.
Bemb. Candide virumq; pedum procul hinc (rogo) protinus
auſer.
Inter eos hodie video bellum æque futurum
Clàm cape, & auferto, ſubter ſarmenta reconde.

Quid tibi, Ruſticè reſpondet Myrmix, vt doceat non obſeruantes ferè indoctos eſſe, & non literis, ſed perditis ſtudijs vacare. Quid tibi, id eſt, ad te, ſicut in Euangelio. Quid tibi & mihi mulier? Dummodo fœcundis. Id quidem verum, ſi eam fœcunditatẽ pariat quam Batracus deſiderat, per auſtrum ſolis iter, quia ſemper eſt in Zodiaco, melior vitis .ſ. eſt, quæ reſpicit auſtrum, quia reſpicit ſolem incumbentem. Vnde dictum eſt. Denique apertos Bacchus amat colles. Et melior legitur Lybicis de collibus .i. Lybiam, hoc eſt meridiẽ reſpicientibus, aut reuera de Libycis intelligit, ob eandem rem. Eſt melior taxus,

Docet Batrachus non eſſe reſponſum ad rem, quia licet ad ad auſtrum verſa vitis ſit melior, non tamen continuò melior eſt pecori Auſter, quam Eurus, ſicut licet taxus quæ frigora ſecundum Maronem amat, dicit autem .2. Georgicorum. aperros Bacchus amat colles, aquilonem, & frigora taxi, præſtantior eſt, ad boream, non ſtatim tamen, ad boream eſt, melius pecus. Sermonem de vite. Argute taxat eos ebrioſitatis, & vitioſitatis, quia ex abundantia cordis os loquitur, quaſi legibus iſdem, aut potius paſcuis iſdem grex, & vitis erant, quod eſſe negat, quia ſæpe vbi maior vini copia, minor eſt pecorum, innuens per hoc, vini copiam officere caſtitati religioſorum. Nam venter mero æſtuans facilè deſpumat in libidinem, vt auctor eſt Hieronymus, nec quod diſcrimen, id eſt, quæ differentia ſilicet, ſit, & quàm noxius, id eſt, nociuus auſter ſit pecori, diſce a Roma, ſi innocuus auſter, &c. Id quidem manifeſtum, quia eo flante varij generantur morbi. Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt vellere fulco? Cur Clitumnus habet niueas, ſcilicet pecudes, ſed & iuuencos ac tauros, quibus in triumphis vtebantur. Vnde Maro Georgicorum ſecundo.

Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad templa deûm duxere triumphos.

Clitumnus autem fluuius eſt in Menania, quæ pars eſt Vmbriæ, partis Thuſciæ, de quo fluuio dicit Plinius in naturali hiſtoria, quòd animalia quæ eum potauerunt, albos fœtus procreant. Cur Mantua molli lanicio excellit. Eſt tamen in Euganeis mollior, ſed vicini ſunt. Veronaq; proxima Manto. i. Mantuæ vrbi. Vſurpatiuè dixit Manto, quia non vtimur niſi in nominatiuo, accuſatiuo, & vocatiuo in o, & genitiuo in vs, à

Græcis

Græcis in o longum exeuntibus, vt Manto Mantus. Candidè vtrumq; pedum, quia depoſuerant pedum ibaculum paſtoralem, ſed non longè à ſe reiecerant ne à verbis ad verbera peruenirent, monet ſedulus paſtor Bembus ſecretè Candidũ, vt vtriuſq; pedũ ſubter ſarmenta recondat. Sarmenta aurẽ, quia nõ omnes Gallicum noſcunt, ſunt putamina & reſectamenta vitiũm.

Batrach Bembe mihi tecum ſermo eſt, dum vximus vnà,
Dum commune pecus nobis fuit, heu mihi quantum
Dedecus, heu quot ſunt pecudes incommoda paſſe.
Nec verſare gregem fluuio, nec vellera certis
Temporibus (ſicut mos eſt) tondere licebat.
Nudabant ſpineta pecus, nudata ſecabant
Terga rubi, ſcabie cutis aſpera, tabidus humor
Peſtis, & in totum ſerpebant vlcera corpus.
Multum igitur refert, pecudes quæ paſcua carpant,
Flumina quæ potent, & qua regione morentur.
Dic mihi, dic Myrmix priſcum cur lana colorem
Perdidit? Hic gregibus quidnam noua vellera fecit?
Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Clarum? Immutârunt mutati vellera mores?
Bembe ad te redeo, pauci abſoluere nitar.
Sed quò digna omni tua ſit ſententia laude,
Vera loquar: tu iura tenes, ego facta docebo:
Iudicium reddit verum enarratio vera.
His animaduerſis, ægrè tot damna ferentes,
Venimus ad fontem, riuumq; à vertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit, tu prouide Myrmix
Interea nidos auium, vel dorcada paruam
Venabare, tuæ quæ dona darentur amatæ.
M. Bembe, vides vt aperta in me conuitia torquent.
Auguror, iſta manu lis eſt, non ore agitanda.
Mos mihi, non lingua, maledicta refellere dextra.

Cand. Batrache, ne verum taceam, linguosior aquo es,
Iurgia bilem acuunt, conuitia pectus acerbant.
Non tibi cum puero res est, nec homuncio Myrmix,
Res malè tuta, viros lingua irritare proterua.
Ba Da veniam Myrmix, amitam proferre volenti.
Nescio quis mihi misit, in os malus error amatam.
My. Da veniam, cane ne rursumime voce lacessas.

Bembe, mihi tecum sermo est, Quasi dicat, In hoc homine nihil video rationis, dum viximus vna, id est, priusquam per reformationem (vt aiunt) à non obseruantibus seiuncti sumus. Heu mihi quantum dedecus, heu quot sunt pecudes incommoda passæ. Quasi dicat, maxima, & innumera. Nec mersare gregem fluuio, id est, debitam curam animis adhibere. Nudabant spineta pecus, id est, mundanæ cogitationes & conuersationes. Nam litera, vt dicunt, aperta est. Tabidus humor vitium carnis. Multum igitur refert, id est, distat, & ad rem facit, quæ pabula. De spiritualibus intelligit. Priscum cur lana colorem perdidit? Quia prius, vt ex aulæis comprobauerunt obseruantes, vsi sunt vestibus piceis, seu griseis, qualibus adhuc in nonnullis vtuntur fratres illiterati, quos conuersos vocant. Noua vellera, quia nunc nigra sunt intrinsecus indumenta, quod factum dicunt, vt vnius videantur gregis. Quia enim piceus color (vt in fratribus D. Francisci videmus) tam varius est, concluserunt in nigrum immutare, quem de obseruatione Italica respuunt, putantes naturalem, & sine fuco factum, magis congruum religioni, quod & Maro censuit, dicens. Nec varios discet mentiri lana colores. Veritas enim præstat mendacio. Quod erat melioribus annis clarum. Si de exteriore loquitur, non videtur præcedere, quia omnes adhuc candidã seruant chlamidem. Dicamus ergo clarum, id est, subnigrum

qui

qui reſpectu planè nigri clarus eſt. Vellera, vulgò gemino. Il. ſcribitur, quia tamen à Velando venit, poteſt ſimplici ſcribi. Vera loquar. Oratorie iuxta rhetorum præcepta præ ſe fert fiduciam. His animaduerſis, ſcilicet malis, quæ pecori obuenerant: Venimus ad fontem, ſcilicet religionis, vel dorcada. Dorcas Græcè dicitur, Latinè caprea, id eſt, caprea ſylueſtris. Tu prouide, Ironicôs id refert, tuæ quæ dona darentur amatæ. Id amare, ſed vtinam non verè. Vnde Myrmix: Bembe vides &c. Mos mihi, non lingua, maledicta refellere dextra. Id autem acerbius contra ſe fatetur Myrmix, id eſt, non obſeruans vt ſe longe à Dominico conſilio abhorrere ſignificet, qui auferenti pallium docet potius tunicam addere, quàm in pugnam procedere, aut litem inutilem fouere. Verùm quia neutrum decent conuitia, accedit Candidus bene fungens officio ſuo Quia Candidus dicitur omnis liuoris expers, linguoſior, i. verboſior, æquo. i. quàm æquum & honeſtum eſt. iurgia bilem, id eſt, choleram, quæ ſtomachum mouet. Quia ſermo durus ſuſcitat furorem. Nec homuncio Myrmix, id iucundè, quia Myrmix, vt dixi, formica interpretatur, cui robur pro modulo corporis maximum ineſt, quia grana maiora ſe infert, interdum & oua ſua ſe quoque maiora transfert. Viros, quaſi dicat animoſos, & mares animos. Amittā proferre volenti. Amita patris eſt ſoror, vt matertera matris, cui honeſtius quam amatæ mittentur munera. Cætera nota, vt hęc fere nota putem.

B. Alueus excelſa ſaliens de rupe, lacunam
Foderat, & clauſis ripas æquauerat vndis.
Gurges erat textu ſyluarum vmbroſus opaco,
Denſaq; ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille venenorum ſpecies in gurgite vidi,

Mille ſecus ripas in opaco margine, mille
Per nemus ed lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu.
Obſtupui, & rapido rediens ad ouilia curſu,
Incipio paleas furca verſare tricorni.
Ecce caput tollit coluber, linguaque triſulca
Sibilat, inflantur fauces, nepa liuida tendit
Brachia, ventroſus profert veſtigia bufo,
Vipera per ſtipulam ingrediens ſtrepit, ô loca, dixi,
Non pecori tantum, verùm & paſtoribus ipſis
Noxia, mox greue diuiſo de ſedibus illis
Paſcua queſitum triſtis meliora receſſi.
Perque iter antiquum fontis noua flumina duxi
In campos vbi prima ſuos aurora colores
Explicat, & croceos Phœbi redeuntis ad ortus.
Hic mihi fœcundæ pecudes, hic paſcua læta,
Et ſine labe liquor, dulces ſine vimine lymphæ.
Hæc loca primeui ſunt quæ coluere parentes,
Signa caſæ ſuperant, puteus, cariolaq; lina
Fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem,
Et focus, & lacera quæ cingitur area ſepe.

Alueus excella. Docet Batrachus quid in fonte viderit dicens. Alueus, id eſt, riuus ſaliens de excelſa rupe, foderat, ſcilicet precipiti caſu lacunam, id eſt, receptaculum aquarum & ſordium. Gurges. i. vortex aquarum, ſpineta. i. ſpinæ denſæ, ſepierant, id eſt ſepimento quodam clauſerant. Ego vidi mille ſpecies venenorum, id eſt, prauarum traditionum, & malorum morum. Ad, id eſt, iuxta lymphas, id eſt, aquas id eſt, vidi fontem primæ religionis penitus infectum. Obſtupui, &c furca tricorni, id eſt, tria cornua habenti, Nepa liuida. i. ſcorpius habens venenum liuidum ſub cauda, ſed hic dicit, liuida brachia. i. chelas liuentes, ventroſus, id eſt habens magnum ventrem, bufo, id eſt rana venenoſa.

Vipe

Vipera, id est, aspidum pessima, sic dicta, quod vi pariat. quia non potest edere fœtus suos, quos ore concipit, & patrem concipiendo necat: sed ipsi vicini partui, aut iam maturi ad partum, dentibus secant ventrem maternum, & ita vipera, neque patrem neque matrem vidit vnquã incolumem, quod benignitate naturæ in nos afficitur ne tam noxia pestis multiplicetur. Pascua quæsitum tristis meliora recessi. Quæsitum supinum, id est, vt quæram: aut quæsiturus meliora pascua. Vnde docet obseruantes discessisse propter prauos non obseruantium mores. Perque iter antiquum i. iuxta traditionem primorum patrum. In campos, vbi prima suos, id est orientem versus, sicut prius dictum est ad ortum. Croceos ortus Phœbi, scilicet solis. Hæc loca primeni sunt quæ coluere parentes. Manifesta est ergo allegoria. Nam per orientem eorum purã, & salubrem significat viram: per meridionalem plagam, & austrum, vapidam, & mollem, vt ventus ille plumbeus, & tepidus est. Signa casæ, scilicet pastoralis, carioſaque ligna fixa solo, seiuncta pedum discrimine septem. Tantum enim spatij cœlis singulis congruit, & focus, scilicet communis, quo ignis fouetur & area, id est, locus spatiosus in medio claustri circum quem porticũ & deambulacra faciunt, cingitur sæpe lacera, allegoricos significat claustrorum muros dirutos, & pernios à non obseruantibus factos.

Myr. Cura viros leuibus verum solet esse nouarum,
Propterea certè noua pascua quæris, & amnes
Fingis inauditos, & vis nouus auctor haberi.
Bat. Cura viris grauibus verum solet esse suarum.
Propterea Myrmix nimis a grauitate recedis.
Hæc nouitas non est nouitas, sed vera vetustas.
Religio, & pietas patrum instaurata resurgit,
Quam tua corrupit lenitas, & nota tuorum

Segnis

Cognities: igitur si quis labentia tecta
Erigat, & stevilem qui mansuefecerit agrum,
Iudice te damnandus erit: non ponitur arbor
Altera, sed veteri inseritur bona virgula trunco,
Segne prius lignum, nostro fit fertile cultu.
My. Quamuis pingue tuo pecori sit gramen, & vnda
Defacata, tamen multa cum matribus agna
Interiere: lupi, & pastæ meminere volucres.
Bat. Hæ fateor, quæ dira tua contagia pestis
Accepere, etiam procul aspicientibus obsunt,
Tantum virus inest, vestri vis tanta veneni.
Propterea magis, atq; magis discedere semper
Est animus, patitur pecus hæc incommoda nostrum
Sola, quod in vastam nondum decessit eremum.
Nec satis à vobis procul in deserta recessit.
My. Batrache, de gregibus mentiris plurima nostris.
Certè alienarum tibi cura superflua rerum,
Et temere assumis partes censoris iniqui,
Cur mihi, qui pasco cuium pecus, ista tueri
Non licuit? Solis ne domus mea cognita vobis?

Cura viris leuibus. Quanquam id strenuè cauet Batrachus, ne res nouas dicatur molitus, tamen quum aliud non posset, id falsò obijcit Myrmix. Et vis noua auctor haberi. Hoc eis obijcitur, qui ad reformationem alios vocant, aut compellant. Cura viris grauibus, Subtilis responsio. diuerbium diuerbio retundens. Hæc nouitas non est nouitas, id est, quam dicis esse nouitatem, non est nouitas, sed vera vetustas. Vnde manifestè dicit, Religio, & pietas patrum instaurata i. in statum, & formam priorem reducta, vnde verius dicitur instauro, quám restauro. Et nota tuorum, scilicet confratrum, qui mansuefecerit agrum. Redit ad transitionem præter sæpè dictam causam, ne videlicet non

pastor-

pastoralis agatur res. Segne, id est, tardum, & infœcundum, quamuis pingue. Docet etiam inter eos, qui se obseruantes dicunt, adhuc esse morbidos, & multos interiisse, ad quod Battachus: Hæ fateor, id est, fateor quod hæ oues interiere, quæ dira tuæ contagia pestis accepere. i. quæ infectæ ad vos venerunt, nec se purgari permiserunt, tantum virus. i. venenum. Quod in vastam nondum discessit eremum. i. quod nondum penitus à communione vestra discessit. Dicitur autem eremus sine aspiratione genere fœminino, & media longa, quę tria inuerti solent. De gregibus mentiris plurima nostris. Quum alter se purgare nequeat, ad conuitia resurgit. Cur mihi qui pasco cuiũ. Dictum id puto pro cuiũ, id est, cuiuscunq; pecus. Ista tuere. i. id est prospicere, quę tu mihi obijcis, solis ne domus mea cognita vobis. i. videtis vosné soli infectionem, vt dicitis domus meæ, quem nos ignoramus.

B A. Aethiopes vnà quoniam nigredine sordent,
Ille color nulli vitio datur, omnibus idem
Vultus, & alterius si quis rependeret ora,
Vt sua damnaret, pecori, pecoriq; magistris
Fex eadem, scabies eadem, cutis & color idem.
Bem Parcite, iam satis est his intellecta, diesq;
Inclinata cadit, iam post iuga summa ruit sol.
Audite ô magni generis longæua propago,
Lite super vestra, qua sit sententia nostra.
Myr. Batrache, me audaci toties sermone lacessis.
Bat. Noh ego, sed non æqua magis te causa lacessit,
Iudiciumq; timet sibi mens malè conscia iustum.
Can Quando inimicitias tempus deponere, rursum
Vestra nouas lites vecordia suscitat, ergo
Perpetuis hæc rixa odijs æterna manebit.
Qua vos debilitas capitis, quæ insania vexat?

Non

Non pudet his vti tanto sub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis, odijsq; sepultis,
Vltima dostiloqui quæ sit sententia Bembi.
Bem. Ferte per antiquos patrum vestigia gressus,
Et veteres seruate vias, reuocate vagantes
Per valles, & saxa greges, per lustra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

Aethiopes vna, Graphicè docet, quare illi non videant suam deformitatem, sumque vitia, quia omnes tales sunt. Ille color i. niger, fæx eadem infectio. Quia verò ad manifesta vsque conuitia processum est, ne vltrà progressio fiat, dicit Bembus, Parcite, id est, abstinete a conuitijs quia lis est iam satis intellecta. Dicesq; inclinata cadit. Audite ô magni generis longeua propago: quia eos ab antiquitate laudat. Timet iamdudum Myrmix causæ suæ, vnde non arrendit ad iudicem, sed ad conuitia dicta, dicens. Barrache, me audaci torier sermone lacessis, id est, prouocas ad iram. Non ego, scilicet te lacesso, sed magis, id est, potius, lacessit te causa, scilicet tua, non æqua, id est, iniqua, iudicijsque timet sibi mens malà conscia iustum. Multæ, & egregiæ vbique sunt sententiæ, quas memoriæ, commendasse profuerit. Interloquitur Candidus, qui director videtur vtrorumque litigantium, quia pro eis iudicem delegit. Quando, ordo est, quando tempus scilicet est, deponere inimicitias, tunc scilicet vestra vecordia, id est, peruersitas cordis, suscitat rursum nouas lites. Ego indignanter id dicit. Non pudet his vti tanto sub iudice nugis. Magni facit auctoritatem iudicis, vt sententiæ ab eo date maius sit pondus. Ergo, quia, id decentius, & honestius est, quàm odijs progredi, animis audite æquis, odijsque sepultis, id est, sopitis, & oppressis. Vltima, id est, vt dicunt, diffinitiua sententia. Est autem

hæc

ec: Fer te per antiquos &c. Incedite more maiorum
ſtrorum. Reuocate vagantes per valles, id eſt, qui
berrant à Carmelo, qui mons eſt, id eſt, à vera religi-
ne in Carmelo inſtituta. Intelligere autem potes
olliter viuentes. Et per ſaxa, id eſt, dura & aſpera mun-
anarum curarum, & per luſtra ferarum, id eſt, lupa-
aria, quia meretrices Lupæ, quæ ferę ſunt dicuntur,
luſtra ob id etiam lupanaria. Secluſa autem allegoria
motiore, manifeſtè vult errantes in perniciosis inſti-
uis, & moribus ad rectam reduci religionem, quæ an-
qua eſt: vnde concludit. Figite in antiquis iterũ ma-
galia campis. Magalia (vt dixi) & mapalia Pœno-
rum lingua ſunt tuguria, & quaſi paſtora-
les caſę. Vult ergo præſtare, in an-
tiqua viuere paupertate dũ-
modo ſancta maiorũ
ſuorum ſeruent
veſtigia.

eſt